

Werkboek

Geschiedenis 6

Naam:

Klas:

Leerkracht: T. Braspenning

Schooljaar: 2025-2026

Hoofdstuk 1: herhaling het historisch referentiekader

Inleiding

Om een beeld te krijgen van de geschiedenis dienen we het verleden op te delen op basis van de vragen:

- Wanneer speelt het zich af? (**Tijd**)
- Waar speelt het zich af? (**Ruimte**)
- Waarover gaat het? (**Domeinen**)

De geschiedenis bestuderen we aan de hand van bronnen. We herhalen ook nog kort even de soorten bronnen en hoe je best bronnen bestudeert.

Tijd

Geschiedenis is het beeld dat we hebben van het verleden aan de hand van bronnen. Maar omdat het verleden zo omvangrijk is hebben we nood aan een bepaalde orde. Dit wordt gedaan door een gebeurtenis te gebruiken die als beginpunt dient om met de tijd te rekenen.

Er wordt gekozen voor de Christelijke **tijdrekening** omdat deze sterk ingeburgerd is in de westerse wereld. Deze ziet het vermoedelijke geboortejaar van de profeet Jezus Christus in het Christendom als beginpunt van de tijdrekening. Alles voor dit beginpunt duiden we aan met v.C. Er zijn echter andere mogelijkheden om een jaartelling mee te beginnen. Hieronder staan voorbeelden. Combineer het juiste beginjaar (in onze tijdrekening) met de tijdrekening en gebeurtenis.

De vraag wanneer iets zich afspeelt bespreken we aan de hand van de tijd. De begrippen **jaar**, **eeuw**, **millennium** ken je al van de vorige jaren.

We herhalen ook kort even de periodes, de startmomenten en de breukmomenten.

Prehistorie		1945		Ontstaan mens
Oude Nabije Oosten		3500 v.C.		Franse Revolutie
Klassieke Oudheid		1492		Einde WOII
Middeleeuwen			Val van het West-Romeinse Rijk
Vroegmoderne tijd		476		Stichting van Rome
De moderne tijd		800 v.C.		Het eerste schrift
Hedendaagse tijd		1789		Columbus landt in Amerika

Dit jaar behandelen we vooral de moderne periode. Deze periode loopt vanaf de Franse Revolutie tot en met het einde van de Tweede Wereldoorlog. Dit jaar zal vooral de periode tot en met de Eerste Wereldoorlog besproken worden.

Ruimte

Gebeurtenissen spelen zich dus altijd ergens op een bepaalde plek af dit kan

- **Lokaal** zijn zoals in een dorp of een stad, Regionaal zoals een provincie of een deel van een land. Maar kan ook **mondiaal** zijn, een gebeurtenis op niveau van heel de wereld.
- De ruimte kan ook **continentaal** zijn (in het binnenland), **maritiem** (aan het water) en **stedelijk** (in de stad) of **ruraal** (op het platteland).
- **Westers** en **niet-westers**: In het Westen, vaak Europa en later de gebieden die “Europese christelijke” culturen overnemen. Heel belangrijk hierbij is dat “westers” ook een culturele ruimte inhoudt. Een Chinees restaurant in een Europese stad is niet-westers terwijl de stad in zijn geheel dit wel is.
- **Open ruimte** en **gesloten** ruimte
- **Centrum** (het midden) en **periferie** (de rand)

We oefenen de betekenis van deze ruimten aan de hand van de volgende opdrachten in verband met de tijdsperiode die we dit jaar zullen bestuderen. De moderne periode. (Omcirkel het juiste).

Berlijnse muur, gebouwd in 1961 rond West-Berlijn (West-Duitsland).

Trinity atoombomtest in de woestijn van Los Alamos, New Mexico (VSA)

centrum – periferie
open – gesloten
continentaal – maritiem
stedelijk-ruraal
westers – niet-westers

centrum – periferie
open – gesloten
continentaal – maritiem
stedelijk-ruraal
westers – niet-westers

Domeinen

De domeinen van de geschiedenis geven ons een manier om historische fenomenen in te delen in bepaalde thema's. Ze geven aan op welke manier we bijvoorbeeld een gebeurtenis gaan bestuderen. Zo kan een oorlog op een politieke manier bekijken worden als een manier om land te veroveren maar ook bijvoorbeeld op een economische manier als het gaat over onderhoud van een leger, de gevolgen van oorlog voor de economie,

We onderscheiden vier domeinen. Hier zie je de domeinen met voorbeelden

Politiek	Economisch	Sociaal	Cultureel
Bestuur	Handel	Arm en Rijk	Taal
Macht	Industrie	Klassen en standen	Techniek en wetenschap
Recht en wetten	Landbouw	Relaties	Godsdienst
Oorlog en territorium	Arbeid	Discriminatie	Gewoonten
	Nijverheid		Kunst
	Financiën		Onderwijs

Soorten bronnen

Om een historische vraag te onderzoeken maken we gebruik van **historische werken** en **historische bronnen**. Wat is het verschil tussen deze twee?

.....

.....

.....

Bronnen kunnen ook **primair** en **secundair** zijn. Primair houdt in dat de maker van de bron zelf ooggetuige was van de gebeurtenis die afgebeeld of omschreven wordt. Secundaire

bronnen zijn bronnen die gemaakt zijn op basis van andere bronnen waarvan de maker dus geen ooggetuige was.

Historische bronnen kunnen we nog opdelen in de soort bron. Deze kunnen **geschreven**, **mondeling**, **(audio)visueel** en **materieel** zijn. Maak de onderstaande oefening om je vaardigheden in verband met domeinen en soorten bronnen in te oefenen.

 <p>BURNS You Can Beat the Price Rise If You Buy To-Day</p> <p>Prices as Low as \$149 Plus Tax and Delivery</p> <p>25c a Day After Small Down Payment</p> <p>JUDSON C. BURNS 508 Federal St., Camden 4668</p> <p>Advertentie voor een koelkast in de jaren 1920</p>	
<p>Soort bron (aanduiden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - primair of secundair - historische bron of historisch werk - geschreven of materieel of visueel of mondeling <p>Domein?</p> <p>.....</p> <p>Waarom?</p> <p>.....</p>	<p>Soort bron (aanduiden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - primair of secundair - historische bron of historisch werk - geschreven of materieel of visueel of mondeling <p>Domein?</p> <p>.....</p> <p>Waarom?</p> <p>.....</p>
 <p>Helm van de Duitse SS uit de Tweede Wereldoorlog (1939-1945)</p>	 <p>TOM MAEGELS NIEUW BELGIË EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS Lannoo</p> <p>Boek over migratiegeschiedenis in België.</p>
<p>Soort bron (aanduiden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - primair of secundair - historische bron of historisch werk - geschreven of materieel of visueel of mondeling <p>Domein?</p> <p>.....</p> <p>Waarom?</p> <p>.....</p>	<p>Soort bron (aanduiden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - primair of secundair - historische bron of historisch werk - geschreven of materieel of visueel of mondeling <p>Domein?</p> <p>.....</p> <p>Waarom?</p> <p>.....</p>

Bronnen kritisch bestuderen

Ten eerste is het belangrijk om de **context** van de bron in je achterhoofd te houden. Welke contextgegevens kunnen belangrijk zijn bij het bestuderen van een bron?

.....
.....
.....

Verder is het ook belangrijk om de **presentatie van de bron** na te gaan: wat is de titel? De legende? Is het een vertaling?

Daarbij komt ook de **standplaatsgebondenheid** van de maker en zijn publiek. We kijken met een bril van vandaag naar het verleden en naar de bronnen terwijl de personen in de bronnen in een volledig andere tijd leefden waar de samenleving er anders uitzag. De geloofsovertuiging, plaats in de maatschappij, leeftijd, ... van iemand bepaald dus hoe hij of zij naar de wereld rond hem/haar kijkt.

Om een bron kritisch te bekijken is het ook belangrijk om andere bronnen erbij te kunnen betrekken en deze te **vergelijken** op vlak van inhoud en betrouwbaarheid. Door andere (misschien tegenstanders) aan het woord te laten kan je een vollediger beeld krijgen. Dit wordt **multiperspectiviteit** genoemd. Je laat meerdere perspectieven aan het woord.

Ten slotte dan dien je ook oog te hebben voor retorische strategieën. Hier volgt een kleine opsomming:

- Zwart-wit denken
- Zich in een slachtofferrol dwingen
- Zondebok
- Overdrijven (Hyperbolie)
- Framing en manipulatie
- Cirkelredeneringen
-

Hierbij een handig overzicht:

HOE BESTUDEER IK KRITISCH EEN BRON?

Hoofdstuk 2: Het interbellum

Inleiding

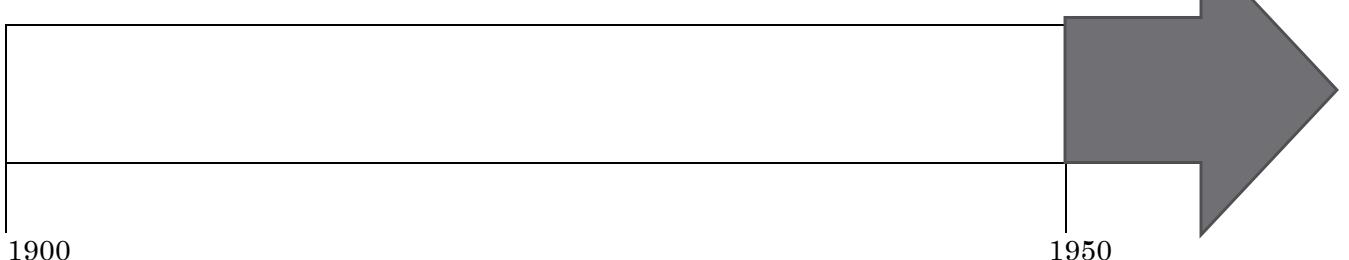
We eindigden vorig schooljaar bij de Conferentie van Parijs na de Eerste Wereldoorlog. Hier werden de straffen voor de verliezers van de Eerste Wereldoorlog vastgelegd. Deze zouden in de periode tussen de twee oorlogen (interbellum) mee aan de basis liggen van verschillende economische en politieke problemen. We bekijken eerst de **cultuur en economie in het interbellum**. Nadien bespreken we de opkomst van **totalitaire regimes** in het interbellum.

Studie 1: De Roaring Twenties en de Grote Depressie

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid Duitsland en de Verenigde Staten aan op de kaart.

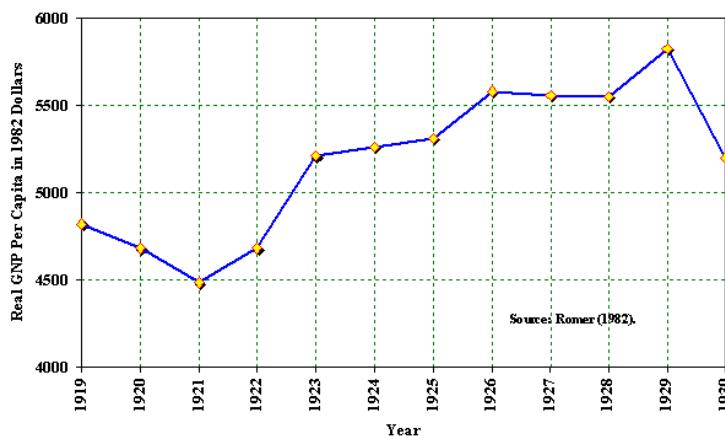

- a) Duid het Interbellum aan op de tijdlijn (1919-1939)
b) Duid de hyperinflatie in Duitsland aan op de tijdlijn (1923)
c) Duid de Beurscrash aan op de tijdlijn. (1929)

Onderzoek

De Naoorlogse economische groei

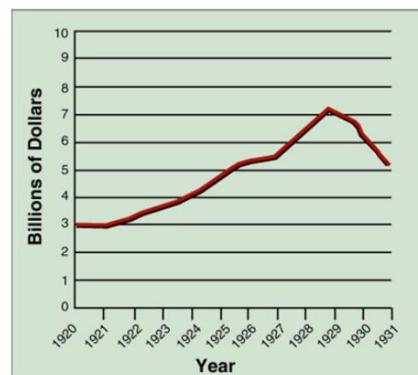
Figure 1: Real GNP Per Capita, 1919-1930

Bron 1: BBP per capita (waarde van productie per inwoner) in de Verenigde Staten

Bron 2: advertentie voor een koelkast tijdens het interbellum

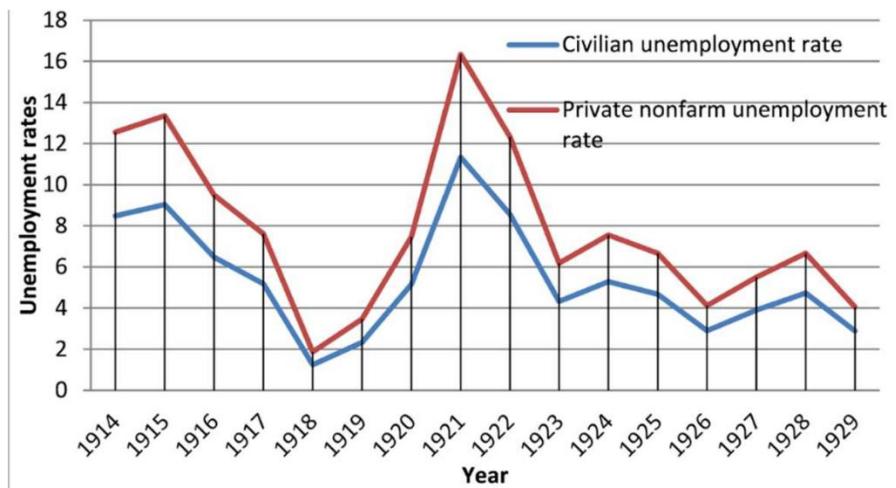
Bron 3: consumentenschulden van 1920-1931

Bron 4: advertentie voor een auto tijdens de jaren 1920. Onderschrift: "iedereen heeft een auto behalve ik"

Vragen:

1. Hoe evolueert het de economie meteen na de Eerste Wereldoorlog? Leg uit waarom dit zou kunnen zijn.
2. Wat gebeurde er na 1921 met de productie?
3. Leg uit wat massaproductie is en wat de rol hierin kan zijn.
4. Bekijk bronnen 2-4 en verklaar waarom de consumptie toenam tijdens de jaren 1920.

Bron 5: werkloosheidsgraad in de Verenigde Staten van Amerika 1914-1929

Vragen:

1. Wat was het gevolg van deze massaconsumptie voor de werkgelegenheid?
2. Wat zou het gevolg hiervan zijn voor de economie in de Verenigde Staten?

<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Value (approx.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>01-Jan-18</td><td>1</td></tr> <tr><td>01-Dec-18</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Jun-19</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Mar-20</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Dec-20</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Jan-21</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Aug-21</td><td>10</td></tr> <tr><td>01-Dec-21</td><td>100</td></tr> <tr><td>01-Jul-22</td><td>100</td></tr> <tr><td>03-Nov-22</td><td>1,000</td></tr> <tr><td>01-Jan-23</td><td>10,000</td></tr> <tr><td>01-Jun-23</td><td>100,000,000,000</td></tr> <tr><td>30-Nov-23</td><td>1,000,000,000,000</td></tr> </tbody> </table>	Date	Value (approx.)	01-Jan-18	1	01-Dec-18	10	01-Jun-19	10	01-Mar-20	10	01-Dec-20	10	01-Jan-21	10	01-Aug-21	10	01-Dec-21	100	01-Jul-22	100	03-Nov-22	1,000	01-Jan-23	10,000	01-Jun-23	100,000,000,000	30-Nov-23	1,000,000,000,000	
Date	Value (approx.)																												
01-Jan-18	1																												
01-Dec-18	10																												
01-Jun-19	10																												
01-Mar-20	10																												
01-Dec-20	10																												
01-Jan-21	10																												
01-Aug-21	10																												
01-Dec-21	100																												
01-Jul-22	100																												
03-Nov-22	1,000																												
01-Jan-23	10,000																												
01-Jun-23	100,000,000,000																												
30-Nov-23	1,000,000,000,000																												
<p>Bron 6: waarde van de Duitse Mark (1918-1923)</p>	<p>Bron 7: Duitse kinderen spelen met geld</p>																												

Vragen:

1. Wat gebeurde er met de Duitse Mark in de jaren na de Eerste Wereldoorlog?
2. Wat zou hier de oorzaak van zijn als je terugdenkt aan de lessen in verband met het verdrag van Versailles?
3. Wat is het gevolg hiervan voor de bevolking?

Bron 8: Het Dawes Plan

Vragen:

1. Hoe trachtte men het Dawes Plan de economische problemen in Duitsland op te lossen?

Cultuur emancipatie tijdens de Roaring Twenties

Bron 9: Cinema tijdens de Roaring Twenties Bron 10: Honkbalwedstrijden met publiek

Bron 11: Jazz, nieuwe muziekstijl tijdens de Roaring Twenties.

Vragen:

1. Leg aan de hand van de afbeeldingen uit wat massacultuur betekent.
2. Hoe werd dit mogelijk?

Bron 10: kledij van vrouwen wordt nagemeten op het strand om zeker te zijn dat ze niet te kort zijn.

Bron 11: Suffragettes komen op voor het vrouwenstemrecht

"ARTIKEL ----. "Het recht van burgers van de Verenigde Staten om te stemmen zal niet worden ontzegd of beperkt door de Verenigde Staten of door enige Staat op grond van geslacht. Het Congres heeft de bevoegdheid dit artikel af te dwingen door passende wetgeving."

Bron 12: 19de amendement (1920). Vrouwen krijgen stemrecht in de Verenigde Staten

Bron 13: reclame voor anticonceptie en geboorteplanning

Copyrighted by Ella Jane Bartosoff.
"PROPER AND IMPROPER."
This picture, under the title "Proper and Improper Way to Dress," has been widely circulated by the Y. W. C. A. in its educational campaign against certain modern tendencies.

Bron 14: De juiste en foute manier om je te kleden. Advertentie die vrouwen aanmaant om zich deftiger te kleden.

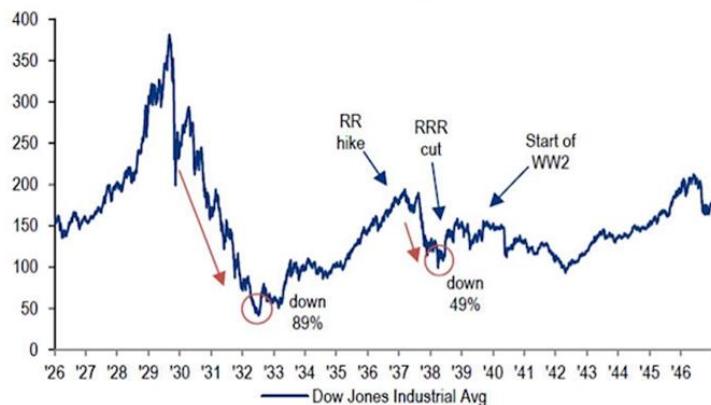
Vragen:

1. Leg aan de hand van de bronnen uit hoe de positie van de vrouw veranderde tijdens de jaren 1920.
2. Welke oorzaken kan je hiervoor bedenken?

De Grote Depressie

De koersen op Wall Street stegen in 1929 enorm. Er was in de jaren 20 een zogenaamde speculatieve bubbel ontstaan. Dit houdt in het kort in dat door het goede vertrouwen, de aandelen sterk in prijs stegen, naar waarden die niet meer realistisch zijn. Toch bleef men de aandelen kopen, omdat men wist dat het voor een nog hogere prijs verkocht kon worden. Elk jaar was er weer voorspoed op de beurs en ook grote winst voor de investeerders.

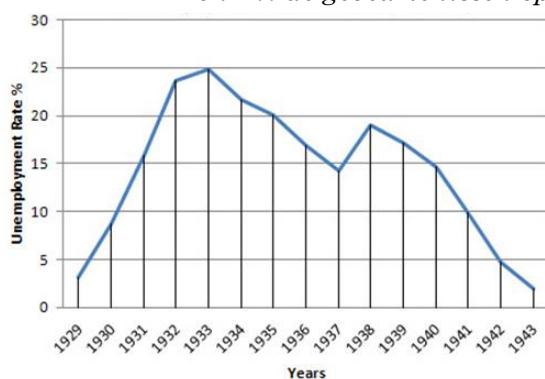
Bron 15: het ontstaan van een speculatieve bubbel op de Amerikaanse aandelenmarkt

Bron 16: Waarde van de Dow Jones van 1926-1946

Dit zou duren tot donderdag 24 oktober 1929, zwarte donderdag. Aan het begin van de dag begonnen de aandelenkoersen op de New York Stock Exchange te dalen. Om toch nog winst te verkrijgen van de vele aandelen die beleggers bezaten, probeerde ze deze ineens zo veel mogelijk te verkopen. Hierdoor begonnen de koersen te dalen, en werd er nog meer aandelen te koop gezet. Dit ging zo door tot President Hoover besloot om de markt te sluiten. Miljoenen aandelen waren verkocht, en vervolgens niets meer waard geworden. Dit betekende dat het geld waarmee ze gekocht waren, verdwenen was. Ook spaargeld dat op de bank stond was weg, omdat dit door de bank was uitgeleend om er aandelen mee te kopen. De speculatieve bubbel die was ontstaan, was geknapt.

Bron 17: de gebeurtenissen op Zwartedag 24 oktober 1929

Bron 18: werkloosheid in de Verenigde Staten van 1929-1943

Bron 19: voedselbedeling voor werklozen tijdens de grote depressie

Vragen:

1. Leg uit hoe de Beurscrash van 1929 ontstond.
2. Wat was het gevolg voor de mensen, bedrijven en banken die investeerden in de beurs?
3. Hoe zorgde de Beurscrash voor het ontstaan van een grote economische depressie?
4. Hoe zou deze depressie de rest van de wereld beïnvloed hebben?

Allereerst geven we de mogelijkheid tot werk voor een kwart miljoen van de werklozen, vooral jongeren, in bosbeheer en overstromingspreventie. (...) Dit soort werk is direct en heeft weinig machines nodig. (...) onze volgende stap is een half miljard dollar vrijmaken voor de staten, provincies en gemeenten om te zorgen voor diegene die de meeste hulp nodig hebben. (...) Het is volledig fout om onze maatregelen overheidscontrole op landbouw, industrie en transport te noemen, het is eerder een partnerschap tussen de overheid en landbouw, transport en industrie. (...) de administratie heeft als doel om de prijzen zo te doen stijgen dat diegene die geleend hebben, gemiddeld, dit ook kunnen terugbetalen.

Bron 20: De New Deal van de Amerikaanse president Roosevelt

Bron 21: Plan van de arbeid van socialist Hendrik de Man

Vragen:

1. Op welke manier trachtte de overheden uit de depressie te geraken?
2. Leg uit wat gemengde economie inhield in deze context.

Overzichtsvraag

Hoe beïnvloedde de economische situatie mee de sociale en culturele situatie tijdens het interbellum?

.....
.....
.....
.....
.....

Schema

STUDIE 1: De Roaring Twenties en de Grote Depressie

1. De naoorlogse economische groei

= (1920-1929)

Grote groei economie door

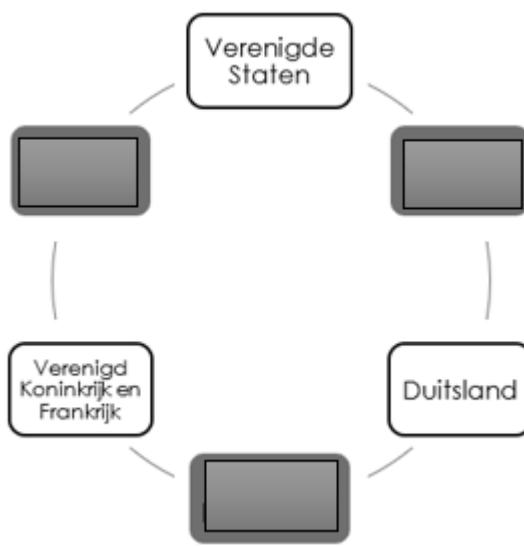
- → goederen betaalbaarder →
- en makkelijk verkrijgen van

→ Versterkend effect consumptie op

Europa pas rond 1924 door

Herstelbetalingen na WOI → bijdrukken geld in 1923 door → enorme
..... → verarming Duitse bevolking

Oplossing = Dawes plan

2. Cultuur en emancipatie tijdens de Roaring Twenties

Sociale bewegingen → meer en hogere arbeiders

- Ontstaan (films, sportwedstrijden, radio, ...)
- Meer mobiliteit door
- wordt belangrijker

Emancipatie van de vrouw

- Betere positie vrouwen dooren dienstensector
 - Suffragettes → eisenin Europese/Amerikaanse landen
 - Gezinsplanning en
 -→ meer vrije tijd
- Cultureel: kortere kledij (flappers), roken/drinken, ...

3. *De Grote Depressie*

Investering inmetgeld tijdens de Roaring Twenties → prijzen op de aandelenmarktnaar onrealistisch niveau

Beurscrash 1929 → daling prijzen en→ economische crisis

- Vermindering productie en→
- werkloosheid
- Verliesenmet geldtekort

→ globalisering: crisis verspreid zich naar (vooral Europa)
..... (Roosevelt)

-→ werkgelegenheid en consumptie aanzwengelen
- Bankenin spaarbanken en beleggingsbanken

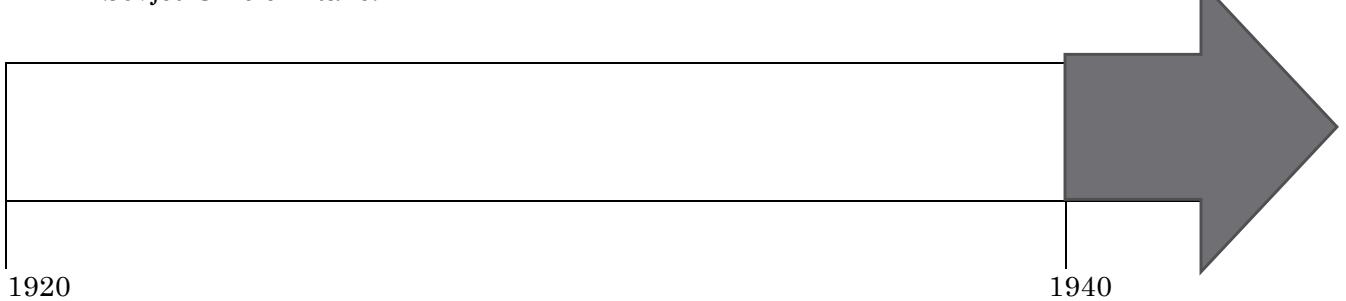
→: privé initiatief en inmenging overheid in de economie

Studie 2: Het totalitarisme

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid de totalitaire staten aan die ontstaan tijdens het interbellum: Duitsland, de Sovjet-Unie en Italië.

- a) Duid de Mars op Rome van Mussolini aan.
b) Duid de machtsovername van Stalin aan.
c) Duid de aanstelling van Hitler als kanselier aan.

Onderzoek

Kenmerken van het totalitarisme

	
<p>Bron 1: toegestane haarstijlen voor vrouwen in Noord-Korea</p>	<p>Bron 2: Poster voor de éénkindpolitiek in China (1979). Chinezen mochten om overvolking tegen te gaan slechts één kind hebben.</p>

Kenmerkend voor een totalitair regime is dat de staat, vaak geleid door een dictator, het hele leven van de inwoners in zijn greep probeert te krijgen. Als meest typerende vormen van totalitaire systemen en staten gelden het nationaalsocialisme en het communisme onder respectievelijk Adolf Hitler in Duitsland, Jozef Stalin in de Sovjet-Unie, Mao Zedong in China en hedendaags Noord-Korea onder Kim Jong-un.

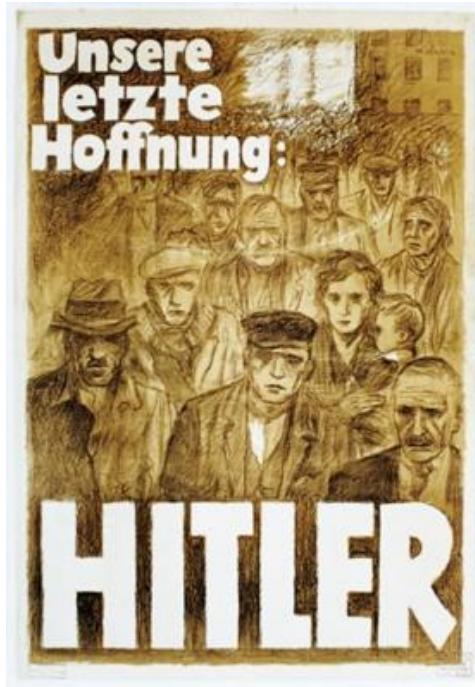
Het totalitarisme is uitgebreid beschreven en geanalyseerd in Hannah Arendt's, *The Origins of Totalitarianism* (1951). Naast haar hebben in de jaren 1950 C.F. Friedrich en Z. Brzezinski zes criteria opgeteld die gelden als richtinggevend voor wat een totalitaire samenleving kenmerkt:

- Er is sprake van één staatsideologie, die door iedereen geloofd én uitgedragen moet worden. Hierbij is het individu ondergeschikt aan de massa.
- Er is één leider (een dictator), die leiding heeft over een eenpartijstaat.
- Geweld en intimidatie, uitgevoerd door de geheime politie (bijvoorbeeld de Gestapo, de NKVD of de Stasi).
- De overheid heeft alle communicatiemiddelen in handen: kranten, televisie, internet en andere media worden gecontroleerd en beheerst en dragen de ideologie van de staat uit.
- De staat heeft een geweldsmonopolie.
- In een totalitaire staat, zoals een land onder het communisme, heeft de staat volledige controle over de economie.

Bron 3: kenmerken van het totalitarisme (Historiek.net)

Vragen:

1. Leg uit wat het verschil tussen een dictatuur en een totalitaire staat aan de hand van de bronnen?
2. Vat kort samen wat de kenmerken zijn van een totalitaire staat.
3. Wat zou de rol van geheime politie zijn in een totalitaire staat?z

Bron 4: gecensureerde foto's van Stalin.
Politieke tegenstanders worden verwijderd
naarmate ze in achting van Stalin dalen.

Bron 5: "Onze laatste hoop, Hitler"

Bron 6: Notitieboekje voor kinderen uit Fascistisch Italië

Vragen:

1. Leg uit aan de hand van de bronnen wat propaganda en censuur zijn.
2. Hoe proberen de Nazi's de mensen te beïnvloeden met de poster?
3. Wat doen totalitaire regimes met de jeugd? Waarom?

Het fascisme in Duitsland en Italië

<p>Bron 7: Poster van de NSDAP tegen het verdrag van Versailles</p>	<p>Bron 9: Gebieden beloofd aan Italië na WOI. De Westkust van de Adriatische zee zouden ze uiteindelijk niet krijgen bij het Verdrag van Versailles.</p>

De Dolkstootlegende werd dus bedacht door de legerleiding toen de nederlaag in zicht kwam. Het Duitse leger en de keizer hadden zelf gefaald, echter kregen de sociaaldemocraten van de SPD en ook linkse groeperingen, communisten en Joden de schuld van de Duitse nederlaag en de vernederende bepalingen van het Verdrag van Versailles (1919) in de schoenen geschoven.

Op 18 november 1919 moest generaal-veldmaarschalk Paul von Hindenburg samen met Erich Ludendorff in de Duitse Rijksdag voor een parlementair onderzoekscomité verantwoording afleggen omtrent de oorzaken van de Duitse nederlaag. Samen met de rechtse politicus en bankier Karl Helfferich (1872-1924) hadden beide generals een ‘Dolkstoot-rede’ opgesteld waarin zij, bij monde van Van Hindenburg, de Dolkstootlegende naar voren brachten als verklaring voor de Duitse nederlaag.

Bron 8: de Dolkstootlegende na het verlies van Duitsland na de Eerste Wereldoorlog

Vragen:

- Leg uit aan de hand van de bronnen waarom de bevolking van Italië en Duitsland kozen voor fascistische partijen en de rol van het Verdrag van Versailles hier in.

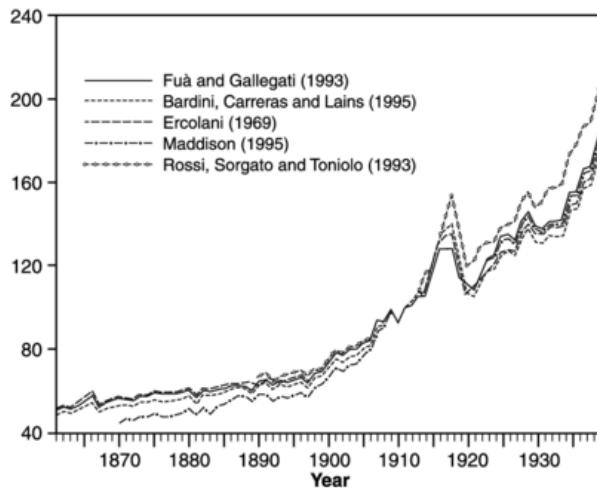

Figure 2.1: Indexes of Italian GDP

Bron 10: Italiaanse BBP 1870-1945

We vechten tegen militaire putschisten en tegen communistische putschisten [putschisten zijn mensen die een staatsgreep willen plegen] voor de veiligheid van de Republiek. Het is niet onmogelijk dat de putschisten van rechts en van links op een dag tegenover ons zullen staan in een verenigd front. Hoe dan ook, we houden vast aan de lijn van de democratie en we zullen slagen. Het is bijzonder moeilijk om een betrouwbare staatsautoriteit op te zetten zonder welke zelfs een democratie niet kan bestaan. De vredesvoorwaarden hebben ons gedwongen om een troep huurlingen te accepteren - gevaarlijk voor elke staat.

(...)

Als de revolutie in deze gebieden geen doordringender en hardnekkiger effect heeft gehad, is dat vooral een gevolg van het Verdrag van Versailles. De brutale houding tegenover onze nationale onafhankelijkheid en de voortdurende sadistische aanvallen op onze nationale gevoelens moeten de nationale hartstochten aanwakkeren en de nationalistische demagogie onder de jongeren helpen verspreiden. Ze zijn de grootste vijand van de Duitse democratie en de sterkste impuls voor de wending naar communisme en nationalisme."

Bron 11: In september 1920 schreef de eerste president van Weimar, Friedrich Ebert, een brief aan de premier van Zweden waarin hij de politieke verdeeldheid binnen Duitsland schetste

Bron 12: "Ik neem al het werk aan, ik krijg van niemand ondersteuning" Duitser zoekt werk tijdens de Grote Depressie.

Vragen:

1. Leg aan de hand van de bronnen uit hoe de politieke en economische situatie na de Eerste Wereldoorlog zorgde voor het populairder worden van Fascistische partijen.

<https://youtu.be/QOzezrUxAMk>

Bron 13: de machtsgreep van Mussolini en de overgang naar een totalitaire staat

<https://youtu.be/WnI2IPQujmY>

Bron 14: speech van Mussolini in 1934

Vragen:

1. Hoe greep Mussolini de macht in Italië?

<https://schooltv.nl/video-item/histoclips-hoe-kwam-hitler-aan-de-macht>

Bron 15: de machtsgreep van Hitler

Vragen:

1. Hoe gebruikte Hitler intimidatie en democratie om aan de macht te geraken?

“In onze ogen moet de Duitse jongen van de toekomst slank en soepel zijn, snel als hazewindhonden, taai als leer en hard als Krupp-staal. We moeten een nieuw type mens opvoeden, mannen en meisjes die gedisciplineerd en gezond zijn tot in hun kern. We hebben ons voorgenomen om het Duitse volk een opvoeding te geven die al in de jeugd begint en nooit zal eindigen... Niemand zal kunnen zeggen dat hij een tijd heeft gehad waarin hij volledig aan zichzelf is overgelaten.”

Bron 18: Adolf Hitler in een toespraak over de rol van de jeugd in de Hitler Jugend

Ik gaf strikte bevelen en eiste dat de politie al haar energie zou wijden aan de meedogenloze uitroeiing van subversieve elementen. Op een van mijn eerste grote bijeenkomsten in Dortmund verklaarde ik dat er in de toekomst maar één man de verantwoordelijkheid zou dragen in Pruisen, en die ene man was ik. Elke kogel die uit de loop van een politiepistool werd afgevuurd, was mijn kogel. Als je dat moord noemt, dan ben ik de moordenaar.

Uiteindelijk heb alleen ik, op eigen initiatief, de Geheime Dienst van de Staat opgericht. Dit is het instrument dat zo gevreesd wordt door de vijanden van de staat en dat er grotendeels verantwoordelijk voor is dat er vandaag de dag in Duitsland en Pruisen geen sprake is van een marxistisch of communistisch gevaar.

Bron 19: Hermann Goering over de oprichting van de Gestapo in Duitsland (Geheime Staatspolizei)

Bron 20: hij heeft schuld aan de oorlog. Poster gemaakt door Nazi-Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Vragen

1. Leg uit hoe deze fascistische regimes hun macht probeerden uit te breiden eens ze aan de macht kwamen.
2. Totalitaire regimes zijn ook irrationeel. Leg dit uit aan de hand van de bronnen.

Bron 21: Cartoon over Lebensraum

We stoppen de eindeloze Duitse beweging naar het Zuiden en het Westen, en zetten onze blik op het land in het Oosten. Eindelijk, we stoppen de koloniale en commerciële beleid van voor de oorlog en verschuiven naar het grondbeleid van de toekomst.

Bron 22: Hitler over Lebensraum in zijn boek *Mein Kampf*

Bron 23: Mare Nostrum "Onze zee". De droom van Mussolini

Vragen:

1. Welke imperialistische ambities hadden Hitler en Mussolini?

Het Stalinisme in de Sovjet-Unie

<https://youtu.be/JLyRwCJpaKg>

Bron 24: het communisme

Vragen

1. Leg uit wat het communisme inhield. (herhaling vorig jaar)

Vanaf 1922 tot zijn dood in 1953 was Jozef Stalin secretaris-generaal van de Communistische Partij in de Sovjet-Unie. Deze positie betekende niet automatisch dat Stalin ook de machtigste persoon in het land was, maar dat zou – zo weten we achteraf – gaan veranderen. Na de dood van Lenin in 1924 wist Stalin in slechts vier jaar tijd de alleen macht in de Sovjet-Unie te verwerven. Vanaf eind 1927 begon hij daartoe politieke tegenstanders uit te schakelen, van wie Leon Trotski (1879-1940) de belangrijkste opponent was. Maar ook meer gematigde types als Nikolaj Boecharin (1888-1938) of Aleksej Rykov (1890-1938) rangeerde hij op een zijspoor.

Bron 25: de machtsgreep van Stalin na de dood van Lenin (historiek.net)

Bron 26: "Versterk de discipline in de gemeenschappelijke boerderijen". Strengthen working discipline in collective farms" – Sovjet propaganda poster in Oekraïne, 1933. Collectivisering van de landbouw onder Stalin. Boeren werden verplicht om samen te werken op grote landbouwbedrijven.

Bron 27: ondervoede kinderen tijdens de Holdomor in Oekraïne waarbij miljoenen Oekrainers stierven.

	productie in 1913	productie in 1935	jaar waarin het vijfjaren- plan werd gehaald
brutoproduktie grootschalige industrie (1913 = 1)	1 (= index)	5,6	1929-1930
elektriciteit (miljard kilowattuur)	2,0	26,3	1931
olie (miljoen ton)	10,3	25,2	1929-1930
kolen (miljoen ton)	29,2	109,6	1932
ijzererts (miljoen ton)	9,2	26,8	1934
gietijzer (miljoen ton)	4,2	12,5	1934
staal (miljoen ton)	4,3	12,6	1933
papier (duizend ton)	269,2	640,8	1936

Uit: D. Volkogonov, Triomf en tragedie. Een politiek portret van Josef Stalin, 1990.

Bron 28: Het vijfjarenplan in de industrie en de verwezenlijking ervan

Vragen:

1. Hoe verkreeg Stalin de macht in de Sovjet-Unie?
2. Welke economische hervormingen voerde Stalin door?
3. Wat waren de gevolgen hiervan?

Dank je, Stalin. Dank u omdat ik blij ben. Dank u omdat ik gezond ben. Hoe oud ik ook word, ik zal nooit vergeten hoe we Stalin twee dagen geleden ontvingen. Eeuwen zullen voorbijgaan en de komende generaties zullen ons beschouwen als de gelukkigste der stervelingen, als de gelukkigste der mensen, omdat we leefden in de eeuw der eeuwen, omdat we het voorrecht hadden Stalin te zien, onze geïnspireerde leider ... Alles behoort u toe, leider van ons grote land. En wanneer de vrouw van wie ik hou mij een kind schenkt, zal het eerste woord dat het zal uitspreken zijn: Stalin...

Bron 29: een hymne aan Stalin. door A. O. Avidenko in de jaren 1930

Bron 30: tegenstanders van Stalin die aan dwangarbeid doen in een Goelag (strafkamp).

Vragen:

1. Leg aan de hand van bron 29 uit wat een “personencultus” betekent.

2. Wat gebeurde er met de mensen die niet meegingen in de hervormingen en de verering van Stalin?

Overzichtsvraag

Verklaar: de economische situatie zorgde mee voor het ontstaan van politiek extremisme tijdens het interbellum.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Schema

STUDIE 2: Het totalitarisme

1. Kenmerken van het totalitarisme

= over bevolking

Kenmerken

-is ondergeschikt aan de staat
-moet gehoorzaamd en vereerd worden →
- Beïnvloeden van de bevolking dooren
- van de jeugd
- → controle enbevolking

Régimes

- Communisme/Stalinisme: Stalin in
- Fascisme: Mussolini in (.....) en Hitler (.....)

2. Het fascisme in Italië en Duitsland

Machtsgreep Hitler en Mussolini door
en

Populair door

- Ontevredenheid over en
 - o Duitsland: gestraft en
 - o Italië: beloofd niet gekregen
-na WOI (hyperinflatie Duitsland)
→ economische oplossingen
-en conflicten tussen
(links/rechts)

Fascisme in Italië

- 1919: ontstaanbeweging Mussolini
- 1921: Fascistische partij grootste in Italië → intimidatie door
- 1922: → Machtsgreep Mussolini → infiltratie
fascisten in bestuur → totalitaire staat

Nazisme in Duitsland

- 1919: ontstaan
- 1923:staatsgreep Hitler → gevangenschap
- 1933: Winst verkiezingen Hitler met behulp van
(SS/SA) → brand reichstag → → totalitair Duitsland

Uitbreiding invloed door (vb. Hitlerjugend),
..... (vb. Gestapo) en

Sociaal - economische hervormingen

- Sociale
-
- Grote depressie → (vb. autobahn)

..... politiek

- leider volgen (geen kritiek)
- Problemen zijn de schuld van (vb. communisten, joden, ...)

..... ambities

- Mussolini: (middellandse Zee)
- Hitler: +

3. Het stalinisme in de Sovjet-Unie

..... in Rusland door Russische revolutie (1917)

- Bestuur door (raden van arbeiders en boeren)
- Economie →
nationalisering bedrijven
- Alle mensen zijn en rijkdom wordt

..... sterft in 1924 → staatsgreep door installatie van

Economische hervormingen

- → toename industrialisering
- → hongersnoden

→ Kritiek vanuit bestuur en bevolking → → tegenstanders werden
..... of naar (goelag) gestuurd

Ontstaan rond Stalin → propaganda en kunst

Hoofdstuk 3: De Tweede Wereldoorlog

Inleiding

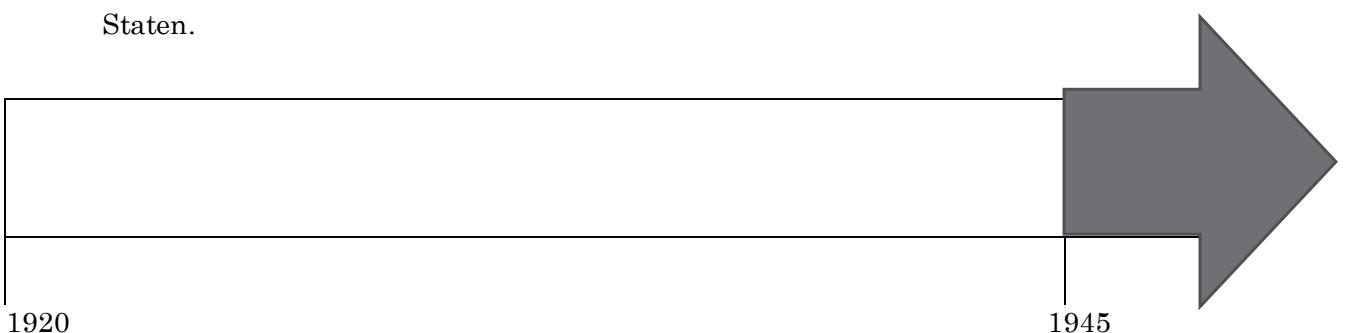
Meer dan 20 jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog zou de wereld zich wederom in een oorlog storten. We bekijken de **oorzaken en aanloop naar deze Tweede Wereldoorlog**. De tweede wereldoorlog was één van vele fronten. We verkennen kort hier **het verloop en einde van de Tweede Wereldoorlog**. Nadien staan we in een project burgerschap stil bij **polarisatie en massageweld** om nadien ten gronde de factoren die geleid hebben tot de **Holocaust** te onderzoeken. Ten slotte staan we nog stil bij de tweede wereldoorlog in België. We bekijken het **verzet, de collaboratie en de repressie in België**.

Studie 1: oorzaken en aanloop naar de Tweede Wereldoorlog.

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid de As-mogendheden aan op de kaart.
 - b) Duid de Sovjet-Unie aan
 - c) Duid de geallieerden aan: Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, China en de Verenigde Staten.

- a) Duid de Tweede Wereldoorlog aan op de tijdlijn (1939-1945)
 - b) Duid de Anschluss en de conferentie van München aan (1938)

Onderzoek

Orzaken van de Tweede Wereldoorlog

Bron 1: overwinning op Versailles. Propaganda poster van de NSDAP tegen het Verdrag van Versailles.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid leidde tot de term Verminkte Overwinning (vittoria mutilata), bedacht door de nationalistische schrijver Gabriele D'Annunzio, een fervent voorstander van de inname van Dalmatië, die verwees naar de onverenigbaarheid van Italianen met de herverdeling van het grondgebied zoals vastgesteld door de Vredesconferentie van Parijs na de Eerste Wereldoorlog. Dit concept werd vervolgens uitgebreid gebruikt in Mussolini's betogen die het Italiaanse nationalisme en de irredentistische retoriek bleven versterken en een belangrijk punt werden in de Italiaanse fascistische propaganda.

Bron 2: de Verminkte Overwinning van Italië na de Eerste Wereldoorlog

“Aangezien de gelijkheid der naties een grondbeginsel is van de Volkenbond, komen de Hoge Verdragsluitende Partijen overeen zo spoedig mogelijk aan alle vreemdelingen onderdanen van staten, die lid zijn van de Volkenbond, in elk opzicht een gelijke en rechtvaardige behandeling toe te kennen, waarbij noch in rechte noch in feite onderscheid wordt gemaakt op grond van hun ras of nationaliteit.”

Bron 3: amendement voorgesteld op de conferentie van Parijs door Japan. Een meerderheid van de naties was voorstander, maar omdat er geen unanimiteit was werd het weggestemd.

Vragen:

1. Leg uit hoe de Conferentie van Parijs en het Verdrag van Versailles mee de Tweede Wereldoorlog veroorzaakt had.

Bron 4: het Pan-Asianisme in Japan

Op 3 november 1938 stelden premier Fumimaro Konoe en minister van Buitenlandse Zaken Hachirō Arita de ontwikkeling voor van de Nieuwe Orde in Oost-Azië (東亜新秩序[8], Tōa Shin Chitsujo), die beperkt was tot Japan, China en de marionettenstaat Mantsjoekwo.[9] Zij geloofden dat de unie 6 doelen had:[3]

1. Permanente stabiliteit van Oost-Azië
2. Buurtvriendschap en internationale rechtvaardigheid
3. Gezamenlijke verdediging tegen het communisme
4. Creatie van een nieuwe cultuur
5. Economische cohesie en samenwerking
6. Wereldvrede

Bron 5: Groot Oost-Aziatische Welvaartssfeer (Wikipedia)

Bron 5: Twee Japanse commandanten, Toshiaki Mukai en Tsuyoshi Noda, strijden om te zien wie als eerste honderd mensen kan doden (met een zwaard). De kop luidt: "Incredible Record" (in de wedstrijd om 100 mensen te onthoofden)—Mukai 106 – 105 Noda—Beide 2e luitenaars gaan extra innings in".

Vragen:

1. Wat waren de doelen van Japan op vlak van uitbreidung?
2. Hoe stelde Japan dit voor?
3. Kwam dit overeen met de realiteit? Wat zou het eigenlijke doel geweest zijn?
4. Wat waren de expansionistische doelen van Duitsland en Italië? (herhaling)

Bron 7: Uitbreiding van Japan begin jaren 1930

<https://youtu.be/hStmrz3N46U>

Bron 8: Japan verlaat de Volkerenbond (1931)

<https://youtu.be/gegSk43Xsbk>

Bron 9: Invasie van Ethiopië (Abesinië) door Italië

Geconfronteerd met de langverwachte invasie kwam de Volkenbond op 5 oktober bijeen en oordeelde zes dagen later dat de Italiaanse regering schuldig was aan het voeren van oorlog in strijd met het Verdrag van de Volkenbond. Deze beslissing werd genomen met vijftig stemmen tegen één (Italië), met drie onthoudingen: Albanië, Oostenrijk en Hongarije.

(...)

Op dezelfde dag stelde de Liga een commissie in die zich moest buigen over het opleggen van sancties tegen de agressor.

(...)

Deze sancties, die door de Britse econoom Lord Keynes werden omschreven als ‘relatief milde’ economische sancties, bevatten verschillende belangrijke omissies die, zoals veel commentatoren hebben opgemerkt, het hele plan zinloos maakten.

Bron 10: reactie van de Volkenbond op de invasie van Ethiopië door Italië. Ze zouden de bond twee jaar later verlaten omwille van deze sancties.

Vragen:

1. Wat was de reactie van de Volkenbond op de invasie van Mantsjoerije door Japan?
2. Wat deed Japan als reactie hier op?
3. Waarom verliet Italië de Volkenbond?
4. Leg uit waarom de Volkenbond er niet in slaagde om de vrede te bewaren en een nieuwe oorlog te voorkomen.

Overeenkomsten voor de Tweede Wereldoorlog

	
<p>Bron 12: Poster over het driemogendhedenpact tussen Duitsland, Japan en Italië</p>	<p>Bron 13: Het Anti-Kominternpakt tussen Duitsland, Japan en Italië.</p>

Artikel 1. Japan erkent en respecteert het leiderschap van Duitsland en Italië in vestiging van een nieuwe orde in Europa.

Artikel 2. Duitsland en Italië erkennen en respecteren het leiderschap van Japan in de vestiging van een nieuwe orde in groter Oost-Azië.

Artikel 3. Duitsland, Italië en Japan komen overeen om samen te werken in hun pogingen in de voornoemde gevallen. Verder ondernemen ze om elkaar te ondersteunen in alle politieke, economisch en militaire mogelijkheden wanneer een van de drie machten aangevallen wordt door een macht die momenteel niet ingemengd is in de Europese oorlog of in het Chinees-Japanse conflict.

Bron 14: driemogendhedenpact (1940)

Vragen:

1. Welke landen vormden de As-mogendheden?
2. Wat hield het driemogendhedenpact in?
3. Tegen wie was het Anti-Kominternpact gericht?

Bron 15: Het niet-aanvals pact tussen Duitsland en de USSR. De man op de grond stelt Polen voor. Opschrift: "het uitschot van de aarde, neem ik aan?" "de bloedige moordenaar van de arbeiders, neem ik aan? Gemaakt door David Low. Een cartoonist uit Nieuw-Zeeland (Britse Rijk).

Ter gelegenheid van de ondertekening van het niet-aanvals pact tussen het Duitse Rijk en de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken hebben de gevormde vertegenwoordigers van beide partijen in strikt vertrouwelijke gesprekken de kwestie van de grens van hun respectieve invloedssferen in Oost-Europa besproken. Deze gesprekken hebben tot de volgende conclusies geleid

1. In geval van een territoriale en politieke herschikking in de gebieden die tot de Baltische Staten behoren (Finland, Estland, Letland, Litouwen), zal de noordelijke grens van Litouwen de grens vormen van de invloedssferen van Duitsland en de U.S.S.R. In dit verband wordt het belang van Litouwen in het Vilnagebied door beide partijen erkend.
 2. In het geval van een territoriale en politieke herschikking van de gebieden die tot de Poolse staat behoren, zullen de invloedssferen van Duitsland en de V.S.S.R. bij benadering worden begrensd door de lijn van de rivieren Narew, Vistula en San.
- (...)

Dit protocol zal door beide partijen als strikt geheim worden behandeld.

Moskou, 23 augustus 1939.

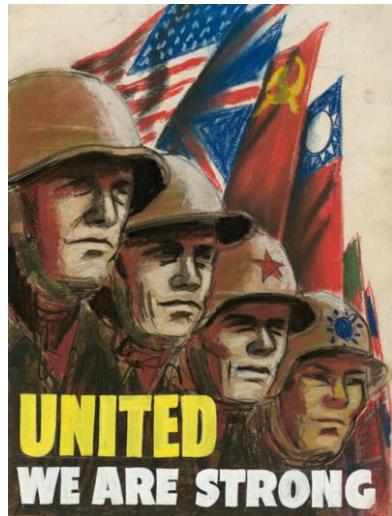
Voor de regering van het Duitse Rijk: V. RIBBENTROP

Gevormde vertegenwoordiger van de Regering van de U.S.S.R.: V. MOLOTOV

Bron 16: geheime clausule van het Molotov-Von Ribbentrop pact. Afgesproken tussen de regering van het Duitse rijk en van de Sovjet-Unie. 23 augustus 1939.

Vragen:

1. Welke afspraken maakte Hitler en Stalin?
2. Beteekende dit dat ze een bondgenootschap hadden? Hoe leidt je dit af uit de spotprent?
3. Leg uit hoe er verschillende perspectieven waren ten opzichte van het niet-aanvals pact tussen Duitsland en de Sovjet-Unie. Bespreek ook de standplaatsgebondenheid.

Bron 17: samen zijn we sterk. Amerikaanse poster over de geallieerden tijdens de oorlog. Frankrijk vormde samen met het Verenigd Koninkrijk een alliantie maar werd al snel verslagen tijdens de oorlog.

Vragen:

1. Welke landen maakten deel uit van de geallieerden tijdens de Tweede Wereldoorlog?
2. Waarom zouden deze landen elkaar pas tijdens de oorlog vinden?

Aanloop naar de Tweede Wereldoorlog

Bron 18: het Rijnland, hier mocht volgens het verdrag van Versailles geen leger aanwezig zijn.

Bron 19: Het Duitse leger marcheert het Rijnland terug binnen in 1936 (hermilitarisering)

Vragen:

1. Wat hield de hermilitarisering van het Rijnland in? Waarom was dit een probleem?
2. Wat zou de reactie moeten zijn van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hier op? Gebeurde dit?

<https://youtu.be/WR9TObQA-4M>

Bron 20: de Anschluss (aansluiting van Oostenrijk bij Duitsland) in 1938

Bron 21: het stembiljet voor het referendum voor de Anschluss.

Vragen

1. Wat hield de Anschluss in?
2. Vergelijk het filmfragment met de reactie van de Oostenrijkse bevolking met het stembiljet. Hoe eerlijk was de stemming?

Net zoals iedereen anders in Europa, inclusief de Duitsers, dacht Chamberlain (Engelse eerste minister) dat alles te verkiezen viel boven een herhaling van de oorlog van 1914-1918. Hij begreep Hitler echter niet, hij dacht dat hij met behulp van toegevingen Hitler kon sussen. Hij noch de Fransen zagen het behoudt van Tsjechoslowakije als een reden voor oorlog.

(...) Hitler kreeg wat hij wilde – de overheersing van Centraal-Europa – en Duitse troepen wandelden het Sudetenland (een Duitssprekend gebied in Tsjechoslowakije) binnen in de nacht van 1 oktober 1938. De dag voordien accepteerde de Tsjechische regering het pact van München.

Bron 22: de conferentie van München en de appeasement

Bron 23: Speech van de Britse eerste minister Chamberlain over de conferentie van München met het akkoord van München in zijn hand.

Vragen:

1. Naar waar wilde Hitler zijn rijk verder uitbreiden? Waarom?
2. Wat was de reactie van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.
3. Waarom deden ze dit?

Bron 25: kop van de "Evening Standard" over de Duitse invasie van Polen.

Vragen:

1. Had deze politiek het gewenste resultaat? Leg uit.

Overzichtsvraag

Leg uit hoe een gebrekkige internationale controle zorgde voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.

Schema

STUDIE 1: Oorzaken en aanloop naar de Tweede Wereldoorlog

1. *Oorzaken van de Tweede Wereldoorlog*

Ontevredenheid verdragen na WOI

- Ontevreden Japan door weigering amendement van
- Ontevredenheid Italië en Duitsland over

Expansiedrang

- Duitsland: veroveren
 - Italië:
 - Japan: → tegen
- Azië door Westen MAAR vooral als doel

Falen van de Volkenbond → niet genoeg om

-
- Veroordeling voor invasie van Mantsjoerije (1931) → Japan
 -
 - Invasie van door Italië (1935) → sancties Volkenbond geen effect
 - Duitsland (1933) en Italië (1937) Volkenbond

2. *Overeenkomsten voor de Tweede Wereldoorlog*

.....: Italië, Duitsland en Japan

- 1936: → Tegen en de Sovjet-Unie
- 1940: → steun bij

..... tussen Sovjet-Unie en Duitsland → ook en
..... vastleggen

Later in de oorlog (1940-1942): China, Frankrijk, Verenigd
Koninkrijk, Verenigde Staten en Sovjet-Unie

3. Aanloop naar de Tweede Wereldoorlog

Uitbreiding Duitsland

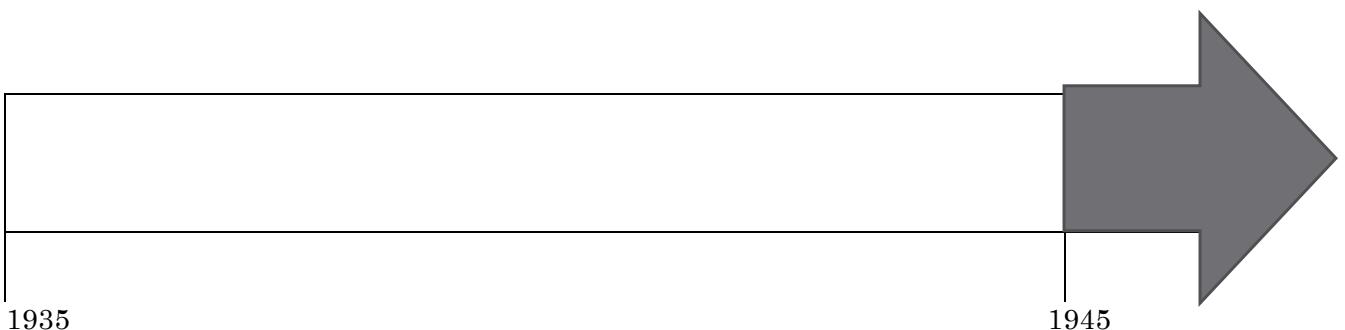
- 1936: → amper reacties
.....
- Maart 1938: → aanhechting bij
Duitsland
- September 1938: conferentie van München → Sudetenland
door Duitsland met toestemming →
..... door weinig
- Aanval op in 1939 → oorlogsverklaring en
.....

Studie 2: De Tweede Wereldoorlog.

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid op de kaart aan tot waar de veroveringen van de As-mogendheden geraakten.
- b) Duid de geallieerden aan op de bovenstaande kaart.

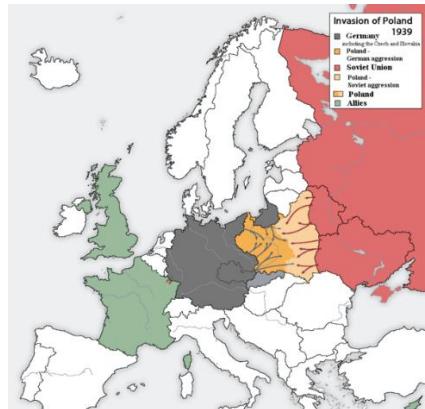
- a) Tweede Wereldoorlog (1939-1945)
- b) Overgave van Duitsland (1945)
- c) Schakeljaar 1942
- d) Invasie van Rusland en Pearl Harbor (1941)

Onderzoek

De As-mogendheden aan de winnende hand

Bron 1: Burgers van Gdynia gearresteerd door de Duitsers in de eerste dagen van de bezetting. Tussen 14 en 30 september 1939 was er een grootschalige "zuiveringsactie" (Duitse Sauberungsaktion) waarbij 2500 mensen werden gearresteerd. Velen van hen werden later vermoord in Piaśnica of in het concentratiekamp Stutthof.

Bron 2: Europa in 1939. (grijs = Duitsland, rood = Sovjet-Unie en groen = geallieerden)

5 maart 1940

USSR Volkscommissariaat voor Binnenlandse Zaken

Moskou

Aan kameraad Stalin

Een groot aantal voormalige officieren van het Poolse leger, medewerkers van de Poolse politie en inlichtingendiensten, leden van Poolse nationalistische, contrarevolutionaire partijen (...) allen gezworen vijanden van het Sovjetgezag vol haat tegen het Sovjetsysteem, worden momenteel vastgehouden in krijgsgevangenkampen van de USSR NKVD en in gevangenissen in de westelijke provincies van Oekraïne en Wit-Rusland.

De militairen en politieagenten in de kampen proberen hun contrarevolutionaire activiteiten voort te zetten en voeren anti-Sovjet agitatie. Elk van hen wacht alleen nog op zijn vrijlating om actief te gaan strijden tegen het Sovjetgezag. (...)

Gezien het feit dat allen geharde en compromisloze vijanden van het Sovjet gezag zijn, acht het USSR NKVD het noodzakelijk:

(1) Om de USSR NKVD te instrueren hen te berechten voor speciale tribunalen:

(...)

(2) De zaken moeten worden onderzocht zonder de gedetineerden op te roepen en zonder aanklachten in te dienen (...)

Volkscommissaris voor Binnenlandse Zaken van de USSR

L Beria

{Ondertekend door: Stalin, Voroshilov, Molotov, Mikoian, Kalinin en Kaganovich}

Bron 3: geheime brief van Commissaris voor Binnenlandse zaken L. Beria aan Stalin voor het goedkeuren van wat later het "bloedbad van Katyn" genoemd zou worden waarbij meer dan 20000 Poolse krijgsgevangen vermoord zouden worden en begraven worden in de bossen van Katyn

Door grootschalige wredeheden en vandalisme in Nanking heeft het Japanse leger een zeldzame kans vergooid om het respect en vertrouwen te winnen van de Chinese inwoners en van de buitenlandse opinie aldaar..... Het doden van burgers was wijdverspreid. Buitenlanders die woensdag veel door de stad reisden, vonden in elke straat burgerdoden. Sommige van de slachtoffers waren oude mannen, vrouwen en kinderen. Politieagenten en brandweerlieden waren speciale doelwitten van aanvallen. Veel slachtoffers waren gestoken met een bajonet en sommige wonderen waren barbaars en wrede.

Iedereen die wegrende uit angst of opwinding werd waarschijnlijk ter plekke gedood, net als iedereen die na zonsondergang betrapt werd door rondzwervende patrouilles in straten of steegjes. Veel moorden werden gezien door buitenlanders.

(...)

De straten van Nanking lagen bezaaid met doden. Soms moesten lichamen verplaatst worden voordat auto's konden passeren.

Bron 4: Uit F. Tillman, "All Captives Slain," The New York Times, 18 december 1937, pp. 1, 10. De Japanse bezetting van Nanking, de hoofdstad van de Republiek China, leidde tot een van de grootste verschrikkingen van de eeuw. Dit ooggetuigenverslag werd gemaakt door een verslaggever van de New York Times.

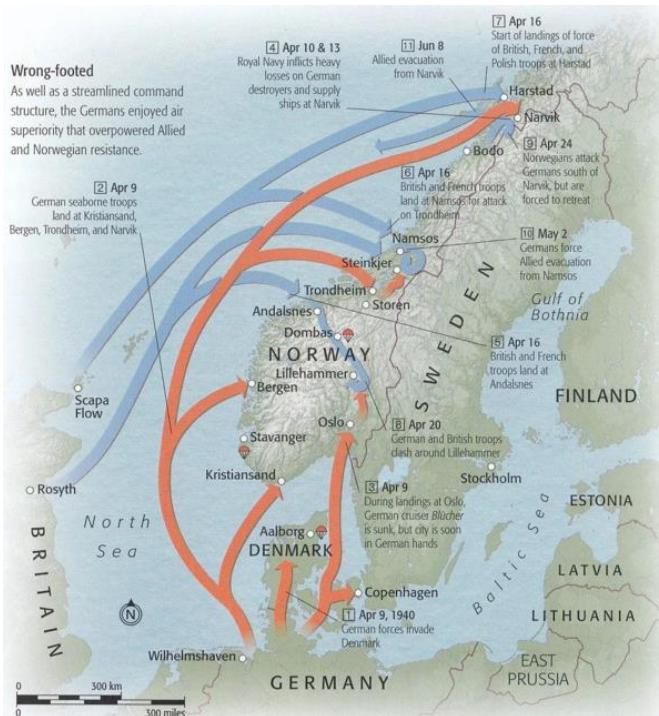

Bron 5: uitbreiding van Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog. (Rood = Japan, Groen = veroverd in 1932, oranje-groen = veroveringen van 1937-1939

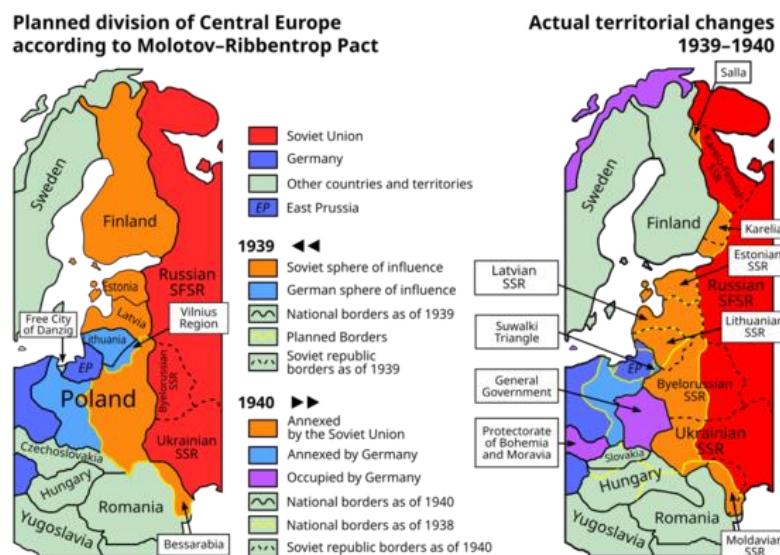
Vragen:

1. Welke gebieden veroverd tijdens de eerste maanden van de oorlog?
2. Wat waren de acties van de geallieerden deze eerste maanden?
3. Leg uit hoe van het begin al de toon werd gezet dat de Tweede Wereldoorlog zou zorgen voor veel menselijk leed en massageweld.

Bron 6: De invasie van Denemarken en Noorwegen in April 1940. Nieuwsbericht van voor de overgave van Noorwegen.

Bron 7: de invasie van Noorwegen (april-juni 1940) en tegenaanvallen van de Britten.

Bron 8: verdeling van Centraal Europa volgens het Niet-Aanvals pact (links) en uiteindelijke veroveringen van de Sovjet-Unie en Duitsland in 1940. Finland werd aangevallen in de winter van 1939. Er zouden +- 68 000 slachtoffers vallen aan Finse zijde en +- 270 000 slachtoffers aan de Sovjetzijde.

Vragen:

1. Welke gebieden worden veroverd in de beginjaren van de oorlog in Europa?
2. Verliepen deze invasies vlot voor de agressor-landen?
3. Waarom werden deze gebieden aangevallen?

Fragment documentaire Netflix

Bron 9: de Blitzkrieg

Vragen:

1. Welke gebieden werden door Nazi-Duitsland aangevallen?
2. Wat hield het plan van de Duitsers in? Lukt dit?
3. Leg uit wat er bedoeld wordt met "Blitzkrieg." Waarom werkte dit zo goed?
4. Hoe veranderde het gebruik van vliegtuigen en bombardementen de manier waarop oorlog gevoerd werd?

Bron 10: kaart van de omsingeling van het Britse leger bij Duinkerke en de evacuatie naar Dover.

Bron 11: Rijen van Britse en Franse soldaten die geëvacueerd worden van het Europese vasteland naar het Verenigd Koninkrijk. Meer dan 300 duizend soldaten werden door schepen en kleine bootjes van Engelse burgers naar huis gebracht.

ARTIKEL I.

De Franse regering beveelt de stopzetting van de gevechten tegen het Duitse Rijk, zowel in Frankrijk als in de Franse bezittingen, koloniën, protectoraten, mandaten en op zee.

Zij [de Franse regering] beveelt het onmiddellijk neerleggen van de wapens van Franse eenheden die reeds door Duitse troepen zijn omsingeld.

ARTIKEL II.

Om de belangen van het Duitse Rijk veilig te stellen, zal het Franse staatsgebied ten noorden en ten westen van de lijn op de bijgevoegde kaart door Duitse troepen worden bezet.

Voor zover de te bezetten delen nog niet onder controle van Duitse troepen zijn, zal deze bezetting onmiddellijk na het sluiten van dit verdrag worden uitgevoerd.

Bron 12: wapenstilstand tussen Frankrijk en Duitsland.

Bron 13: Frankrijk tijdens bezetting in de Tweede Wereldoorlog (zie legende). De "vrije" zone was niet echt een vrije zone maar werd bestuurd door een marionettenstaat onder leiding van Philippe Pétain.

Vragen:

1. Welk gevolg had deze Blitzkrieg voor Frankrijk en het VK in de oorlog?
2. Hoe werd Frankrijk opgedeeld na de overgave? Waarom?
3. Wat gebeurde er met de Franse kolonies?

Bron 14: De Battle of Britain

<https://youtu.be/clKxrDza1d8>

Bron 15: Bombardement van Londen tijdens de Blitz (1940-1941)

Vragen:

1. Wat hield de Battle of Britain in? Wie won deze slag?
2. Wat deden de Duitsers nog om de Britten onder druk te zetten?

Op deze dag in 1940 vielen 250.000 soldaten van het Italiaanse tiende leger van de Italiaanse kolonie in Libië binnen in Egypte, waar Britse troepen het Suezkanaal verdedigden, een essentiële waterweg naar de olievelden in het Midden-Oosten en verder de Britse kolonies in Azië.

Vier maanden eerder, op 10 juni, verklaarde de Italiaanse dicator Mussolini reeds de oorlog aan Frankrijk en Het Verenigd Koninkrijk. De invasie van Egypte was een eerste offensief tegen de Britse legers in Noord-Afrika. Slechts 30.000 Britse soldaten waren aanwezig ter verdediging. Toch stopten ze de opmars van de Italianen. Waarschijnlijk doordat het Italiaanse leger niet echt gemanoeuvreerd was en omdat de Britse zeemacht de bevoorradinglijnen in de Middellandse Zee verstoorden.

Weken later in Februari 1941, kwam het Duitse Afrikakorps onder leiding van de energetische generaal Erwin Rommel aan in Libië om de as-bondgenoot van Hitler te steunen.

Bron 16: *de oorlog in Noord-Afrika tussen Italië en het Verenigd Koninkrijk*

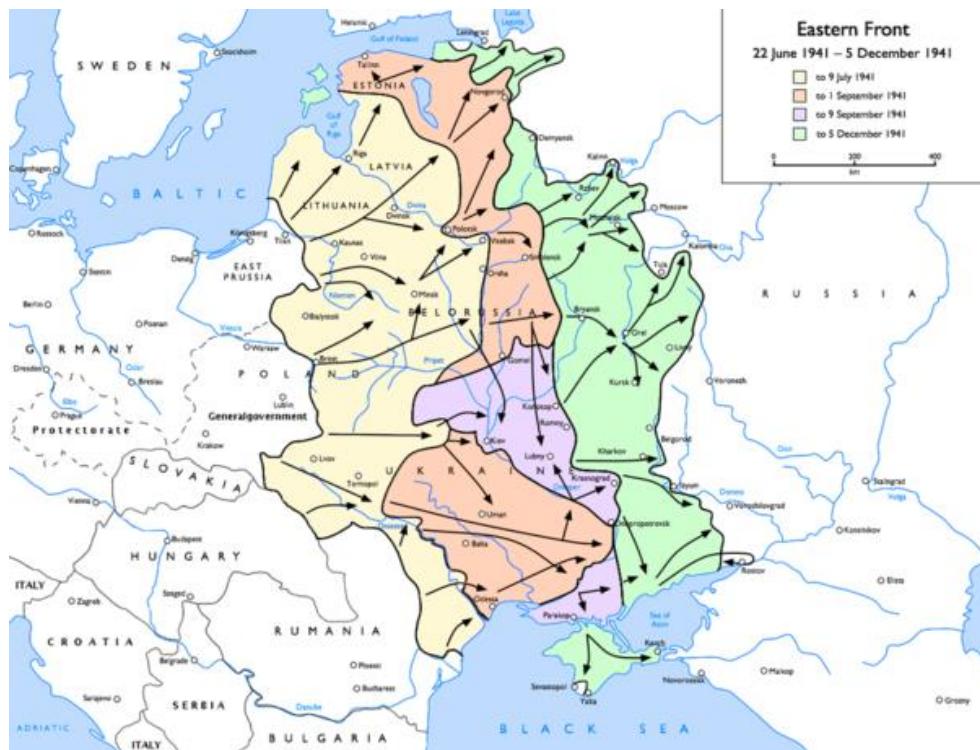

Bron 17: spotprent over de invasie van Griekenland (en de rest van de Balkan door de Duitsers en Italianen in 1940). Mussolini zegt tegen Hitler: "Dank je Adolf, ik denk dat ik hem (Griekenland) nu wel alleen aankan."

Vragen:

1. Welke gebieden werden door Italië angevallen? Leg uit waarom (denk ook terug aan de vorige les).
2. Hoe verliepen deze invasies voor Italië? Hoe konden ze hun vijanden toch verslaan/terugdringen?

Bron 18: de oorlogsverklaring van Duitsland aan de Sovjet-Unie

Bron 19: het verloop van operatie Barbarossa (eind 1941). De invasie van de Sovjet-Unie door Duitsland.

De totale bevolking [van Kiev] wordt [nu] geschat op ongeveer de helft van de normale omvang, dat wil zeggen ongeveer 400.000 mensen. De Joden van de stad werden bevolen om zich op een bepaalde plaats en tijd te melden voor hun numerieke registratie en [daaropvolgende] huisvesting in een kamp. Ongeveer 34.000 [Joden], inclusief vrouwen en kinderen, meldden zich [zoals bevolen]. Nadat ze gedwongen waren hun kleding en waardevolle bezittingen af te geven, werden ze allemaal gedood; dit duurde enkele dagen...

Bron 20: Uit een uittreksel uit het activiteitenverslag van de 454e Veiligheidsdivisie voor de periode 1-10 oktober 1941. Deel van de Einsatzgruppen die als taak hadden de Joodse bevolking in Oost-Europa uit te moorden.

Vragen:

1. Wat hield operatie Barbarossa in? Was dit succesvol?
2. Had Stalin deze aanval verwacht? Leg uit.
3. Wat betekende deze invasie voor de bevolking?

Bron 21: propaganda poster over de samenwerking tussen Duitsland en de Sovjet-Unie in 1939.

Vragen:

1. Zowel bron 21 als 22 zijn gemaakt door iemand voorstanders van de geallieerden. Leg uit waarom ze een verschillend beeld hebben van Stalin.

Bron 23: cartoon over het embargo van de VS op Japan.

<https://youtu.be/DNV8enpVwok>

Bron 24: de aanval op Pearl Harbor en de oorlogsverklaring van Amerika

Vragen:

1. Welke gebieden veroverden de Japanners in de jaren na het uitbreken van de wereldoorlog (zie bron 5)?
2. Wat was de reactie van de Verenigde Staten hier op?
3. Hoe reageerde Japan op dit embargo? Wat betekende dit voor het verdere verloop van de Tweede Wereldoorlog?

Het tij keert eind 1942

<https://youtu.be/gIQ1ntrhhHI>

Bron 25: De slag bij Midway

Bron 26: De verdere offensieven van de geallieerden in Oost-Azië

Amerikaanse mariniers vielen Iwo Jima binnen op 19 februari 1945, na maanden van marine- en luchtbombardementen. De Japanse verdedigers van het eiland hadden zich ingegraven in bunkers diep in de vulkanische rotsen. Ongeveer 70.000 Amerikaanse mariniers en 18.000 Japanse soldaten namen deel aan de strijd. Tijdens de zesendertig dagen durende gevechten op het eiland werden bijna 7.000 Amerikaanse mariniers gedood. Nog eens 20.000 raakten gewond. Mariniers namen 216 Japanse soldaten gevangen; de rest sneuvelden in de strijd. Het eiland werd uiteindelijk veilig verklaard op 26 maart 1945. Het was een van de bloedigste gevechten in de geschiedenis van het Korps Mariniers geweest.

Bron 27: problemen bij het overnemen van de Japanse eilanden zoals Iwo Jima

Vragen:

1. Welke gebeurtenis vormde het kantelmoment aan het Pacifische front?
2. Hoe verliepen de verdere aanvallen van de geallieerden hier?

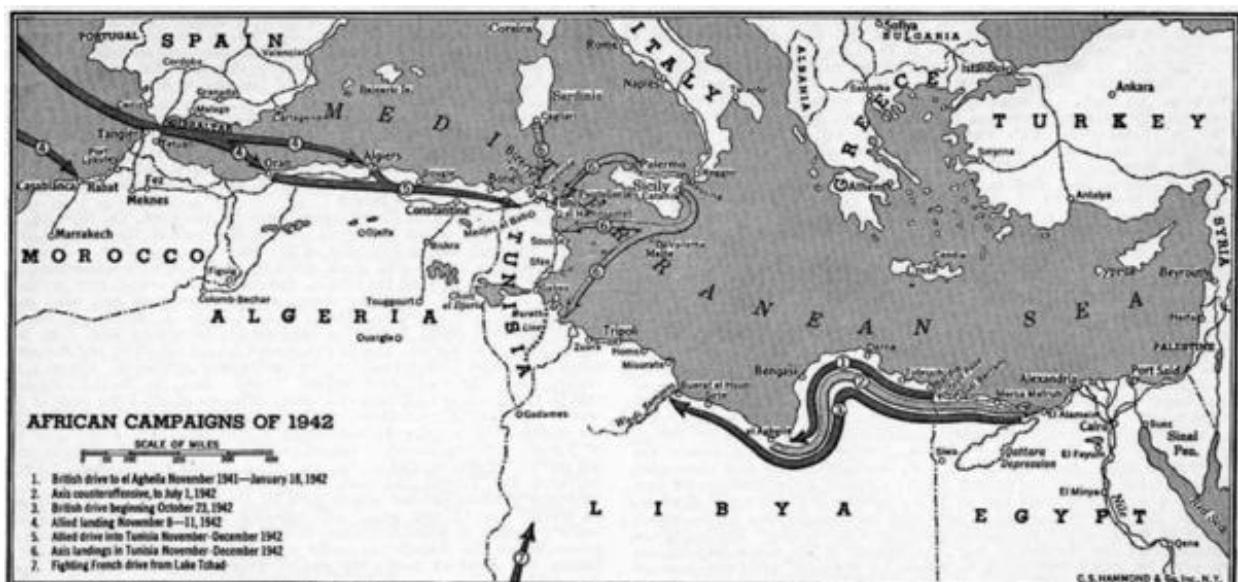
Geallieerden: Bernard Montgomery - Britten, Australiërs, Zuid-Afrikanen, Indiërs en Vrije Fransen

As-mogendheden: Erwin Rommel – Duitsers en Italianen

Churchill werd ongeruster in verband met de vooruitgang in de Westelijke woestijn. Vroeg in augustus van dat jaar kwam hij aan in Cairo en gaf het commando aan Bernard Montgomery (...). Rommel trachtte tussen 30 augustus en 7 september aan te vallen, maar de geallieerden konden hem tegenhouden. (...) Montgomery viel niet terug aan, hij wachtte nog op versterking. (...)

Hij viel op 1 november aan en probeerde de Duitse verdediging te doorbreken. (...) De tweede slag om El Alamein was een schakelpunt in Noord-Afrika. (...) Het was het enige grote landgevecht dat door het Britse leger gewonnen werd zonder hulp van Amerika. De overwinning zorgde er ook voor dat de Fransen meer gingen samenwerken in Noord-Afrika.

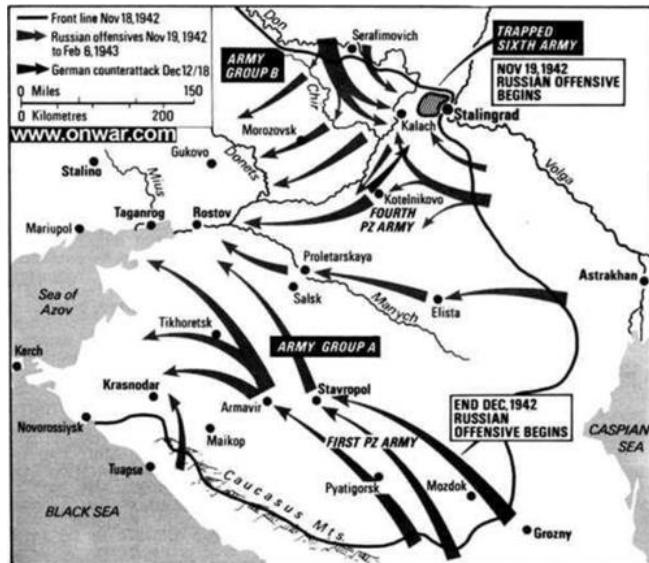
Bron 28: *de Slag bij El-Alamein (Egypte) waarbij de Britse (koloniale legers) de Duitse legers versloegen.*

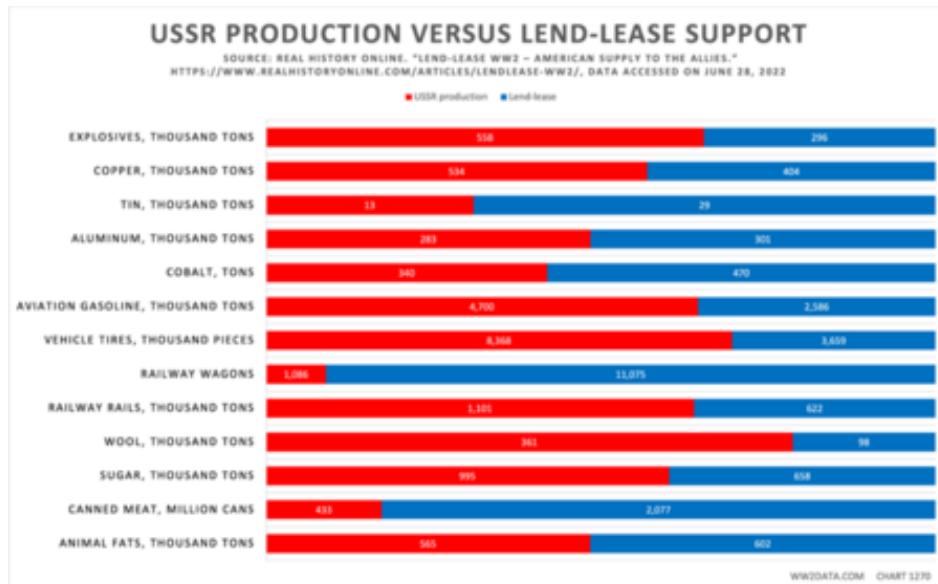
Bron 29: *Het verloop van de oorlog in Noord-Afrika*

Vragen

1. Welke veldslag vormde in Noord-Afrika voor een keerpunt? Leg uit waarom.
2. Welke andere gebieden werden door de Britten (en later Amerikanen) bevrijd?
3. Langs waar kunnen de geallieerden nu Europa bevrijden?

Bron 30: de slag bij Stalingrad (eind 1942-begin 1943). En de Sovjet-offensieven nadien.

Bron 31: productie in de Sovjet-Unie en levering van grondstoffen van de Verenigde Staten aan de Sovjet-Unie vanaf 1941. Deze steun werd lend-lease genoemd.

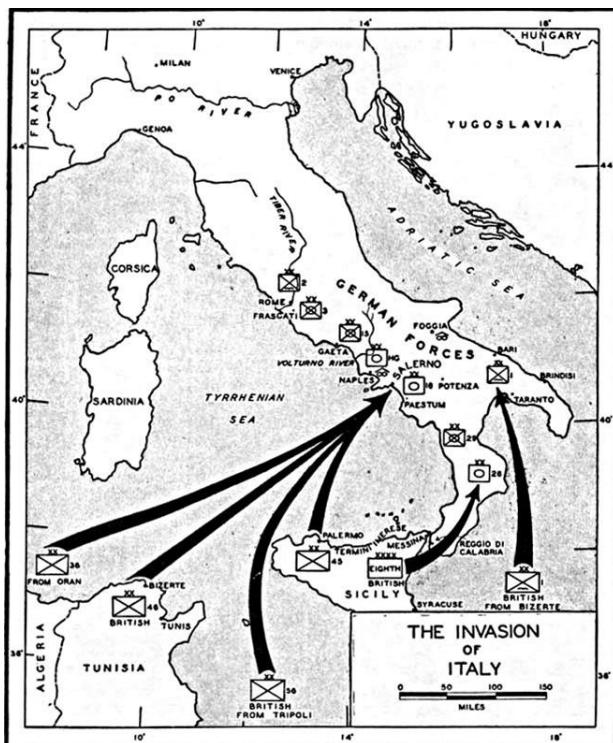
Vragen:

1. Welke veldslag zorgde voor een ommegkeer in het Oostfront? Leg uit hoe.
2. Hoe was het mogelijk voor de Sovjet-Unie om genoeg materiaal te verzamelen voor de tegenaanval?

Het einde van de Tweede Wereldoorlog

<https://youtu.be/xo6obLzIKFg>

Bron 32: De invasie van Sicilië door de geallieerden.

Bron 33: De invasie van Italië door de geallieerden in de zomer van 1943

Naarmate de oorlog vorderde, kwam Italië in een steeds lastiger pakket te zitten. Op 13 mei 1943 vond de capitulatie van de Duitse en Italiaanse troepen in Noord-Afrika plaats. Binnen enkele weken, vanaf 10 juni 1943, landden de geallieerden in Italië. Mussolini werd hierop, op bevel van koning Victor Emanuel III, afgezet en in eigen land gevangengezet.

Op 12 september 1943 bevrijdden de Duitsers Mussolini en probeerde Hitler om Mussolini in Italië weer in een machtspositie te laveren. Dit gebeurde, want nabij het Gardameer riep Mussolini de Italiaanse Sociale Republiek uit. De werkelijke macht lag echter bij nazi-Duitsland en regeren deed Mussolini feitelijk niet meer.

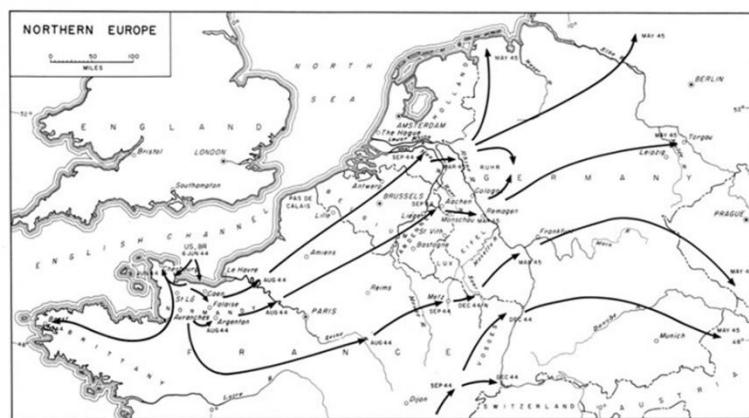
Bron 34: Het einde van Mussolini (Historiek.net)

Vragen

1. Hoe verliep de invasie van Italië door de geallieerden?

Bron 35: de landing van de geallieerden in Normandië op 22 juni 1944.

Bron 36: De verdere bevrijding van Frankrijk en de lage landen.

Bron 37: het plan van de Duitsers voor een tegenaanval in de winter van 1944.

Bron 38: spotprent over het gefaalde ardennenoffensief van de Duitsers.

Vragen

1. Langs waar werd Europa bevrijd? Hoe verliep deze bevrijding?
2. Hoe probeerden de Duitsers het tij te doen keren? Lukte dit?

Bron 39: Het einde van Nazi-Duitsland (1942-1945)

"Plotseling stonden er tanks in onze straat en overal lagen de lichamen van Russische en Duitse soldaten", herinnert ze zich. "Ik herinner me het vreselijke jankende geluid dat die Russische bommen maakten - we noemden ze Stalinorgels."

Tijdens een pauze in de luchtaanval verliet Ingeborg de kelder en rende naar boven om een touwtje te zoeken dat ze als lont voor een lamp kon gebruiken. "Plotseling stonden er twee Russen met hun pistolen op me gericht," vertelt ze. "Een van hen dwong me om mezelf bloot te geven en verkrachtte me, en toen wisselden ze van plaats en verkrachtte de andere me ook. Ik dacht dat ik dood zou gaan, dat ze me zouden vermoorden."

Bron 40: Getuigenissen over de misdaden begaan door de Sovjets tijdens de invasie van Duitsland.

Bron 41: bombardement van Dresden 14 februari 1945 door de geallieerden

Vragen

1. Hoe eindigde de oorlog in Europa?
2. Hoe verliep de invasie van Duitsland voor de Duitse burgers?

Bron 42: bombardement van Dresden 14 februari 1945 door de geallieerden

https://youtu.be/YviwNsX_LTs

Bron 43: Kamikaze aanvallen van de Japanse piloten op Amerikaanse schepen

Zestien uur geleden loste een Amerikaans vliegtuig een bom op Hiroshima, een belangrijke Japanse legerbasis. Deze bom die de kracht had van meer dan 20.000 ton TNT.... Met deze bom hebben we een revolutionaire toename van vernietigingskracht om onze legermacht te doen groeien.

Het is een atoombom. Het is een winning van de fundamentele kracht van het universum.....

We zijn nu bereid om sneller en completer elke productieve onderneming van de Japanners boven de grond in eender welke stad te vernietigen. We zullen hun havens, fabrieken en communicatie vernietigen. Laat er geen vergissing zijn. We zullen de oorlogsmogelijkheden van Japan volledig vernietigen.

Bron 44: Amerikaanse President Truman over de atoombom

Vragen

1. Wat zijn Kamikazes?
2. Leg uit waarom de Verenigde Staten ervoor gekozen heeft om de atoombom te gebruiken in plaats van het Japanse vasteland aan te vallen om de oorlog te beëindigen.

Overzichtsvraag

Leg uit waarom je de Tweede Wereldoorlog als een gewelddadigere oorlog kan zien dan de Eerste Wereldoorlog.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Schema

STUDIE 2: DE TWEEDE WERELDOORLOG

1. As-mogendheden aan de winnende hand

Invasie door Duitsland en USSR (1939)

- Oorlogsverklaring door en aan Duitsland
- Executie door en vermoorden door
.....

Uitbreiding in invloedssferen (1939-1940)

- USSR: en (grotendeels mislukt)
- Duitsland: verovering en → grondstoffen en
grens oceaan

..... (mei 1940) Snelle

1. Verovering → afleiding voor echte aanval door
 2. Duitse legers bereiken snel de Noordzee en geallieerden legers → bij Duinkerke
 3. Overgave (juni 1940) → verdeling in en onder Pétain (Vichy Frankrijk) met
- massaal gebruik van voor en (dwingen tot overgave)

Battle of Britain (juli 1940) → luchtoorlog tussen Duitsland en Britten →

.....

Invasie Balkan (Griekenland) en Noord-Afrika (Egypte) door → Italiaanse legers → vragen hulp aan (1941) waardoor overname wel lukt

Operatie Barbarossa (zomer 1941)

- Invasie door as-mogendheden (Roemenië, Duitsland, Hongarije, ...)
- Bereiken (Moskou, Sint-Petersburg) in de winter.
- van (vooral Joodse) burgers door eenheden van het Duitse leger

→ Sovjet-Unie sluit zich aan bij

Uitbreiding Japan (1937-1941)

1. Verdere verovering in (vanaf 1937) en in Azië (1940)
2. Uitbreiding bedreigt → grondstoffen zoals olie naar Japan
3. Reactie op embargo → bij Pearl Harbor → Oorlogsverklaring van (Duitsland verklaart ook de oorlog)
4. Verdere verovering van Nederlandse, Amerikaanse en Franse → veel burgerslachtoffers

2. Het tij keert eind 1942

Pacifisch Front: Slag bij Midway → Japanse vloot → Japan verslagen → start verovering in de Stille Oceaan → door fanatisme Japan

Noord Afrika: Slag bij El-Alamein (eind 1942) → Legers van verslaan legers teruggedreven naar Tunesië → Invasie en (1943) en bevrijding rest Noord-Afrika

Oostfront: Omsingeling legers bij → mogelijk door hulp van (grondstoffen en oorlogsmaterieel) → verdrijven Duitse legers uit de Sovjet-Unie

Invasie van Italië via (zomer 1943) → overgave Italië en → valt Italië binnen en

Bevrijding van Europa

1.: landing geallieerden in Normandië (zomer 1944) → Bevrijding Frankrijk en Benelux
2. Ardennenoffensief (winter 1944): om Antwerpse haven te bereiken →
3. om overgave te dwingen →
4. Geallieerden vallen Duitsland binnen (lente 1945)
5. Verovering in mei 1945 door de → zelfmoord Hitler

Einde van de oorlog in Azië

1. Verovering (Saipan) →
.....met veel burgerslachtoffers om te dwingen tot overgave (1945)
2. en zelfmoordacties tonen Japanners.
3. Invasie Japan zou lang duren en veel slachtoffers eisen aan →
gebruikop Hiroshima en Nagasaki → (15 augustus)

Hoofdstuk 4: Internationale samenwerking na de Tweede Wereldoorlog

Inleiding

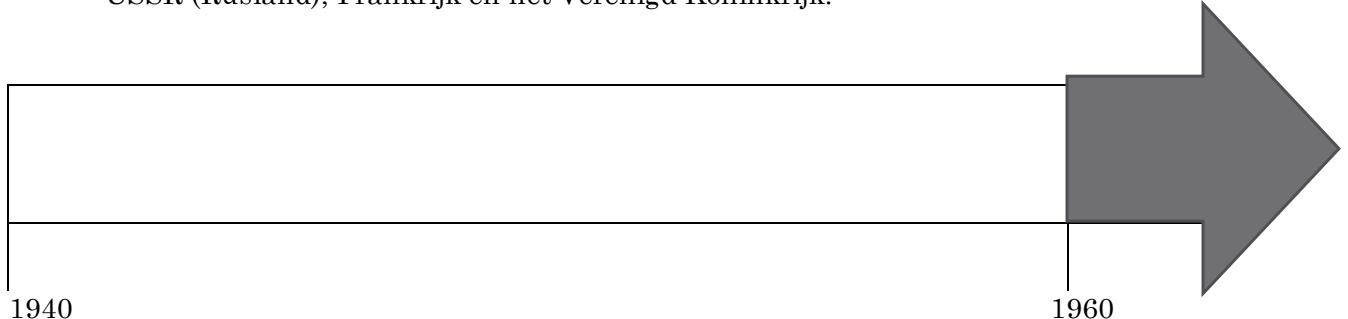
Om de herhaling van de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog te vermijden werd na de Tweede Wereldoorlog verschillende organisaties opgericht waarbij landen onderling samenwerkten. De belangrijkste voor ons zijn de **Europese Unie** en de **Verenigde Naties**. Ook werden er verschillende **mensenrechtenverdragen** gemaakt om internationaal tegen mensenrechtenschendingen in te kunnen gaan.

STUDIE 1: De Verenigde Naties

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid de 5 permanente leden van de VN veiligheidsraad aan op de kaart. (China, VSA, USSR (Rusland), Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

- a) Duid de oprichting van de VN aan (1945)
b) Duid de Universele Verklaring van de rechten van de Mens (UVRM) aan (1948).

Onderzoek

Het ontstaan van de VN

Bron 1: "De Verenigde Naties vecht voor je vrijheid". Poster over de Verenigde Naties tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze beloofden met elkaar te strijden tot de As-mogendheden verslagen zouden worden (1942)

Tijdens de conferentie van Dumbarton Oaks (1944) werd verder gesproken over de idee van de oprichting van de nieuwe, internationale vredesorganisatie. Bij die conferentie waren ook de andere wereldspelers, de Sovjet-Unie en de Republiek China, aanwezig. De discussie werd op het scherpst van de snede gevoerd: moest de VN, net als de Volkenbond destijds, een supranationale organisatie worden of toch liever een intergouvernementele organisatie? Met andere woorden: hoe machtig mocht de nieuwe vredesorganisatie worden en wat zou dat betekenen voor de soevereiniteit van de andere lidstaten?

Niet alleen de positie van de VN op het wereldtoneel was voer voor discussie, maar ook het functioneren van de organisatie: mocht de Veiligheidsraad bijvoorbeeld beslissingen nemen die tegen de belangen van één van de permanente leden inging? Of mocht de raad alleen in unanimiteit beslissen? En moest Frankrijk, als tegenwicht aan de Sovjet-Unie en China, niet ook als permanent lid aan de raad worden toegevoegd? En moest, in tegenstelling tot de Volkenbond, een staand VN-leger opgericht worden dat actief de internationale vrede en veiligheid kon bewaken? En gold het door de VN gepredikte 'zelfbeschikkingsrecht voor alle volkeren' ook voor koloniën van lidstaten?

De discussie was dus niet alleen van belang voor het functioneren van de VN, maar was ook een spel in de internationale machtsverhoudingen.

Bron 2: de conferentie van Dumbarton Oaks

Vragen:

1. Waar komt de benaming "Verenigde Naties" vandaan?
2. Wat werd er besloten op de conferentie van Dumbarton Oaks?
3. Wat is het verschil tussen een supranationale organisatie en een intergouvernementele organisatie?

<https://youtu.be/U3cGnbCEb-w>

Bron 3: de oprichting van de VN in San Francisco (1945).

Doelstellingen en beginselen

Artikel 1

De doelstellingen van de Verenigde Naties zijn:

1. De internationale vrede en veiligheid te handhaven en, met het oog daarop: doeltreffende gezamenlijke maatregelen te nemen ter voorkoming en opheffing van bedreigingen van de vrede en ter onderdrukking van daden van agressie of andere vormen van verbreking van de vrede, alsook met vreedzame middelen en in overeenstemming met de beginselen van gerechtigheid en internationaal recht, een regeling of beslechting van internationale geschillen of van situaties die tot verbreking van de vrede zouden kunnen leiden, tot stand te brengen;
2. Tussen de naties vriendschappelijke betrekkingen tot ontwikkeling te brengen, die zijn gegrond op eerbied voor het beginsel van gelijke rechten en van zelfbeschikking voor volken, en andere passende maatregelen te nemen ter versterking van de vrede overal ter wereld;
3. Internationale samenwerking tot stand te brengen bij het oplossen van internationale vraagstukken van economische, sociale, culturele of humanitaire aard, alsmede bij het bevorderen en stimuleren van eerbied voor de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden voor allen, zonder onderscheid naar ras, geslacht, taal of godsdienst; en
4. Een centrum te zijn voor de harmonisatie van het optreden van de naties ter verwezenlijking van deze gemeenschappelijke doelstellingen.

Artikel 2

Bij het nastreven van de in artikel 1 genoemde doelstellingen, dienen de Organisatie en haar Leden te handelen overeenkomstig de volgende beginselen:

1. De Organisatie is gegrond op het beginsel van soevereine gelijkheid van al haar Leden.
(...)
3. Alle Leden brengen hun internationale geschillen langs vreedzame weg tot een oplossing, op zodanige wijze dat de internationale vrede en veiligheid en de gerechtigheid niet in gevaar worden gebracht.

Bron 4: Charter van de Verenigde Naties

Bron 5: Leden van de VN en wanneer ze toetraden

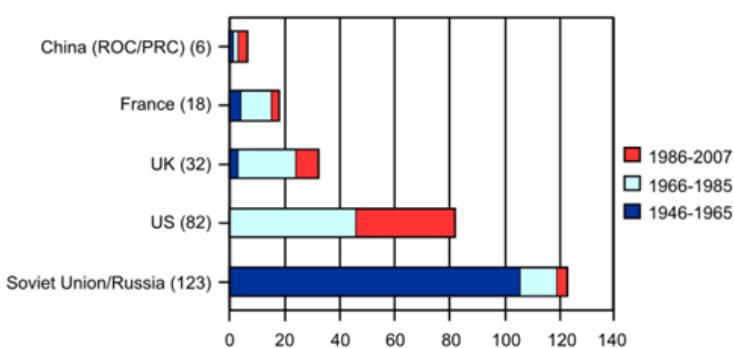
Vragen:

1. Wat zijn de doelen van de VN?
2. Uit hoeveel landen bestond de VN bij de oprichting? Welke landen traden later toe?

De organen van de VN

<https://youtu.be/QoIafzc0k74>

Bron 6: De organen van de VN

Bron 7: Gebruik van het vetorecht in de Veiligheidsraad door de permanente leden. Hiermee kan elke resolutie gestopt worden.

Bron 8: Blauwhelmen van de VN die naar conflictgebieden gestuurd kunnen worden om burgerbevolking te beschermen.

Het Internationaal Gerechtshof is de hoogste rechtsbank binnen de Verenigde Naties (VN). Het is bevoegd om uitspraak te doen in geschillen tussen lidstaten en VN-organen. Het besluit van Nederland en Canada van 8 juni 2023 om Syrië voor het Internationaal Gerechtshof te dagen, volgt op een eerder besluit van Nederland in september 2020. Nederland stelde Syrië toen op basis van het VN Antifolterverdrag aansprakelijk voor foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling en bestrafing van de eigen bevolking. Canada sloot zich hier in maart 2021 bij aan. Het Antifolterverdrag is naast Nederland door Canada, Syrië en door nog ruim 165 staten ondertekend.

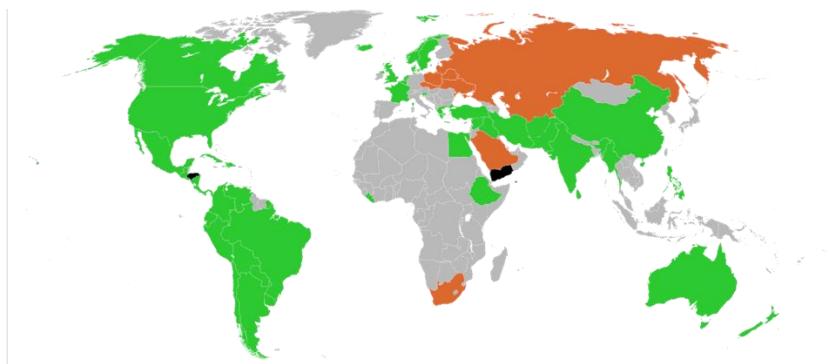
Bron 9: artikel over een rechtszaak voor het internationaal gerechtshof in Den Haag.

Nederland en Canada klagen Syrië aan voor het breken van het antifolterverdrag.

Vragen:

1. Wat is de algemene vergadering van de VN en wat doet ze?
2. Wat is de rol van de veiligheidsraad en wie maakt hier deel van uit? Waarom kan de veiligheidsraad vaak niet echt optreden in internationale conflicten?
3. Hoe werkt het internationaal gerechtshof in Den Haag?

De universele verklaring voor de Rechten van de Mens

Bron 10: De stemming over het mensenrechtenverdrag in 1945. (groen = goedkeuring, Oranje = onthouding, Zwart = niet aanwezig)

1. Iedereen wordt vrij en met gelijke rechten geboren.
2. De mensenrechten gelden voor wie je bent, waar je bent.
3. Je hebt recht op leven, vrijheid en veiligheid.
4. Slavernij is verboden.
5. Martelen is verboden.
6. Je hebt het recht op erkenning voor de wet.
7. De wet is voor iedereen gelijk.
8. Als je onrecht is aangedaan, moet je rechtsbescherming krijgen.
9. Je mag niet zomaar worden opgesloten, of het land uitgezet.
10. Je hebt recht op een eerlijke en openbare rechtszaak met een onafhankelijke rechter.
11. Je bent onschuldig tot het tegendeel is bewezen.
12. Je hebt recht op privacy en op bescherming van je goede naam.
13. Je mag je vrij verplaatsen in je eigen land. Je mag ieder land (ook je eigen) verlaten.
14. Als je mensenrechten bedreigd worden, mag je in een ander land asiel aanvragen.
15. Je hebt recht op een nationaliteit.
16. Je mag trouwen met wie je wilt en een gezin stichten.
17. Je hebt recht op bezit en dat mag niemand zomaar van je afnemen.
18. Je mag je eigen godsdienst of overtuiging kiezen en daarnaar leven.
19. Je mag uitspraken voor je mening en je mag overal informatie vandaan halen.
20. Je mag een vereniging oprichten en niemand mag je dwingen ergens lid van te worden.
21. Iedereen mag meedoen aan verkiezingen en zich verkiesbaar stellen.
22. Je hebt recht op maatschappelijke zekerheid.
23. Je hebt recht op werk naar keuze, met een eerlijk loon. Vakbonden zijn vrij.
24. Je hebt recht op rust, vrije tijd en betaalde vakantie.
25. Je hebt recht op voldoende inkomen, zo nodig moet de staat voor je zorgen.
26. Je hebt recht op onderwijs.
27. Je hebt recht om te genieten van kunst en cultuur. Cultuur moet worden beschermd.
28. Alle regeringen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten worden nageleefd.
29. De wetten en de democratie moeten de mensenrechten beschermen.
30. Niets van het bovenstaande mag misbruikt worden om de mensenrechten teniet te doen.

Bron 11: het UVRM in het kort (Amnesty International)

Vragen:

1. Waarover handelt het mensenrechtenverdrag?
2. Zijn landen verplicht om dit verdrag na te leven denk je? Leg uit.
3. Met welk ander historisch document heeft deze veel gelijkenissen?

Overzichtsvraag

Leg uit: het beschermen van mensenrechten en de internationale vrede is nog niet volledig gewaarborgd, ondanks het bestaan van internationale organisaties en verdragen.

Schema

STUDIE 1: DE VERENIGDE NATIES

1. Het ontstaan van de VN

WOII: nood aan \leftrightarrow
..... (niet machtig genoeg)

Dumbarton Oaks (1944) \rightarrow Vastleggen grote lijnen van VN (China, USSR, VS, UK)

- om vrede te bewaren
- \rightarrow niet voor kolonies
- \rightarrow samenwerking tussen landen
zonder af te geven

1945: oprichting \rightarrow doelen

- Bescherming
- Samenwerking op envlak
- Zorgen voor (mogelijkheid militair in te grijpen).

2. De Organen van de VN

Algemene vergadering:

- Bespreking en stemming over met alle landen
- Toetreding nieuwe landen en van verschillende raden

Veiligheidsraad:

- 5 Permanente leden (VS, USSR, VK, China, FR) met \rightarrow vaak misbruikt
- 10-.....
- Resoluties om

Internationaal gerechtshof (Den Haag): \rightarrow bindende uitspraken

Ook andere organisaties (WHO, Unesco, Unicef, Unesco, ...)

3. De Universele verklaring van de rechten van de mens

1948: goedkeuring → omgezet in wetgeving/basis voor andere

.....

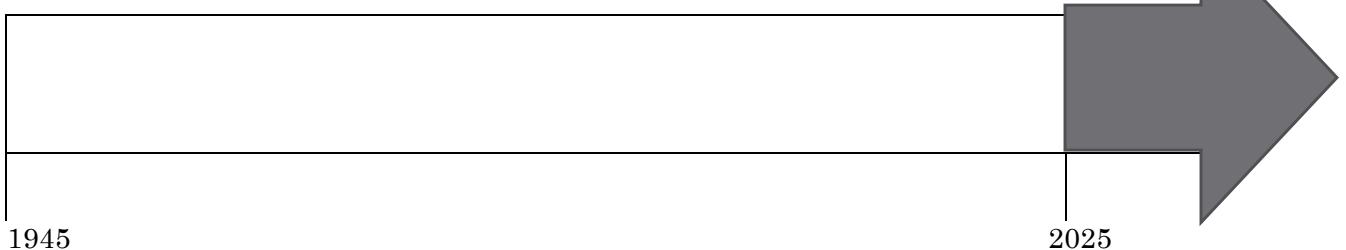
- → Verklaring rechten van de mens uit de Franse Revolutie
- Tegen en
- Recht op , en
- (vb. recht op werk, onderwijs, cultuur, gezondheid, ...)

STUDIE 2: De Europese Unie

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid de huidige Europese Unie aan op de kaart.

- a) Duid het verdrag van Rome aan op de tijdlijn (1957)
b) Duid het verdrag van Maastricht aan op de tijdlijn (1992)
c) Duid de Brexit aan op de tijdlijn (2020)

Onderzoek

De Europese eenmaking

Bron 1: leden van de raad van Europa

- EVRM (1950)	- Aanvullend protocol (1952)
Artikel 1: Verplichting tot eerbiediging van de rechten van de mens	Artikel 1: Bescherming van eigendom
Artikel 2: Recht op leven	Artikel 2: Recht op onderwijs
Artikel 3: Verbod van foltering	Artikel 3: Recht op vrije verkiezingen
Artikel 4: Verbod op slavernij en dwangarbeid	- Protocol Nr.4 (1963)
Artikel 5: Recht op vrijheid en veiligheid	Artikel 1: Verbod van vrijheidsbeneming wegens schulden
Artikel 6: Recht op een eerlijk proces	Artikel 2: Vrijheid van verplaatsing
Artikel 7: Geen straf zonder wet	Artikel 3: Verbod van uitzetting van onderdanen
Artikel 8: Recht op eerbieding van privé- familie- en gezinslaven	Artikel 4: Verbod van collectieve uitzetting van vreemdelingen
Artikel 9: Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst	- Protocol Nr. 6 (1983)
Artikel 10: Vrijheid van meningsuiting	Artikel 1: Afschaffing van de doodstraf
Artikel 11: Vrijheid van vergadering en vereniging	- Protocol Nr. 7 (1984)
Artikel 12: Recht om te huwen	Artikel 2: Recht op hoger beroep in strafzaken
Artikel 13: Recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel	Artikel 4: Recht om niet tweemaal te worden berecht en gestraft
Artikel 14: Verbod van discriminatie	Artikel 5: Gelijke rechten van echtgenoten

Bron 2: Het Europees verdrag van de rechten van de mens

Teneinde de nakoming te verzekeren van de verplichtingen (...), wordt een Europees Hof voor de Rechten van de Mens ingesteld, hierna te noemen "het Hof". Het functioneert op een permanente basis. (...) Het Hof kan verzoekschriften ontvangen van ieder natuurlijk persoon, iedere niet gouvernementele organisatie of iedere groep personen die beweert slachtoffer te zijn van een schending door een van de Hoge Verdragsluitende Partijen van de rechten die in het Verdrag of de Protocollen daarbij zijn vervat. (...)

Bron 3: Toepassingsgebied van het EVRM en het Europees hof voor de rechten van de mens.

Vragen:

1. Wat is het doel van de Raad van Europa? Is dit deel van de Europese Unie?
2. Welke gelijkenissen en verschillen zie je tussen het UVRM en het EVRM?
3. Wie kan landen aanklagen indien deze rechten overtreden worden?

Bron 4: Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. De Europese landen op deze afbeelding zorgden voor een eengemaakte markt voor kolen en staal onder gemeenschappelijk toezicht.

Bron 5: poster in verband met het verdrag van Rome. Opschrift: een eengemaakt Europa voor de vooruitgang van de Vrede. Eindelijk worden de grenzen in Europa vervaagd en is er één gemeenschap en een vrij verkeer voor zowel goederen als mensen als vooral voor werk.

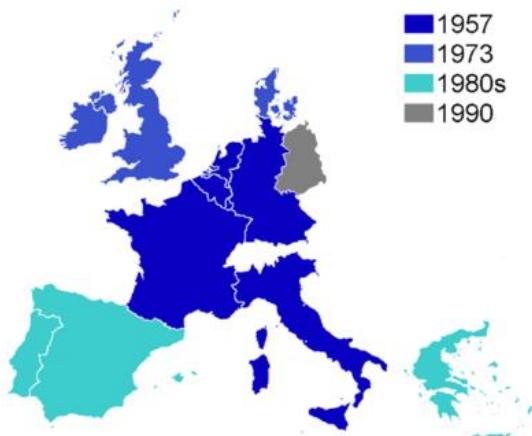
Bron 6: Eerste zitting van het Europese Parlement. Leden werden toen aangeduid door de verschillende landen.

In de jaren 1960 komt de economie tot bloei, mede doordat de EEG-landen geen douanerechten meer heffen bij de onderlinge handel (1968). Zij zijn het ook eens over gezamenlijke zeggenschap over de voedselproductie, zodat iedereen nu genoeg te eten heeft.

Bron 7: De gevolgen van Europese samenwerking en de Douane-Unie

Vragen:

1. Leg uit hoe de samenwerking tussen de Europese landen groeide in de jaren 1950 en 1960.
2. Welke landen werkten toen samen?
3. Welk effect had dit op economische vlak voor deze landen?

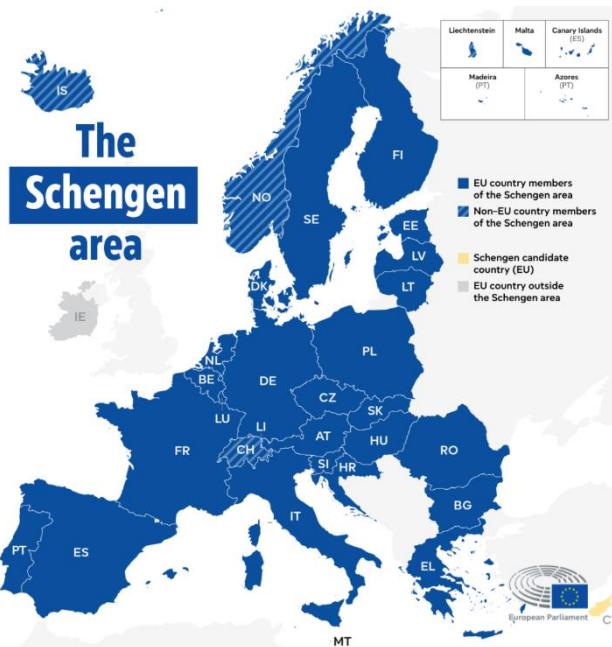
Bron 8: De uitbreiding van de Europese Economische Gemeenschap

Bron 9: Eerste verkiezing van het Europees Parlement (1979)

<https://youtu.be/Tsq5g-J4iKM>

Bron 10: Het Verdrag van Maastricht

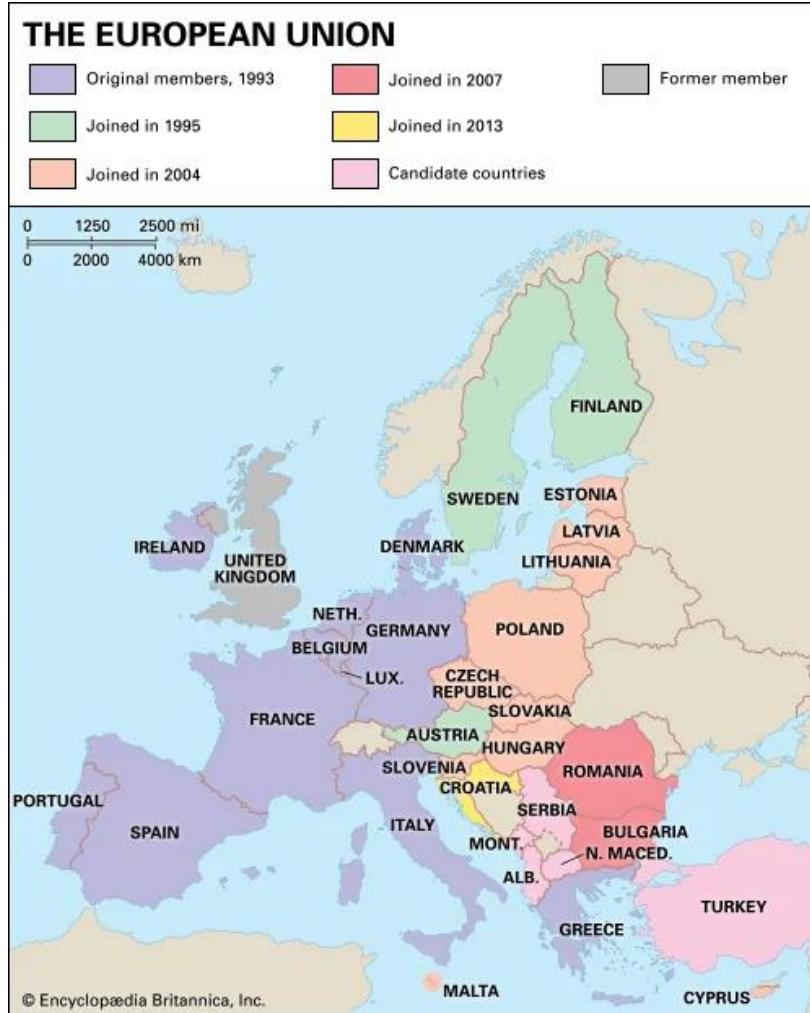
Bron 11: Landen die deel uitmaken van de Schengen Zone

<https://youtu.be/SBOZkq4vFvo>

Bron 12: Het Schengen verdrag

Vragen

1. Welke landen voegen zich bij de Europese Economische Gemeenschap in de jaren 1970-1980?
2. Hoe werd de Europese Economische Gemeenschap democratischer?
3. Wat werd er opgericht met het verdrag van Maastricht?
4. Welke afspraken werden gemaakt in dit verdrag?
5. Wat houdt het Schengenverdrag in?

Bron 13: Verdere uitbreiding van de Europese Unie

Dit Europese verdrag voerde een aantal hervormingen door om de Europese Unie democratischer en beter bestuurbaar te maken nadat in 2004 en 2007 twaalf nieuwe landen lid zijn geworden van de Europese Unie. Het Verdrag van Lissabon is op 1 december 2009 in werking getreden.

Op een aantal terreinen (o.a. asielbeleid, landbouwuitgaven, structurfondsen, vervoersbeleid, een deel van de samenwerking op het gebied van justitie en politie, handel) is het Europees Parlement nu medewetgever, samen met de Raad van Ministers.

Het Europees Parlement krijgt medebeslissingsbevoegdheid over de benoeming van de voorzitter van Europese Commissie.

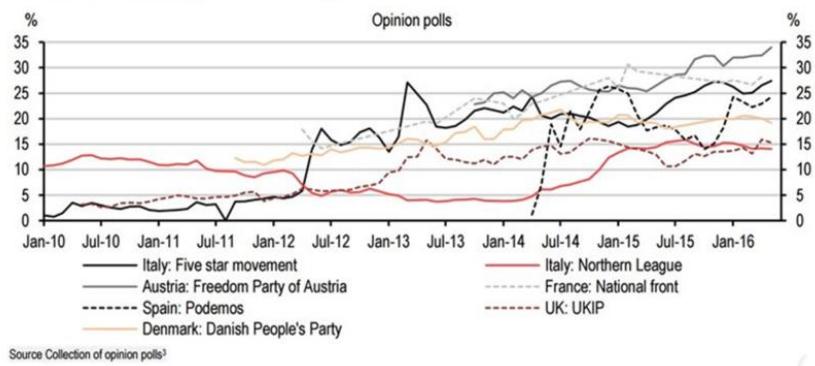
Nationale parlementen kunnen voortaan een 'gele' of 'oranje kaart' trekken als zij vinden dat voorgestelde Europese wetgeving beter op nationaal dan op Europees niveau geregeld kan worden: het principe van subsidiariteit.

Bron 14: Het verdrag van Lissabon

Vragen:

1. Naar waar breidt de Europese Unie zich verder uit?
2. Welke veranderingen worden ingevoerd door het verdrag van Lissabon?

2. Support for fringe parties is rising

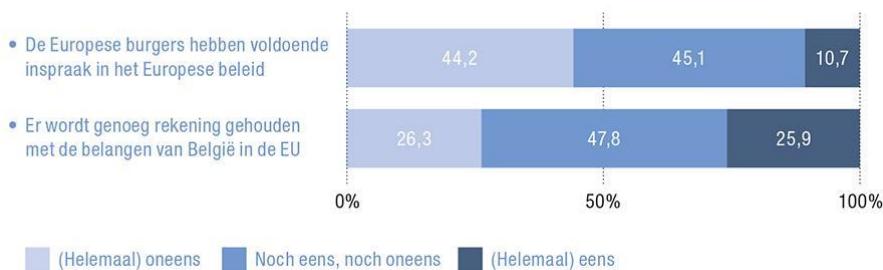

Source Collection of opinion polls³

Bron 15: Evolutie van Eurosceptische partijen in Europa.

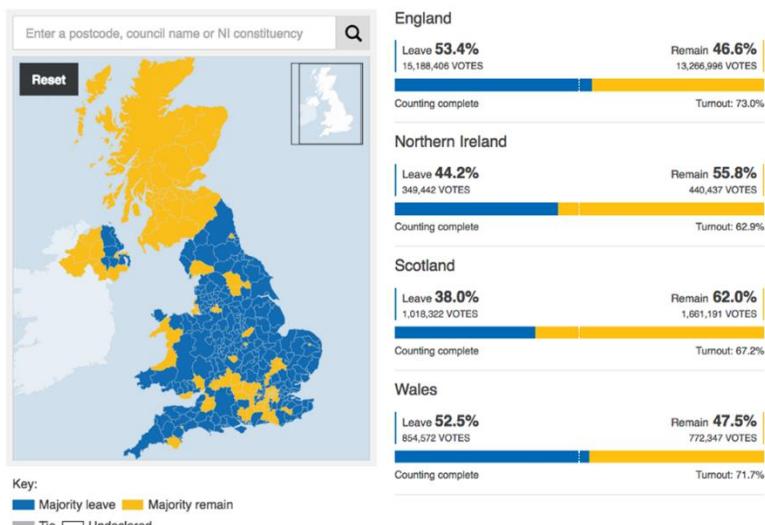
FIGUUR 2. PERCEPTEES VAN DE DEMOCRATISCHE LEGITIMITEIT VAN DE EU.

In welke mate bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken?

■ (Helemaal) oneens ■ Nog eens, noch oneens ■ (Helemaal) eens

Bron 16: Enquête over de perceptie van de Europese Unie in Vlaanderen

Bron 17: Brexit Referendum in 2016 voor het verlaten van de Europese Unie.

Vragen:

1. Wat zijn Eurosceptische partijen? Wanneer werden ze populairder?
2. Waarom nam/neemt het anti-EU sentiment toe de laatste decennia?
3. Welk gevolg had het Euroscepticisme in Europa voor het Verenigd Koninkrijk?

Bevoegdheden van de Europese Unie

1. Verdeling bevoegdheden

Exclusieve bevoegdheden EU (Artikel 3 VwEU i)

- Douanebeleid
- Mededinging voor zover nodig om de interne markt te laten functioneren
- Bescherming van visbestanden
- Monetair beleid (alleen voor euro-lidstaten i)

Gedeelde bevoegdheid EU en lidstaten (Artikel 4 VwEU i)

- Interne markt, met uitzondering van niet-economische diensten van algemeen belang
- Visserijbeleid
- Landbouwbeleid
- Vervoersbeleid
- Energiebeleid
- Consumentenbescherming beleid
- Uitbreiding van de EU
- Onderzoeksbeleid waarbij het vooral gaat om onderzoeksprogramma's
- Een deel van het sociaal beleid, vooral bij de rechtspositie en gezondheid van werknemers
- Justitiële en politiële samenwerking, vooral grensoverschrijdende zaken
- Macro-economisch beleid (het toezicht op de economieën van de eurozone is een stuk strenger; de lidstaten behouden veel beleidsruimte maar op het niet halen van doelstellingen staan sancties)
- Regionale ontwikkeling (vooral subsidieprogramma's en de voorwaarden hiervoor)
- Humanitaire hulp
- Terrorismebeleid

Ondersteunende bevoegdheid EU (Artikel 5 VwEU i)

- Volksgezondheid, vooral preventie en coördinatie van grensoverschrijdende bedreigingen en patiëntenrechten
- (Een deel van) sociaal beleid, met name waar het bevorderen van werkgelegenheid centraal staat
- Onderwijsbeleid, beperkt tot steunprogramma's en erkenning van diploma's
- Cultuurbeleid
- Jeugdbeleid
- Sportbeleid
- Industrie-, telecom en ICT-beleid
- Buitenlands en veiligheidsbeleid
- Deels fiscaal beleid, bij maatregelen over de interne markt
- Administratieve samenwerking
- Civiele bescherming

Bron 18: De Bevoegdheden van de EU

Vragen:

1. Welk onderscheid wordt gemaakt op basis van de bevoegdheden van de Europese Unie?
2. Op welke vlakken heeft de EU de meeste macht?
3. Waar speelt de Europese Unie nog een belangrijke rol in?
4. Is de EU een supranationale organisatie of een intergouvernementele organisatie?

Leg uit.

Overzichtsvraag

*Leg uit: Leg uit: Hoe groter de Europese samenwerking, hoe meer macht Europa kreeg.
Daar was niet iedereen het mee eens.*

Schema

STUDIE 2: DE EUROPESE UNIE

1. De Europese Eenmaking

1949: oprichting

-tussen Europese landen
- Ondertekening
- Europees hof voor de mensenrechten → iederewaarvan de mensenrechten geschonden worden door

Economische samenwerking in de jaren 1950-1960

- 1951:→ eengemaakte kolen en staalmarkt (Benelux, Ita, Fr, Du)
- 1957: Verdrag van Rome → ..
 - o Vrij verkeer van
 - o Eerste
 - o Afschaffing(1968)

Jaren 1970 en 1980: Verdereen meer samenwerking door

- VK, Denemarken, Ierland, Spanje en Portugal
- Eerste

1992: Verdrag van Maastricht → oprichting

- Vrij verkeer van
- Meeste landen gebruiken dezelfde(Euro) in 1999
- Schengenverdrag 1995:
- Uitbreiding 1993: Finland, Oostenrijk, Zweden

Jaren 2000: Verdrag van Lissabon: Meer macht naar+ democratischer

Uitbreiding:

- 2004: Baltische staten, Malta, Polen, Slovenië, Hongarije, Cyprus, Slovakije, Tsjechië
- 2007: Roemenië en Bulgarije
- 2013: Kroatië

↔ Tegenbeweging tegen Europese Unie = → minder macht voor , populariteit neemt toe door:

- (2008)
- Terroristische aanslagen
- (na 2011)
- transparantie

→ 2016: Referendum in voor het verlaten van de EU:

2. Bevoegdheden van de Europese Unie

Belangrijkste bevoegdheden

- Organiseren van
- Monetair beleid via (Euromunt)

Gedeelde bevoegdheden met

- Samenwerking op (energie, vervoer, landbouw, ...)
- Samenwerking op (vb. Erasmus, onderzoek, ...)

MAAR: enkel zaken die belangrijk zijn op →
Wetten gelden voor alle staten =

3. De Europese instellingen

	Taken	Hoe wordt bepaald wie er in zit?	Voorzitter
Raad van de Europese Unie			
Europees Parlement			
Europese Raad			
Europese commissie			
Europees hof van justitie			

Project Burgerschap: massageweld en discriminatie

Inleiding

Tijdens de Tweede Wereldoorlog vond een explosie plaats van massageweld. Gewone doordeweekse mensen gingen over tot gruwelijke misdaden tegenover groepen die ze als "minderwaardig" zagen. In dit project verkennen we de processen achter dit massageweld. We kijken eerst op kleine schaal naar **pestgedrag en exclusie**. Daarna verbreden we dit naar **uitsluiting, tolerantie en racisme**. Ten slotte kijken we dan naar de extreemste vormen van geweld: **massageweld en genocide** waarbij we stilstaan bij hoe deze ontstaan met recente voorbeelden. Dit alles passen we dan toe in een geschiedenisles over de **Holocaust**.

Proces van massageweld: draaiboek van een genocide

Inleiding

Een genocide wordt gedefinieerd als:

Volkenmoord, de misdaad van stelselmatige en opzettelijke uitroeiing van een etnische groep, of van een deel daarvan.

In deze les zullen we aan de hand van drie voorbeelden de verschillende stadia van een genocide doorlopen. In de volgende les zal dit toegepast worden op de Holocaust tijdens de Tweede wereldoorlog.

We gebruiken als voorbeeld de volgende genocides uit de 20ste eeuw:

1. De Armeense genocide (1914-1923)
2. De Rwandese genocide (1994)
3. De Srebrenica genocide (1995)

De verschillende stadia werden getheoretiseerd door Gregory H. Stanton in zijn werk : *The 8 stages of Genocide*

Classificatie

Elke genocide begint volgens Stanton met classificatie. Dit is het verdelen van mensen in de groepen "wij" en "zij". Dit kan een etnische onderverdeling zijn maar ook één op basis van godsdienst. Belangrijk is dat hierbij nog niet tot polarisatie tussen groepen over gaat het gaat enkel over het bestaan van twee groepen.

Bekijk de eerste zinnen van de Wikipedia pagina en zoek de classificatie bij de volgende genocides.

Armeense Genocide	Rwandese Genocide	Srebrenica Genocide
De Armeense genocide (door Armeniërs traditioneel aangeduid met Medz Yeghern ("Grote Misdaad"), is de naam voor de volkerenmoord gepleegd op tussen de 1 en 1,5 miljoen Armeniërs in het Ottomaanse Rijk ten tijde van het regime van de Jonge Turken.	De Rwandese genocide was een volkerenmoord die in 1994 plaatsvond in het Afrikaanse land Rwanda. Gedurende deze genocide werden naar schatting 500.000 tot 1 miljoen Tutsi's en gematigde Hutu's in een periode van 100 dagen, van 6 april tot half juli 1994, vermoord.	De val van Srebrenica (ook bekend als het "bloedbad van Srebrenica") op 11 juli 1995 was de inname van de Bosnische stad Srebrenica en de daaropvolgende deportatie en genocide van meer dan 7000 moslimjongens en -mannen door Bosnisch-Servische troepen.
Wij:	Wij:	Wij:
Zij:	Zij:	Zij:

Symbolisering

Symbolisering gaat een stapje verder. Hierbij ga je bepaalde symbolen of tekens toeschrijven aan een bevolkingsgroep. Dit gaat bijvoorbeeld over klederdracht of uiterlijke kenmerken. Hier horen vaak ook stereotypen bij. Op zich vormt dit samen met classificatie geen probleem tot symbolen opgelegd worden.

<p><i>Bron: paspoort van Rwanda met de mogelijkheid om je etniciteit aan te duiden.</i></p>	<p><i>Bron: neus van een man wordt gemeten om na te gaan of het een Hutu of Tutsi is</i></p>

- Hoe gebeurde de symbolisering bij de Rwandese Genocide?
-
-
-

Voor de genocide in Bosnië, was er een evolutie van discriminatie. Dit was een van de eerste en sleutelmomenten die leidden tot de genocide. In plaats van iedereen te zien als gelijke burgers van Bosnië, werden ze gelabeld in verschillende categorieën als Serven, Kroaten en Bosniërs. Deze discriminatie werd het meest aangevuld door de Serven en hun leider, Slobodan Milosevic. Iemand die een Katholiek, een moslim of gewoon geen Orthodoxe Christen was werd gezien als een Kroaat of een Bosniër door de Serven.

Bron: Symbolisering in de Srebrenica Genocide.

- Hoe gebeurde de symbolisering bij de Srebrenica Genocide?
-
-
-

Dehumanisering

Bij dehumanisering gaat de ene groep de menselijkheid van de andere groep ontkennen. Mensen worden vergeleken met dieren, ongedierte, insecten of ziekten. Dit is een eerste echte stap die gezet wordt naar het aanzetten tot moorden. Nu dat de andere groep geen "mens" meer is, wordt de drempel naar het overgaan tot moord kleiner worden. Dit gebeurt vaak door middel van propaganda.

We mogen ons niet laten binnendringen in ons land. Je kent de mensen wel die ze kakkerlakken noemen, noem ze niet meer sterke strijders, ze zijn eigenlijk kakkerlakken. Deze mensen die kakkerlakken genoemd worden zijn onderweg om ons aan te vallen.

Bron: Leon Mugesera over de Tutsi (1992)

- Hoe kwam dehumanisering voorbij de Rwandese Genocide
-
.....
.....

Organisering

Genocide wordt altijd georganiseerd, meestal door de staat en ook met het gebruik van milities zodat de schuld niet rechtstreeks op de staat gestoken kan worden. Hier worden ook plannen gemaakt om genocidale moorden te plegen.

1915; 25 Februari: De minister van oorlog, Enver Pasha, tekent een decreet waarbij de Armeense soldaten hun wapens moeten afgeven.

1915; Maart: een speciaal comité krijgt als opdracht om de administratie die te maken heeft met het project om Armenen te elimineren te besturen. Dit onder de directe autoriteit van de CUP. Het brengt prominenten leden van de CUP [politieke partij] samen: Ismail Canbolat, directeur-generaal van veiligheid (...); Aziz Bey, directeur van de algemene veiligheid van het ministerie van binnenlandse zaken; Ali Münif, onder-secretaris van Staat van het ministerie van binnenlandse zaken; Bedri Bey, hoofd van de politie van de Hoofdstad (...)

1915; De eerste helft van Maart: Everek: arrestaties van de lokale Armeense notabelen, veel van hen sterven onder de marteling in Konak of Everek.

Bron: Gebeurtenissen in februari-maart 1915 in het Ottomaanse Rijk aangaande de Armenen.

- Wie voorzag de organisatie van de Armeense genocide?
-
.....
.....

- Welke delen van de maatschappij werden hierbij betrokken?
-
.....
.....

Polarisatie

Extremisten beginnen met de twee groepen uit elkaar te drijven. Propaganda wordt zeer polariserend gebruikt om angst of afgunst tegenover de andere groep op te roepen. Er worden ook wetten uitgevaardigd die het verboden maken voor de groepen om met elkaar in contact te komen door bijvoorbeeld te trouwen. De “wij” en “zij” groepen dienen zo gescheiden mogelijk van elkaar te leven. De extremisten beginnen ook met het vervolgen van gematigden in hun rangen. Zij vormen een gevaar voor het verdere project.

Bron: dit negentiende-eeuwse kunstwerk, geschilderd door Uros Predic, gekend als “weeskind op het graf van zijn moeder”. Werd gebruikt om haat te zaaien. In 1994, tijdens de belegering van Srebrenica publiceerden de Servische kranten deze afbeelding. Ze deden het voor als een Servisch weeskindje waarvan de familie gedood werd door “moslims” rond Srebrenica anderhalf jaar geleden.

- Wat wilde de Servische krant hiermee bereiken?
-
.....
.....

Voorbereiding

Slachtoffers worden geïdentificeerd en gescheiden omwille van hun etniciteit. Dodenlijsten worden gemaakt. Leden van de groep van slachtoffers moeten herkenbare symbolen dragen. Hun eigendom wordt afgenaomen en ze worden naar concentratiekampen gestuurd.

Diegene die de lange mars naar het zuiden overleefden werden in grote openlucht concentratiekampen gebracht. De ergste hiervan was deze in Deir-ez-zor... Waar ze uithongerden of gedood werden door sadistische wachters. Een kleine groep kon ontsnappen (...)

- Wat gebeurde er met de Armenen tijdens de Armeense genocide?

.....
.....
.....

- Hoe wist men in de Rwandese genocide wie tot welk volk behoorde?

.....
.....
.....

Uitroeiing

De uitroeiing begint en wordt al snel wat men een genocide noemt. Voor de moordenaars is het uitroeiing omdat zij niet geloven dat hun slachtoffers echt mensen zijn. Als de staat de genocide organiseert helpt het leger mee met de moorden.

Bron: Turkse ambtenaar plaagt hongerige Armeense kinderen

Bron: Servische paramilitair schopt een Bosniër.

- Leg uit hoe het mogelijk was voor deze mensen om zo onmenselijk gedrag te vertonen.

.....
.....
.....

Ontkenning

Dit volgt na een genocide. De uitvoerders van de genocide beginnen met het opgraven van massagraven en het verbranden van lichamen. Ze proberen alle bewijzen weg te werken. Ze ontkennen alle misdaden en beschuldigen de slachtoffers.

Bron: de ontkenning van de Armeense genocide.

- Wat is de positie van Turkije ten opzicht van de Armeense genocide?
-
.....
.....

Bron: Beklaagde van de genocide in Srebrenica neemt gif tijdens vennis

(<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/11/29/zitting-in-den-haag-geschorst omdat oorlogsmisdadiger vergif-zou/>)

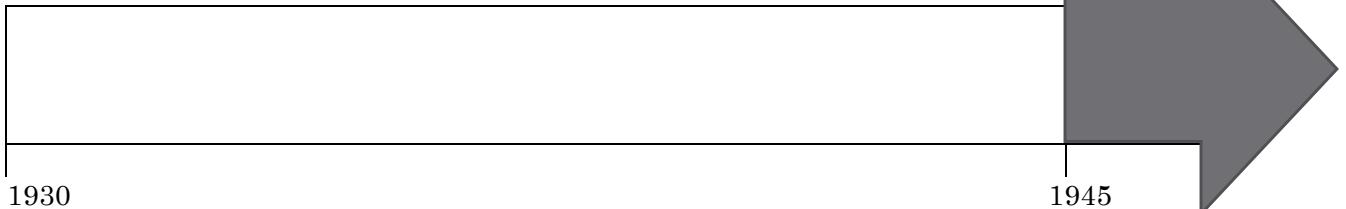
- Welke boodschap wilde Praljak geven met zijn zelfmoord?
-
.....
.....

Casusstudie: De Holocaust

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

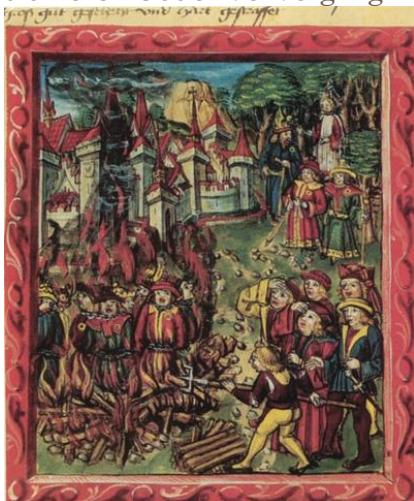
- a) Duid de regio aan waar de uitroeiingskampen lagen.

- a) Duid de Neurenbergwetten aan (1935)
b) Duid Kristalnacht aan (1938)
c) Duid de periode van uitroeiing van de Europese joden aan (1942-1945)

Onderzoek

Antisemitisme en Jodenvervolging in Duitsland

Bron 1: Joden worden vervolgd tijdens de middeleeuwen. Ze kregen de schuld van de Zwarte Dood

Figure 9g. A Nazi caricature of a Jewish stockbroker.

Bron 2: Karikatuur van een Joodse aandelenhandelaar. Nazipropaganda

Bron 3: de Jood als "onzuiver" ras

Bron 4: theorie van omvolking in Nazi-Duitsland.
"Zo zal het gebeuren als minderwaardigen 4 kinderen en hogerwaardigen 2 kinderen hebben."

Hoe dicht ze hun aankomende overwinningen kunnen zien blijkt door hun relaties met de leden van andere volkeren. Met satanisch geluk in zijn gezicht wacht de, zwartharige jonge Jood, op een onverwachtend meisje die hij bevuilt met zijn bloed, en dus haar te stelen van haar volk. Met elke mogelijke middelen probeert hij de raciale grondvesten te vernietigen van het volk dat hij wil onderwerpen. (...) Hij haalt ook de bloed barrières voor anderen, op grote schaal neer. Het was en zijn de Joden die de negers in het Rijnland brachten, altijd met dezelfde geheime gedachte om het gehate witte ras van culturele en politieke hoogte te verwijderen door bastardisering, om dan zelf de meester te worden. Voor raszuivere volkeren die bewust zijn van hun bloed kunnen nooit tot slaaf gemaakt worden door de Jood. In deze wereld zal hij voor altijd meester over de bastaarden zijn en enkel de bastaarden.

Bron 5: Hitler in Main Kampf over het Joodse Ras.

Vragen:

1. Leg uit: antisemitisme/Jodenhaat is niet iets dat ontstaan is tijdens het interbellum
2. Bekijk bron 2: Waar krijgen de Joden hier de schuld van?
3. Hoe worden Joden afgebeeld in de Nazipropaganda?
4. Leg uit hoe de Nazi's keken naar andere rassen en het Joodse ras in het bijzonder.
5. Hoe werd er gezorgd voor dehumanisering en polarisatie tegenover Duitse Joden?

Bron 6: verzameling propagandaposters over Joden in Nazi-Duitsland.

Art. 1.1 Huwelijken tussen Joden en Duitse burgers of daaraan gerelateerd bloed zijn verboden. Huwelijken die toch gesloten worden zijn niet legaal, zelfs als dit in het buitenland gebeurt.

Art. 2 Buitenechtelijke relaties tussen Joden en Duitse burgers of daaraan gerelateerd bloed zijn verboden.

Rijksburgerschapswetten

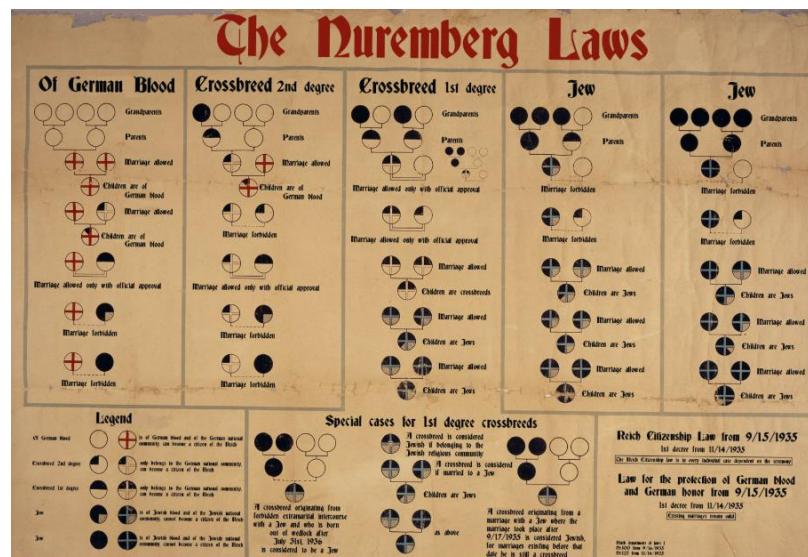
Art 2.1 een burger is een onderdaan van de staat die van Duits bloed is of daaraan gerelateerd, en bewijst door zijn gedrag dat hij geloofshartig het Duitse volk en Rijk wilt dienen.

Art 2.3 De burger van het rijk is de enige die volledige politieke rechten heeft in overeenstemming met de wet.

Bron 5: Neurenbergwetten uit 1935

Bron 8: Joodse man die verplicht een Jodenster moet dragen

Bron 9: Rassentheorie bij de Neurenbergwetten. Wie is Duitser en wie mag met wie trouwen?

Vragen:

- Hoe werd er gezorgd voor verdere polarisatie in Duitsland?

<https://youtu.be/G9tTofpA8Sg>

Bron 10: Kristallnacht 1938

"9 november 1938 wordt algemeen gezien als een gewelddadig keerpunt in de aanval van Nazi-Duitsland op de Joden. Naar schatting 400 Joden verloren het leven in de antisemitische pogrom en meer dan 30.000 werden gevangengenomen of naar concentratiekampen gestuurd, waar velen wreed werden mishandeld. Duizenden anderen ontvluchtten hun thuisland in Duitsland en Oostenrijk, geschoekt door wat ze hadden gezien, gehoord en meegemaakt. Wat ze met zich meenamen was niet alleen de pijn van het afscheid, maar ook de herinnering aan vreselijke taferelen: aanvallen door menigten dronken nazi's, openbare vernederingen, brandende synagogen, onmenselijke omstandigheden in overvolle gevangeniscellen en concentratiekampbarakken. De reacties van buren en voorbijgangers op deze barbaarscheden varieerden van sympathie en hulp tot minachting, spot en misbruik."

Bron 11: De gebeurtenissen rond Kristallnacht en de jodenvervolging in Duitsland.

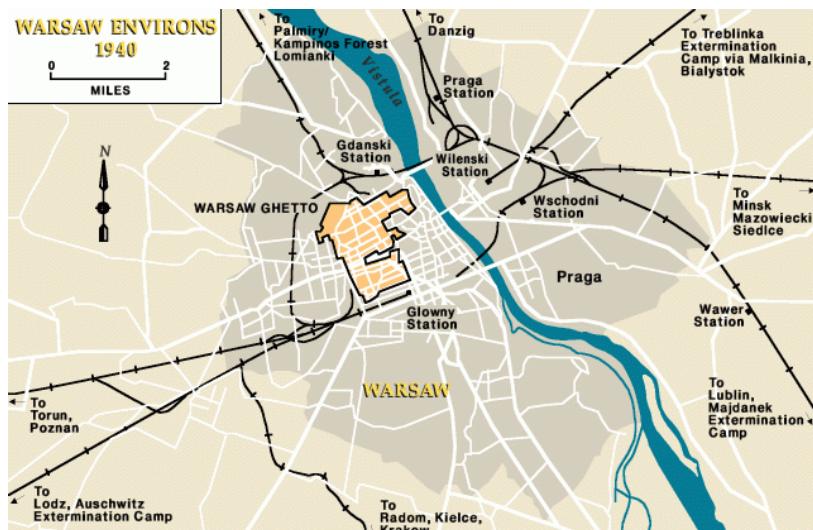
Vragen:

1. Tot wat leidde de polarisatie in Duitsland?
2. Hoe reageerden de Duitsers? Leg uit waarom.

De Holocaust

<https://youtu.be/NNbarDd-03U>

Bron 12: Ghetto van Warschau (the Pianist)

Bron 13: Het Getto van Warschau op kaart.

Vragen:

1. Wat gebeurde er met de Europese Joden in de door Duitsland veroverde gebieden?
2. Waarom zouden ze dit doen? Geef ook de bijhorende fase van de genocide.

Bron 14: Aanvallen door *Einsatzgruppen* en slachtoffers in Oost-Europa.

Bron 15: Een enorme rij Joden wordt bewaakt door Litouwse collaborateurs in Fort VII in Kovno, juli 1941. Ze zijn waarschijnlijk net aangekomen in het Fort, want de aantekening op de achterkant van de foto luidt: "Fertig marchen - Voltooid marcheren". Rechts op de achtergrond is een enorme stapel persoonlijke bezittingen te zien, ver mengd met dode menselijke lichamen.

Vragen:

1. Leg uit wat de "Holocaust met de kogel" inhield.

De Endlösung

Volgens de plannen die Heydrich kenbaar maakte, zou het aantal Joden na de deportatie als gevolg van zware dwangarbeid, vooral in de wegenbouw, al flink worden uitgedund. Voor de Joden die deze ‘natuurlijke reductie’ overleefden was er een efficiëntere ‘speciale behandeling’. Op het moment dat deze woorden werden uitgesproken, was de eerste gaskamer in Polen al een maand in gebruik.

Bezegeling van het Joodse lot

Uiteindelijk stemden alle aanwezigen in met de plannen zoals die waren gepresenteerd door Heydrich, en werd het lot van de Joodse bevolking in de door nazi-Duitsland bezette gebieden bezegeld. Ondanks het luchtige, eufemistische taalgebruik en de korte duur van de bijeenkomst, waarna bovendien nog even gezellig werd geluncht, vormde de Wannseeconferentie van 20 januari 1942 een belangrijk scharnierpunt in het schrikwekkende beleid van de nazi's ten aanzien van de systematische vernietiging van de Joden in Europa.

Bron 16: De Wanseeconferentie van 1942. Hier werd besloten wat er met de Joden in Getto's en concentratiekampen moest gebeuren.

Bron 17: Concentratiekampen en vernietigingskampen in Europa

MARKINGS OF CAMP INMATES IN THE CONCENTRATION CAMPS					
Form and Color of Markings					
	POLITICAL	HABITUAL CRIMINALS	EMIGRANTS	JEHOVAH'S WITNESSES	MONO-Sexuals
Basic Colors	▼	▼	▼	▼	▼
Markings for Repeaters	■	■	■	■	■
Inmates of Penal Battalions	○	○	○	○	○
Markings for Jews	△	△	△	△	△
Special Markings	▲ Male	▲ Female	● Suspect	2307 Number of Inmate	Diagram of a striped concentration camp uniform with markings: 2307, JEHOVAH'S WITNESSES, MEMBER OF PENAL BATTALION, ESCAPE SUSPECT.
	▲ Pole	▲ Czech	▲ Members of Armed Forces	▲ Special Inmate	

Bron 18: kentekens in concentratiekampen

<https://youtu.be/V76jjzo-U4E>

Bron 19: het kamp van Auschwitz-Birkenau

Vragen:

1. Hoe verliep de voorbereiding en uitroeiing in concentratiekampen?
2. Werden enkel Joden vervolgd?

Vervolging na de Holocaust

<https://youtu.be/RsA6AdCRI-k>

Bron 20: de Neurenbergprocessen

Artikel 1. Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontket, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt.

Voor de toepassing van het vorige lid dient de term genocide te worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestrafing van genocide.

De veroordeelde kan bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.

Bron 21: wet tegen het negationisme in België (1995)

Vragen:

1. Hoe werden de daders van de Holocaust gestraft?
 2. Werden alle daders gestraft?
 3. Welke fase van de genocide kan je afleiden uit bron 21?

Overzichtsvraag

Leg uit: welke fases van een genocide vind je terug bij de Holocaust?

Schema

CASUSSTUDIE: DE HOLOCAUST

1. *Antisemitisme en Jodenvervolging in Duitsland*

Antisemitisme =

→ Reeds lange geschiedenis van (vb. pest in de Middeleeuwen) →
.....

Interbellum:

- en andere economische problemen als schuld van Joden
- Geloof in (nazi-propaganda)

Rassentheorieën: Duitse als superieur → Joodse ras is
..... → Mein Kampf: Joden willen Duitsland onderuit halen
.....

Neurenbergwetten (1935):

- Joden moeten dragen
- Geen
- Joden zijn

→ Aanzwengeling haat en polarisatie door → Kristalnacht (1938):
..... op Joden in Duitsland

2. *De Holocaust*

Holocaust met de kogel: moorden Joden uit in
.....

Holocaust met vernietigingskampen

1. Verzameling in in verschillende steden
2. Vervoer naar
3. Wannseeconferentie (1942):
.....
4. Deportatie naar met (vb.
Auschwitz-Birkenau)

→ niet alleen Joden maar ook worden vervolgd.

3. De vervolging na de Holocaust

Daders:

- Neurenbergse processen (1945-1946) →
..... (levenslag, doodstraf, celstraffen)
- Hitler en Goebbels →
- Anderen naar Zuid-Amerika → vb. Jozef Mengele

Ontkenning → wet op in België (1995): verbod op
..... Holocaust

Hoofdstuk 5: De Koude Oorlog

Inleiding

Na de Tweede Wereldoorlog zou er een **bipolaire wereldorde** ontstaan met het communistische en autoritaire Oostblok tegenover het democratische en voornamelijk kapitalistische Westen waarbij steeds een oorlogs dreiging loerde. We bestuderen hoe deze "Koude Oorlog" in een eerste fase zorgde voor grote tegenstellingen tussen deze landen. Dit onderzoeken we aan de hand van de **Cubacrisis** en **Berlijnse Crisis**. Vervolgens bespreken we hoe men nadien toenadering zocht tussen deze blokken tijdens de detente van de jaren 1960-1970 en de opwarming van de **Koude Oorlog** en uiteindelijke **einde** ervan. Ten slotte bestuderen we wat de Koude Oorlog in Azië inhield aan de hand van de **Vietnamoorlog**.

STUDIE 1: Het ontstaan van de Koude Oorlog

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid het IJzeren gordijn aan op de kaart

- a) Duid de periode van de Koude Oorlog aan op de tijdlijn (1947-1991).
b) Duid het Marshallplan (1947) en de oprichting van de NAVO (1949) op.

Onderzoek

Het ontstaan van de Koude Oorlog na de Tweede Wereldoorlog

(...) Eerste punt op de agenda is het bepalen van een militaire strategie voor het laatste deel van de oorlog tegen nazi-Duitsland. De bezetting van Duitsland en Oostenrijk en het verbond tussen de geallieerde landen wordt behandeld en bepaald wordt dat Duitsland na de oorlog opgedeeld zal worden in bezettingszones. Naast het Verenigd Koninkrijk, de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten zal er ook een Franse bezettingszone in het leven worden geroepen. Een Geallieerde Controleraad moet dit geheel begeleiden.

Bron 1: de besprekingen op de conferentie van Jalta

Roosevelt, Churchill en Stalin kwamen niet alleen overeen om Frankrijk op te nemen in het naoorlogse bestuur van Duitsland, maar ook dat Duitsland enige, maar niet alle, verantwoordelijkheid op zich zou nemen voor herstelbetalingen na de oorlog. De Amerikanen en de Britten waren het er in het algemeen over eens dat de toekomstige regeringen van de Oost-Europese naties die aan de Sovjet-Unie grensden "vriendelijk" moesten zijn tegen het Sovjetregime, terwijl de Sovjets beloofden om vrije verkiezingen toe te staan in alle gebieden die bevrijd waren van Nazi-Duitsland. De onderhandelaars gaven ook een verklaring vrij over Polen, die voorzag in de opname van communisten in de naoorlogse nationale regering.

Bron 2: beslissingen op de conferentie van Jalta in verband met Oost-Europa

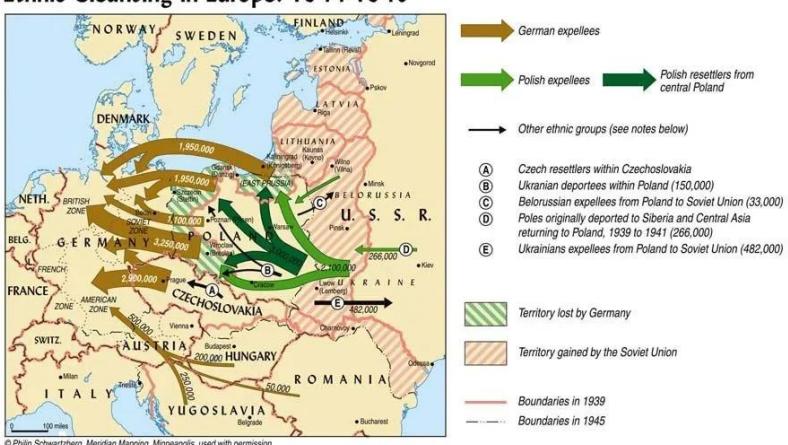

Bron 3: de verdeling van Duitsland in bezettingszones en de oprichting van een Poolse staat op de conferentie van Potsdam (1945)

Bron 4: gedwongen uitzettingen van Duitsers in Oost-Europa. Dit ging vaak gepaard met geweld.

Ethnic Cleansing in Europe: 1944-1948

Bron 5: gedwongen volksverhuizingen in de jaren 1944-1948 in Oost-Europa.

Vragen:

1. Welke beslissingen werden er genomen op de conferenties van Potsdam en Jalta?
2. Leg het begrip "invloedssfeer" uit aan de hand van Bron 2.
3. De Sovjet-Unie deed aan etnische zuiveringen. Leg uit wat dit inhield.

Land	Jaar	Gebruikte methoden
Bulgaarije	1946	Afschaffing van de monarchie en verkiezingen van communistische regering die tegenstanders uitschakelde.
Oost-Duitsland	1945	Sovjet bezettingszone met een communistisch regime
Polen	1947	Uit angst dat er geen communistische regering zou komen werden niet-communistische politici uitgenodigd naar Moskou door Stalin en gearresteerd.
Hongarije	1948	Niet-communisten winnen de verkiezingen maar door executie en arrestatie van niet-communisten door geheime politie konden communisten de macht grijpen.
Tsjecho-slowakije	1948	Alleen communisten mochten zich kandidaat stellen bij de verkiezingen.

Bron 6: verloop van verkiezingen in Oost-Europa onder toezicht van de Sovjet-Unie

<https://youtu.be/S2PUIQpAEAQ>

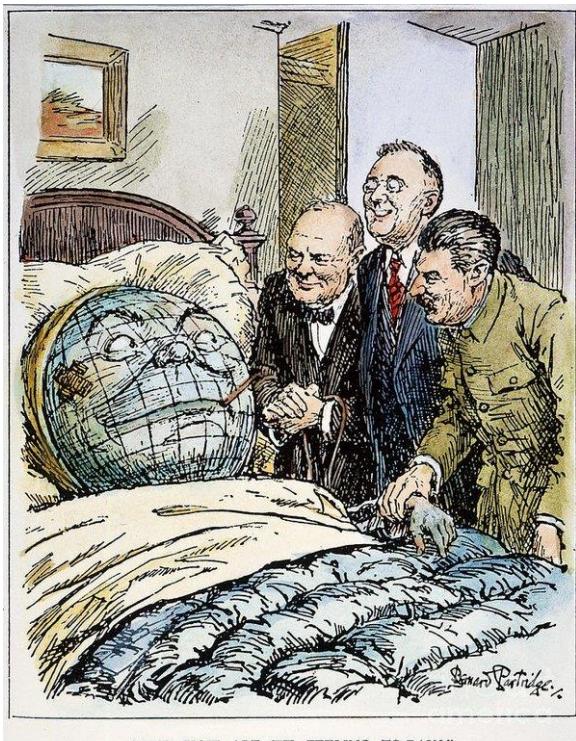
Bron 7: Het IJzeren Gordijn en de toenemende vijandigheid tussen Oost en West

Bron 8: het Oost- en Westblok in Europa tijdens de Koude Oorlog. (Militaire bondgenootschappen)

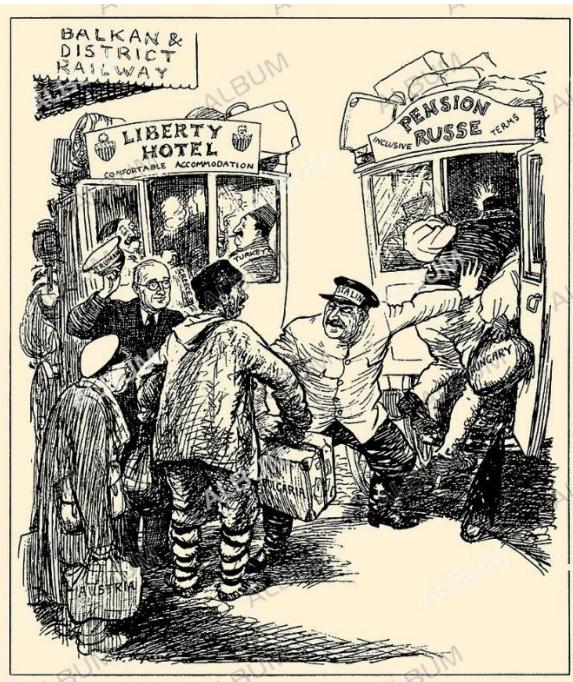
Vragen:

1. Hoe verliepen de vrije verkiezingen die afgesproken werden op de conferenties van Potsdam en Jalta?
2. Leg uit wat "satellietstaten" zijn in de context van de Koude Oorlog.
3. Wat bedoelde Winston Churchill met het IJzeren Gordijn?

"AND HOW ARE WE FEELING TO-DAY?"

Bron 9: "en hoe voel je je vandaag?" Een politieke Cartoon die toont hoe de grote 3 (VK, VS en USSR) de wereld genezen. Uit Punch magazine, februari 1945. Een Amerikaans tijdschrift.

THE RIVAL BUSES

alb4842088
www.album-online.com

ALBUM

Bron 10: "De bussen van de rivalen." Stalin (USSR) en Eisenhower (VSA) plaatsen landen in hun bussen. Ze kunnen kiezen tussen "vrijheid hotel" en "pension Rusland (minder luxe dan een hotel)". Stalin duwt Oost-Europese landen op zijn bus. Punch Magazine (1947). Amerikaans tijdschrift

Vragen:

1. Leg uit hoe de boodschap en manier van afbeelden verschilt tussen de twee afbeeldingen. Ze komen uit hetzelfde tijdschrift. Enkel het jaartal verschilt.
2. Hoe werd dit bepaald door de standplaatsgebondenheid van de maker?

De bipolare wereld op politiek vlak

Nu staat elk land voor de keuze tussen twee levenswijzen. Die keuze is maar al te vaak niet vrij. De eerste levenswijze is gebaseerd op de wil van de meerderheid: een regering die aan het volk verantwoording moet afleggen, vrije verkiezingen, individuele vrijheid, vrijheid van meningsuiting en godsdienst en geen politieke onderdrukking.

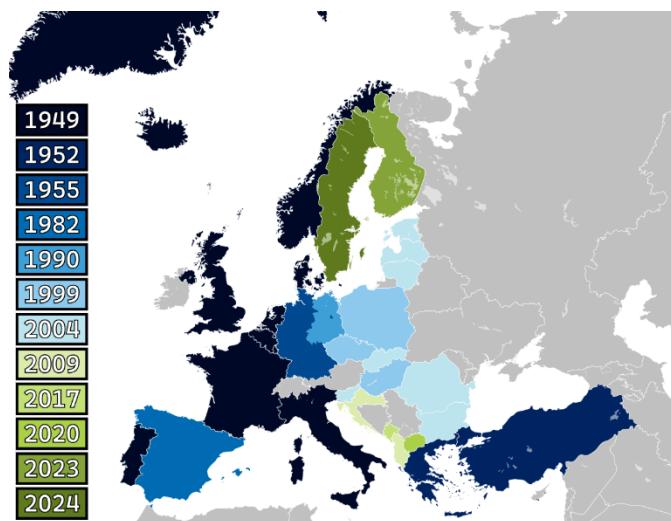
De tweede levenswijze is gebaseerd op de wil van de minderheid met geweld aan de meerderheid opgelegd. Ze berust op terreur en onderdrukking, een gecontroleerde radio en pers, gemanipuleerde verkiezingen en onderdrukking van de persoonlijke vrijheden.

Ik geloof dat de VS-steun moet verlenen aan vrije volken die zich verzetten tegen pogingen om hen te onderwerpen door gewapende minderheden of door druk van buitenaf. Onze hulp moet eerst economisch en financieel zijn, om zo een economische stabiliteit en een evenwichtige politieke ontwikkeling te bevorderen.

Bron 11: Rede van de Amerikaanse president Truman voor het congres op 12 maart 1947.

Vragen:

1. Welke twee levenswijzen ziet president Truman?
2. Wat is de taak van de Verenigde Staten volgens hem? (Trumandoctrine)

Bron 12: NAVO-landen in Europa (VS en Canada horen ook nog bij de NAVO).

De partijen komen overeen dat een gewapende aanval tegen een of meer van hen in Europa of Noord-Amerika als een aanval tegen hen allen zal worden beschouwd; zij komen bijgevolg overeen dat, indien zulk een gewapende aanval plaatsvindt, ieder van hen de aldus aangevallen partij of partijen zal bijstaan, in de uitoefening van het recht tot individuele of collectieve zelfverdediging erkend in Artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties

Bron 13: Artikel 5 van de NAVO.

<https://youtu.be/sXwSbkdVQro>

Bron 15: Nieuwsbericht over de eerste atoomtest van de Sovjet-Unie.

Bron 14: Het Warschaupact. De tegenhanger van de NAVO in het Oosten. Opgericht in 1955.

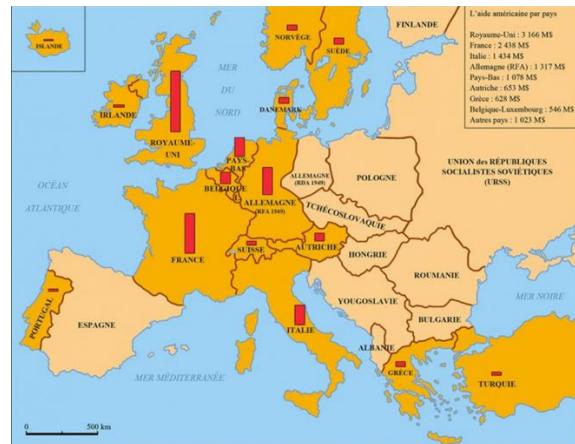
Vragen:

1. Waarom werd de NAVO opgericht?
2. Welke landen waren vooral lid van de NAVO tijdens de Koude Oorlog?
3. Wat was het Warschaupact? Vergelijk het jaartal van de oprichting met de kaart van de NAVO. Waarom zouden ze dit pact opgericht hebben?
4. Wat betekende de Sovjet atoombom voor de verhoudingen tussen Oost en West?

De bipolaire wereld op economisch vlak

Bron 16: Poster over de Marshallhulp in Europa

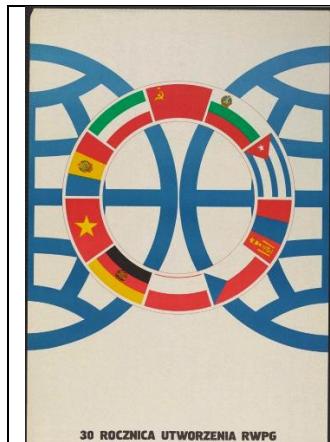

Bron 17: Kaart met wie gebruik maakte van de Marshallhulp en aantal.

(...) De waarheid is dat de Europese behoeften voor de volgende drie of vier jaar van buitenlands voedsel en andere levensmiddelen – voornamelijk vanuit Amerika – zo veel groter is dan hun mogelijkheid om deze te betalen, dat ze hulp nodig hebben, of anders in grote economische, sociale en politieke problemen zullen vallen.

De oplossing ligt in het breken van de vicieuze cirkel en het herstellen van het vertrouwen van de Europeaan in een economische toekomst van hun eigen landen en Europa in het geheel. De producent en de boer doorheen grote gebieden moeten mogelijk en gewillend zijn om hun producten te verruilen(...)

Bron 18: Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken over de Marshallhulp aan Europa na de Tweede Wereldoorlog.

De Comecon, voluit de "Raad voor wederzijdse economische hulp", was een organisatie die ontstond tijdens de Koude Oorlog. De Comecon werd opgericht in 1949 en had als voornaamste doel de economische samenwerking tussen socialistische landen in Oost-Europa te bevorderen. De landen die lid waren van de Comecon werkten samen om hun economieën te versterken en onderlinge handel te bevorderen. De voorwaarde om toe te treden was het hebben van een planeconomie.

Bron 19: Poster over 30 jaar COMECON. Samenwerking tussen communistische landen in de wereld.

Vragen:

- Wat zijn de verschillen tussen de economieën van Westerse landen en die van het communisme?
- Wat hield het Marshallplan in?
- Wat zou het doel hiervan geweest zijn in het kader van de Koude Oorlog?
- Wat richtte de het Oostblok op om economische samenwerking te bevorderen? Wie mocht toetreden?

Overzichtsvraag

Leg uit: zowel op economisch als politiek vlak stonden het Oostblok en Westblok tegenover elkaar.

Schema

STUDIE 1: HET ONTSTAAN VAN DE KOUDE OORLOG

1. Het ontstaan van de Koude Oorlog na de Tweede Wereldoorlog

Conferenties van Potsdam en Jalta (1945)

- Duitsland en Berlijn
 - Organisering → USSR installeert
..... regimes in → worden
.....
 - van verschillende Oost-Europese landen: vooral
..... Duitser

ontstaan: grens tussen “.....” Westen
..... Oosten (USSR)

2. De Bipolaire wereld op politiek vlak

Trumandoctrine (1947) → 2 werelden

- in het communistisch blok met
-
- Westen en → moet gesteund worden door VSA

→ Verenigde Staten kan om invloed communisme te verminderen

Oprichting (1949) → Westerse landen beloven elkaar te oorlog tegen Oosten

1955: treedt toe tot de NAVO ←→ oprichting in Oost-Europa

Verdere polarisering door met kernwapens na in 1949

3. Bipolaire wereld op economisch vlak

Communisme: economie gestuurd door en van alle mensen ←→: vrije markt + streven naar zorgt voor beter leven

Marshallplan (1947): voor Europa na WOII → stopt en zorgt voor Amerikaanse producten

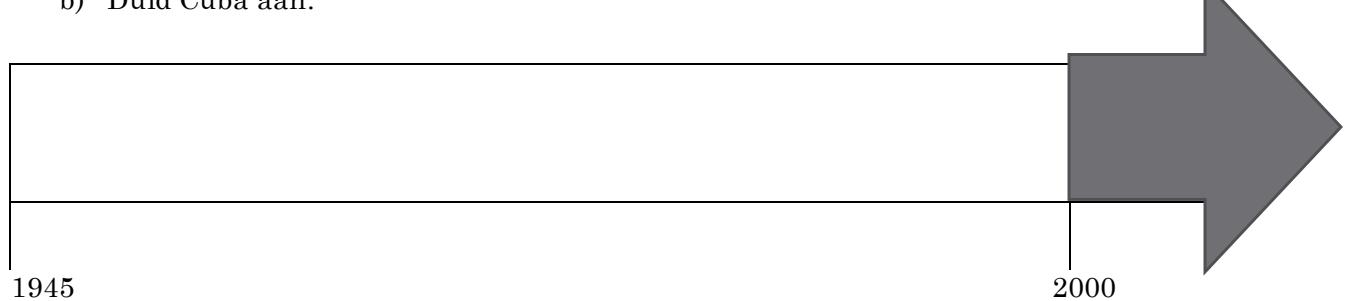
←→: economische samenwerking tussen communistische landen met een

STUDIE 2: Vreedzame co-existentie en crisis

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid Oost en West-Duitsland aan.
- b) Duid Cuba aan.

- a) Duid de periode van vreedzame co-existentie aan (1953-1962)
- b) Duid de Cubacrisis en bouw van Berlijnse muur aan op de tijdlijn (1961-62)

Schema

STUDIE 2: VREEDZAME CO-EXISTENTIE EN CRISIS

1. *De vreedzame co-existentie*

1953: → Nikita Chroesjtsjov neemt de macht over

- = Oost en West leven naast elkaar en respecteren
- Bekritiseert van Stalin

1956: Hongaarse opstand voor meer

→ door het Warschaupact

→ Westen door vreedzame co-existentie

2. *De Berlijnse muur*

1945: Verdeling Duitsland en Berlijn in

1948: Blokkade van Berlijn als reactie op in het Westen

→ Westen reageert met --> blokkade

GEVOLG: oprichting Bondsrepubliek Duitsland (BRD =) en Duitse Democratische Republiek (DDR =)

Grens in Berlijn →
..... van het Oosten naar het Westen --> Bouwen
rond West-Berlijn

→ Nog steeds (vb. tunnels)

3. Bipolaire wereld op economisch vlak

1959: machtsgreep in Cuba

1961: invasie van de Varkensbaai met steun → Castro
vraagt hulp aan → plaatsen (1962)

→ Dreiging derde wereldoorlog → vermeden door

Opplossing: VSA en USSR

Overzichtsvraag

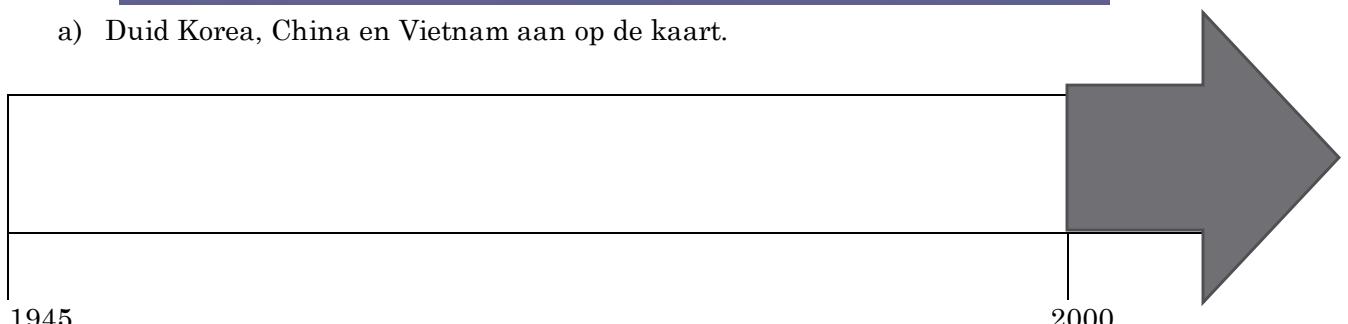
Leg uit: De Koude Oorlog werd niet per se vredelijker na de dood van Stalin.

STUDIE 3: De Koude Oorlog in Azië

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid Korea, China en Vietnam aan op de kaart.

- a) Duid communistisch China aan op de tijdlijn (1949).
b) Duid de Koreaanval (Korea oorlog) aan op de tijdlijn (1950-1953).
c) Duid de Vietnamoorlog aan op de tijdlijn (1955-1975).

Onderzoek

Vreedzame Co-existentie

Bron 1: Dood van Stalin op de voorpagina van de New York Times (1953)

Na de dood van Stalin begon het Centraal Comité een beleid te voeren waarin kort en consequent werd uitgelegd dat het ontoelaatbaar en vreemd aan de geest van het marxisme-leninisme is om één persoon te verheffen, om hem te veranderen in een superman die bovennatuurlijke eigenschappen bezit, verwant aan die van een god. Zo'n man weet zogenaamd alles, ziet alles, denkt voor iedereen, kan alles, is onfeilbaar in zijn gedrag.

Bron 2: Geheime speech van Chroesjtsjov na zijn machtovername.

Jullie houden niet van communisme. Wij houden niet van kapitalisme. Er is maar één uitweg: vreedzame co-existentie.

Bron 3: Geheime tijdens een bezoek aan het Verenigd Koninkrijk

<https://youtu.be/6giM5XZyVVY>

Bron 4: de Hongaarse Opstand

Vragen:

1. Waarom werd de relatie tussen Oost en West beter na 1953?
2. Hoe verhield Chroesjtsjov zich ten opzichte van Stalin?
3. Wat hield de vreedzame co-existentie in?
4. Hoe verliep de Hongaarse opstand?
5. Volgens de Truman doctrine dient de VS alle volkeren die meer vrijheid willen, te steunen. Waarom greep de VS hier niet in?

De Berlijnse muur

Bron 5: bezettingszones in Duitsland

De Amerikanen, Fransen en Engelsen besloten om in West-Duitsland de D-Mark als wettelijk betaalmiddel in te voeren. Als reactie hierop stapt de Sovjet-Unie op 20 maart 1948 uit de Geallieerde Controleraad. De Sovjets beweerden namelijk dat dit in strijd is met de afspraken die gemaakt zijn tijdens de Conferentie van Jalta in februari 1945. Hierin werd vastgesteld dat Duitsland als één economische eenheid bestuurd dient te worden.

Bron 6: De invoering van de D-Mark in de westelijke bezettingszones.

<https://youtu.be/6YyXGDLZ250>

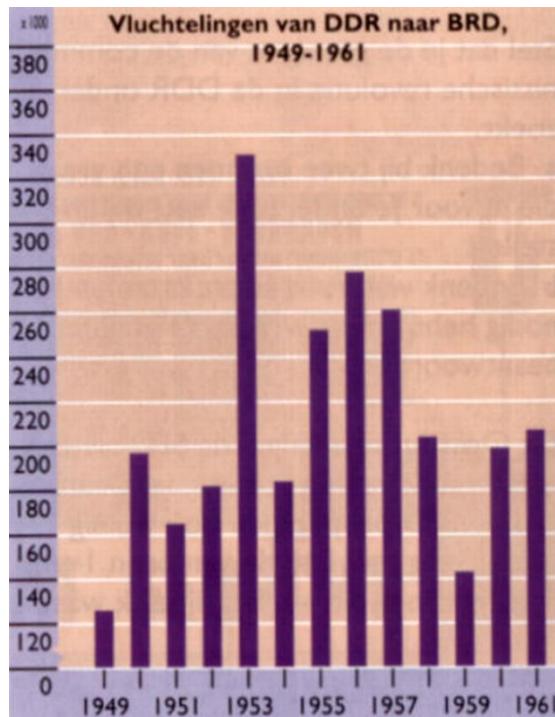
Bron 7: de blokkade van Berlijn en de geallieerde luchtbrug

Vragen:

1. Hoe werd Duitsland verdeeld na de Tweede Wereldoorlog?
2. Hoe kwamen de Sovjet-Unie en het Westen in conflict in verband met Duitsland?
3. Hoe probeerde de Sovjet-Unie het Westen van Berlijn in te lijven?
4. Waarom mislukte dit?

Bron 8: De oprichting van de BRD en de DDR

Bron 9: vluchtelingen van de DDR naar de BRD

Naarmate de spanningen groeiden begon de Sovjet-Unie met het afschermen van haar invloedssfeer in Oost-Europa en werden de grenzen uitgerust met prikkeldraad, mijnenvelden en wachttorens. Het IJzeren Gordijn werd een feit.

In het bezette Duitsland werden de overgangen tussen oost en west pas in '52 gesloten op bevel van Sovjetleider Stalin. In Berlijn bleven de mazen van het net nog lang open. Het westen van de stad kwam onder gezag van de westelijke Geallieerden die er later een democratisch bestuur instelden. Oost-Berlijn -onder controle van de Sovjettroepen- werd de hoofdstad van de DDR, het communistische Oost-Duitsland.

Steeds meer Oost-Duitsers namen daarom via Berlijn de wijk naar West-Duitsland. Tegen '61 waren zo al meer dan 3,5 miljoen mensen (of 20 procent van de DDR-bevolking) overgegaan naar het Westen. Het ging bovendien vooral om hoger geschoolde mensen en de "brain drain" speelde de Oost-Duitse economie parten terwijl West-Duitsland een "Wirtschaftswunder" beleefde.

Bron 10: De braindrain naar het Westen.

<https://youtu.be/szjFKADu69U>

Bron 11: De bouw van de Berlijnse muur

Vragen:

1. Hoe verschildde West-Duitsland van Oost-Duitsland?
2. Met welk probleem kreeg Oost-Duitsland te maken? Wat was het effect hiervan op Oost en West-Duitsland?
3. Hoe probeerde de Oost-Duitse regering dit tegen te gaan?

We hadden besloten om een tunnel te graven onder de muur aan de Bernauer StraBe. We waren ervan overtuigd dat we het juiste deden. We gebruikten als passwoord de naam "Tokyo", omdat het tijdens de Olympische spelen was in die stad. Wat ik meegeemaakt heb in die weken en maanden zouden een boek kunnen vullen. 57 mensen ontsnapten door de tunnel, maar het project eindigde toen de tunnel ontdekt werd en meer dan 200 kogels geschoten werden door de Oost-Duitse politie (Volkspolizei). Één van de politieagenten liet daarbij het leven, en ook al werd de schuld op ons gestoken, het zou later duidelijk worden dat het schot van achter hem kwam. Het was een accident door een schot gelost door zijn "eigen" zijde.

Bron 12: getuigenis van een ontsnapping naar het Westen door een tunnel.

Bron 13: een gezin vlucht via een luchtballon naar het Westen.

Vragen:

1. Werd de vlucht van Oost naar West volledig gestopt? Leg uit aan de hand van de bronnen.

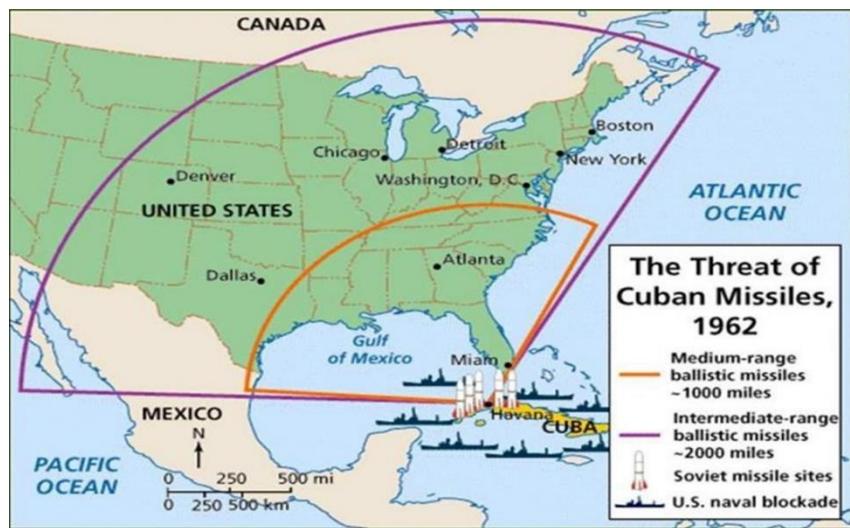
De Cubacrisis

<https://youtu.be/chYBlArm9Ao>

Bron 14: De Cubaanse revolutie en de invasie van de Varkensbaai

Vragen:

1. Hoe werd Cuba communistisch?
2. Wat was de reactie van de Verenigde Staten hierop?

Bron 15: de Cubacrisis in kaart

Bron 16: De MAD-doctrine als Cartoon. (links Chroesjtsjov, rechts = Kennedy)

Bron 17: NAVO-raketten in Turkije. Deze werden in het geheim weggehaald na de Cubacrisis.

Vragen:

1. Wie vroeg Cuba om hulp? Wat deden ze?
2. Wat was de reactie van de Verenigde Staten hierop?
3. Leg uit wat de MAD-doctrine inhield aan de hand van de cartoon.
4. Wat zouden de Sovjets geëist in ruil voor het wegnemen van hun raketten?

Overzichtsvraag

Leg uit: De Koude Oorlog werd niet per se vredelijker na de dood van Stalin.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Schema

STUDIE 2: VREEDZAME CO-EXISTENTIE EN CRISIS

1. *De vreedzame co-existentie*

1953: → Nikita Chroesjtsjov neemt de macht over

- = Oost en West leven naast elkaar en respecteren
- Bekritiseert van Stalin

1956: Hongaarse opstand voor meer

→ door het Warschaupact

→ Westen door vreedzame co-existentie

2. *De Berlijnse muur*

1945: Verdeling Duitsland en Berlijn in

1948: Blokkade van Berlijn als reactie op in het Westen

→ Westen reageert met --> blokkade

GEVOLG: oprichting Bondsrepubliek Duitsland (BRD =) en Duitse Democratische Republiek (DDR =)

Grens in Berlijn →
..... van het Oosten naar het Westen --> Bouwen
rond West-Berlijn

→ Nog steeds (vb. tunnels)

3. Bipolaire wereld op economisch vlak

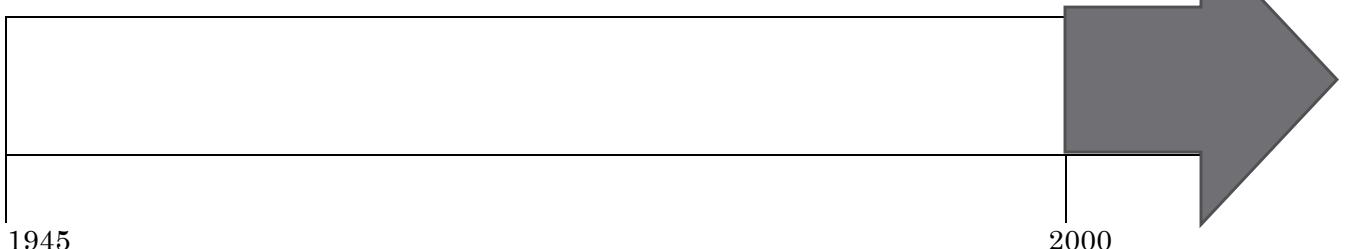
- 1959: machtsgreep in Cuba
- 1961: invasie van de Varkensbaai met steun → Castro
vraagt hulp aan → plaatsen (1962)
- Dreiging derde wereldoorlog → vermeden door
- Oplossing: VSA en USSR

STUDIE 3: De Koude Oorlog in Azië

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid Korea, China en Vietnam aan op de kaart.

- a) Duid communistisch China aan op de tijdlijn (1949).
b) Duid de Koreaanval (Korea oorlog) aan op de tijdlijn (1950-1953).
c) Duid de Vietnamoorlog aan op de tijdlijn (1955-1975).

Onderzoek

De Koude Oorlog in Azië

Bron 1: propaganda poster over Mao Zedong. Winnaar van de Chinese Burgeroorlog in 1949 waardoor China communistisch werd.

Bron 2: Amerikaanse spotprent over communistisch China

Het lijkt verwonderend moeilijk voor sommige om te beseffen dat Azië de plek is waar de communistische samenzweerders besloten om hun spel voor wereldoverheersing te spelen. (...) in Europa werd deze strijd gevochten met wapens terwijl de diplomaten daar (in Azië) het nog steeds vechten met woorden; dat als we de oorlog tegen het communisme in Azië verliezen, de val van Europa onvermijdelijk is, win deze oorlog en Europa zal waarschijnlijk een oorlog vermijden en zijn vrijheid bewaren.

Bron 3: De Amerikaanse generaal Douglas MacArthur over de verspreiding van het communisme in Azië

Vragen

1. Welke belangrijke gebeurtenis vond plaats in Azië in 1949? Leg uit.
2. Leg aan de hand van de spotprent en de tekst uit wat de "containment politiek" inhield.

<https://youtu.be/DRIch247vb8>

Bron 4: De Bandung Conferentie (1955)

Bron 5: landen van de "Derde Wereld" tijdens de Koude Oorlog.

Vragen:

1. Leg uit wat de "Derde Wereld" was aan de hand van de bovenstaande bronnen.

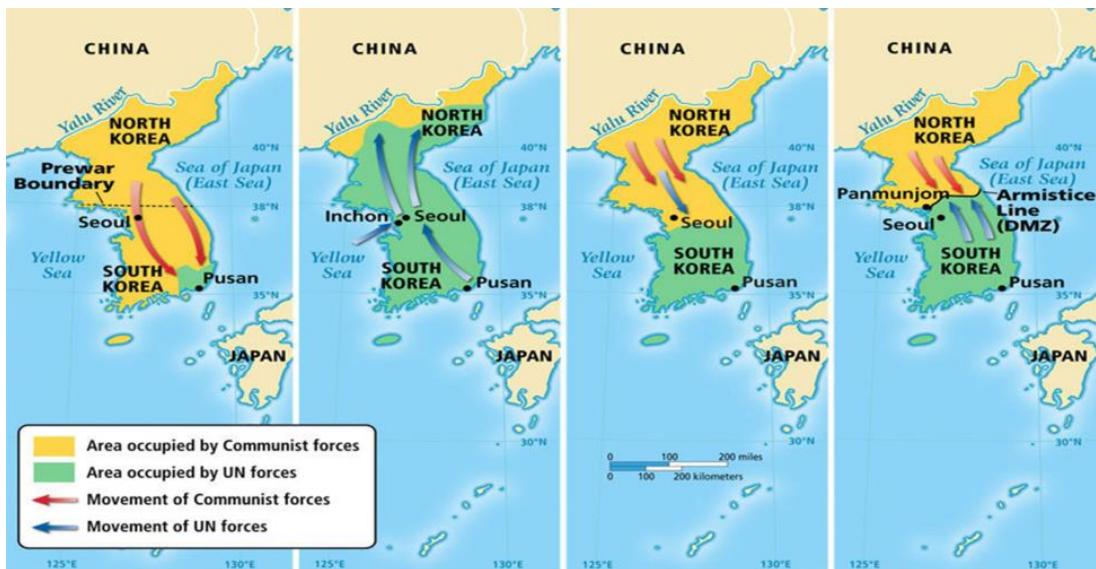
De Koreaoorlog

Bron 6: bezettingzones in Korea na de Tweede Wereldoorlog. Deze vormden ook de grens tussen Noord en Zuid-Korea. Amerika richtte Zuid-Korea op en de Sovjet-Unie Noord-Korea

<https://youtu.be/WXC6N5owWCM>

Bron 7: Start van de Koreaoorlog in 1950.

Vragen:

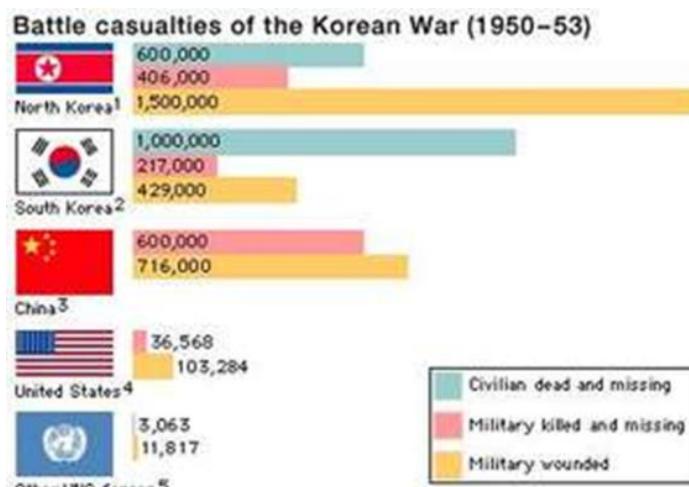
1. Hoe werd Korea verdeeld na de Tweede Wereldoorlog?
2. Waarom hield de VS geen verkiezing voor een eengemaakte Korea?
3. Hoe begon de Koreaoorlog?
4. Leg uit aan de hand van de kaarten hoe de Koreaoorlog verliep. Welk landen werden hierbij betrokken?
5. Waarom gebruikten de Amerikanen geen atoombommen tijdens de Koreaoorlog?

1. Er zal een demarcatielijn getrokken worden met aan beide zijden twee kilometer land dat een gedemilitariseerde zone zal worden tussen de beide kanten. (...) deze zal als bufferzone dienen om incidenten te voorkomen die terug tot een oorlog zouden leiden.
7. Geen persoon, militair of burger, zal deze lijn mogen overschrijden zonder toestemming van de wapenstilstandscomissie.
12. De commandanten van beide zijden zullen alle vijandigheden volledig stoppen in Korea door alle troepen onder hun controle (...) twaalf uur na de tekening van deze wapenstilstand.
51. De vrijlating en repatriëring van alle krijgsgevangenen aan beide zijden ten deze tijde.

Bron 9: wapenstilstandsverdrag tussen Noord en Zuid-Korea (1953)

Bron 9: Gedemilitariseerde zone (nog steeds vandaag).

Bron 10: Slachtoffers tijdens de Koreaoorlog

Vragen:

- Hoe kreeg de vrede tussen Noord en Zuid-Korea vorm?
- Waarom was vrede makkelijker in 1953 (denk aan vorige les)?
- Welke landen leden vooral onder de oorlog?

De Vietnamoorlog

- Het land werd verdeeld met als grens de 17e breedtegraad. Boven de 17e breedtegraad bleef het communisme en onder te 17e breedtegraad bleef het kapitalisme.
- Geen van beide mocht zich aansluiten bij een militair bondgenootschap en militaire grondtroepen uit andere landen op hun grond toelaten. Het Noorden mocht dus geen militair bondgenootschap met de Sovjet-Unie of China sluiten en het Zuiden mocht geen bondgenootschap met Amerika sluiten.
- Twee jaar later, in 1956, zouden er nationale verkiezingen komen, waarnaar het land kon worden verenigd.

Bron 11: de Akkoorden van Genève na de Vietnamese onafhankelijkheidsoorlog tussen de Vietminh en Frankrijk. De Vietminh was een communistische beweging die stred voor de onafhankelijkheid van Vietnam.

Bron 12: Ngo din Dhiem. Leider van Zuid-Vietnam. Aan de macht gebracht door de Verenigde Staten. Hij maakte van Zuid-Vietnam een politiestaat met veel onderdrukking.

Bron 13: Dominotheorie in verband met Vietnam. Links de Vietcong, de verzetsbeweging in Zuid-Vietnam. Rechts een Amerikaanse soldaat.

Vragen:

1. Wat gebeurde er met Vietnam na de Tweede Wereldoorlog?
2. Wat werd er afgesproken in het verdrag van Genève?
3. De Verkiezingen gingen niet door en de Verenigde Staten installeerden een eigen leider in het Zuiden van Vietnam. Leg uit aan de hand van de cartoon waarom.

Bron 14: *Golf van Tonkin Incident 1964. De oorlog zelf brak al uit in 1955. Het Zuiden kreeg de steun van de Verenigde Staten.*

Gezamenlijke revolutie Om internationale vrede en veiligheid te promoten in Zuidoost-Azië

Waar de zeemacht van het Communistische regime in Vietnam, in schendig van de principes van het Charter van de Verenigde Naties en van het internationaal recht, opzettelijk en herhaaldelijk marineschepen van de verenigde Staten aangevallen heeft die rechtmatig aanwezig waren in internationale wateren, en zo een serieuze dreiging vormen voor de internationale vrede. (...)

Besloten door de Senaat en het Huis van Afgevaardigden van de Verenigde Staten van Amerika in Congres gesassembleerd, dat het Congres goedkeuring en steun geeft aan de vastberadenheid van de President [Lyndon B. Johnson], als opperbevelhebber, om alle nodige maatregelen te nemen om eender welke gewapende aanval tegen de troepen van de Verenigde Staten af te weren en verdere agressie te voorkomen. (...)

Bron 15: *Golf van Tonkin Resolutie (1964)*

<https://youtu.be/zynjafcdq2c>

Bron 17: *Napalm testen tijdens de Tweede Wereldoorlog*

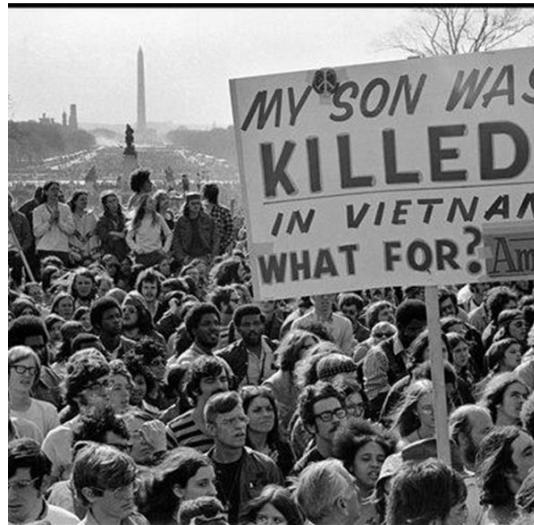
Bron 18: *burgergewonden bij Napalm (linksboven). De verspreiding van agent Orange (rechts), een chemisch product om bladeren mee weg te vreten. Geboorteafwijkingen omwille van Agent Orange in de voedselketen (linksonder).*

Vragen:

1. Wat hield het Golf van Tonkin incident in en wat betekende dit voor het verdere verloop van de Vietnamoorlog?
2. Op welke manier voerden de Vietnamese oorlog tegen de Amerikanen?
3. Hoe probeerde de Verenigde Staten deze manier van oorlogsvoering tegen te gaan?
4. Wat was het gevolg hiervan voor de bevolking?

Tet is een nationale feestdag in Vietnam. Tijdens deze feestdag werd normaal gesproken een wapenstilstand gehouden. Maar de Vietcong viel in 1968 onverwachts aan en overviel zo de Amerikanen. In dit offensief bewees de Vietcong nog lang niet uitgeteld te zijn, zoals door de Amerikanen werd verkondigd. Tienduizenden rebellen en soldaten overvielen tegelijk kazernes, politiebureaus, overheidsgebouwen en militaire posten.

Bron 19: Tetoffensief in 1968

Bron 20: protesten in de VS tegen de oorlog. De VS trekt zich in 1972 definitief terug uit Vietnam. In 1975 veroverd Noord-Vietnam het Zuiden.

<https://youtu.be/MHdMeHxDg90>

Bron 21: *The fog of war – Documentaire over McNamara. De minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten tijdens de Vietnamoorlog*

Vragen:

1. Waarom keerde de Amerikaanse bevolking zich tegen de Vietnamoorlog?
2. Leg uit waarom de Vietnamese de oorlog langer volhielden dan de Amerikanen.

Overzichtsvraag

Leg uit: was de containmentpolitiek van de Verenigde Staten succesvol?

Schema

STUDIE 3: DE KOUDE OORLOG IN AZIË

1. *De Koude Oorlog in Azië*

1949: wordt communistisch → Reactie VSA:

1955: Ontstaan (Bandung Conferentie)

- Landen willen Koude Oorlog
- Vooral en landen
- Gericht tegen

2. *De Koreaoorlog*

Einde WOII: verdeling Korea in (38ste parallel als grens) →
beloven voor een eengemaakt Korea

→ Containmentpolitiek: VS organiseert →
Ontstaan Republiek Korea (.....) en Democratische Koreaanse
Volksrepubliek (.....)

1950: invasie door

1. Noorden verover
 2. olv VSA steunt Zuid-Korea → slaan terug
tot
 3. China steunt Noorden → VSA wilt →
gebeurt niet door
- ➔ 1953: rond 38ste breedtegraad en
oprichting Veel Koreaanse
.....

3. De Vietnamoorlog

Vietnaminh wint tegen (1955)

→ Akkoord van Genève

- Verdeling in rond 17de breedtegraad
- voor een eengemaakt Vietnam

→ Verkiezingen gaan niet door (deel van containmentpolitiek)

VSA → installeren eigen régime in Zuid-Vietnam

Verloop oorlog:

- 1957: valt binnen → Zuiden krijgt steun
- 1964: Golf van Tonkin Incident → stuurt naar Vietnam
- Vietcong (verzetbeweging) gebruikt → VSA maakt gebruik van → veel burgerslachtoffers en geboorteafwijkingen
- 1968: Tet-offensief → grote → publieke opinie → terugtrekking Verenigde Staten (1971)
- 1975: Noorden veroverd hoofdstad Zuiden (Saigon)

Verschil in perspectief: VSA ziet het als ↔ Vietnam ziet het als een

STUDIE 4: De Detente, confrontatie en het einde van de Koude Oorlog

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

- a) Duid Tsjechoslowakije en Afghanistan aan op de kaart.

- a) Duid de Detente aan op de tijdlijn (1962-1979).
b) Duid de val van de Berlijnse muur aan op de tijdlijn (1989).
c) Duid het uiteenvallen van de Sovjet-Unie aan op de tijdlijn (1991).

Onderzoek

De Detente (1962-1979)

In het verdrag is vastgelegd dat:

het bezit van kernwapens tot deze vijf landen (China, VSA, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en USSR) wordt beperkt en dat zij de benodigde technologie niet aan andere landen zullen overdragen.

Zij zullen geen kernwapens inzetten zolang ze niet met kernwapens worden aangevallen (No first use). In de loop der tijd zijn de details hiervan gewijzigd en de VS en het VK hebben aangegeven kernwapens te kunnen inzetten als zij worden aangevallen met biologische of chemische wapens.

Het verdrag bepaalt dat de landen die over kernwapens beschikken hun voorraden reduceren.

Bron 1: Non-proliferatieverdrag (1968)

De Verenigde Staten van Amerika en de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken, hierna vernoemd als de partijen

Zij zich bewust dat een nucleaire oorlog zware gevolgen heeft voor de hele mensheid.

Elke partij verbint zich ertoe de omvang en reikwijdte van Intercontinentale raketten te beperken tot de uitoefening van strategische offensieve wapens en andere in dat verdrag voorziene maatregelen vast te stellen.

Bron 2: Excerpt uit de SALTII (na SALT I) gesprekken. (1972-1979)

<https://youtu.be/jTEfHangL2s>

Bron 3: de Space Race (1957-1970))

Vragen:

1. Wat hield de Detente in? Waarom zou dit na 1962 plaatsgevonden hebben (denk terug aan studie 2)
2. Welke afspraken werden er gemaakt tussen de twee blokken om voor deze "ontspanning" te zorgen?
3. Op welke manier gingen de twee blokken wel nog in conflict met elkaar?

Het actieprogramma [van Dubček de leider van Tsjechoslowakije] bevatte niet eens de mogelijkheid van een onafhankelijk buitenlands beleid; toen was dit slechts een tweederangs probleem. Het focuste volledig op binnenlandse problemen, politiek, economisch of cultureel. Zelfs in deze gebieden, waren de Sovjets het gewoon zich te mengen. Het was duidelijk dat ze niet blij waren dat het programma werd samengesteld zonder hun advies en toestemming.

Het programma verklaarde een einde aan de dictatoriale (...) en bureaucratische bestuur. De vrijheid van verzameling en associatie die verzekerd was in de grondwet werd niet gerespecteerd. Het moest terug in de praktijk gebracht worden.

Bron 4: het actieprogramma van Alexander Dubček in Tsjechoslowakije.

Bron 5: Inwoners van Praag omsingelen Sovjet-tanks voor het gebouw van de Tsjecho-Slowaakse radio, in het centrum van Praag, tijdens de eerste dag van de invasie van Tsjecho-Slowakije door de Sovjet-Unie, op 21 augustus 1968.

Vragen:

1. Leg uit aan de hand van de Praagse Lente dat de Detente niet betekende dat de Satellietstaten van de Sovjet-Unie werden losgelaten.
2. Leg uit wat de Brezjnevdoctrine inhield.

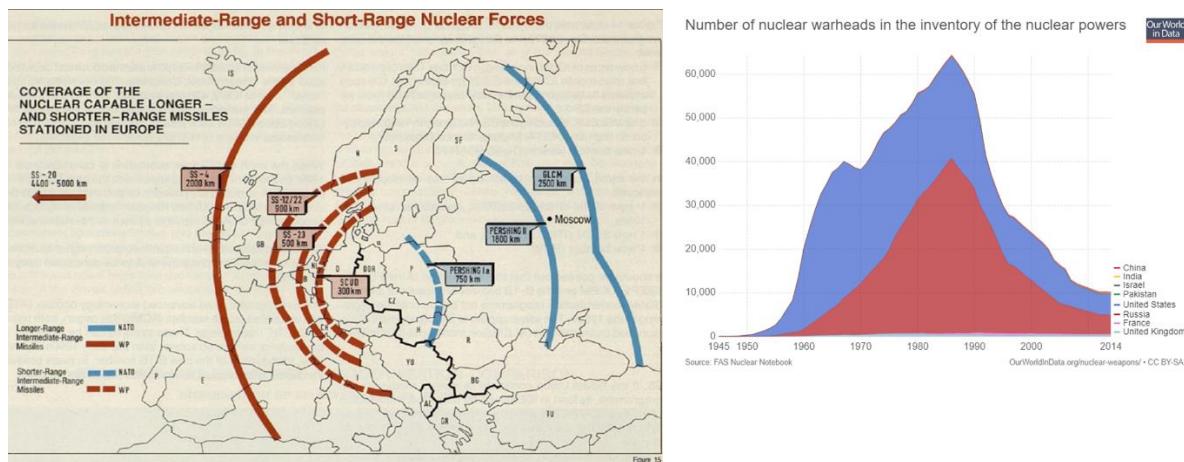

Bron 6: De Brezjnev doctrine. Brezjnev was de opvolger Chroesjtsjov. Op het plakkaat staat "Hoogste tijd voor vrijheid en democratie."

Confrontatie (1979-1985)

Het Warschau Pact heeft in de loop der jaren een groot en groeiend vermogen ontwikkeld in nucleaire systemen die West-Europa rechtstreeks bedreigen en een strategische betekenis hebben voor het Bondgenootschap in Europa. Deze situatie is de laatste jaren vooral verergerd door Sovjetbeslissingen om programma's te implementeren die hun nucleaire capaciteit op de lange termijn aanzienlijk moderniseren en uitbreiden. In het bijzonder hebben ze de SS-20-raket ingezet, die aanzienlijke verbeteringen biedt ten opzichte van eerdere systemen voor meer nauwkeurigheid, meer mobiliteit en groter bereik, evenals meerdere kernkoppen.

Bron 7: Speciale vergadering van ministers van defensie van de NAVO.

Bron 8: Langeafstandskernraketten in Europa (blauw = bereik van NAVO-raketten, Rood = bereik van Sovjetraketten).

Bron 10: Invasie van Afghanistan door de Sovjet-Unie (1979). De Sovjets wensten het communistisch régime in Afghanistan te steunen nadat deze te maken kreeg met rebellengroepen

Bron 9: voorraad van kernwapens 1945-2014

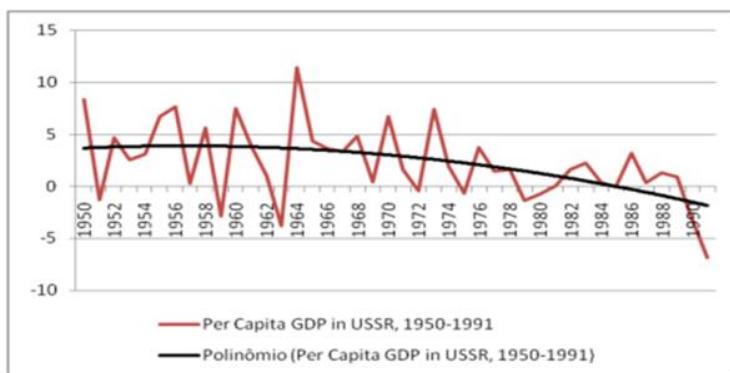

Bron 11: Mujahedeen in gesprek met de Amerikaanse president Reagan voor militaire steun aan hun rebellenbeweging.

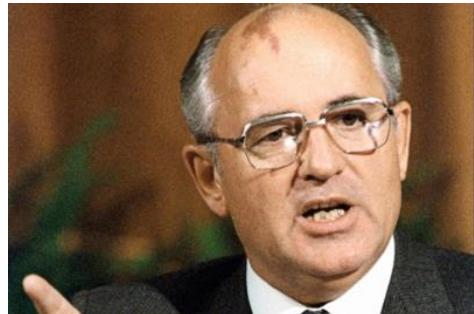
Vragen:

1. Waarom nam de confrontatie tussen Oost en West terug toe eind jaren 1970?
2. Wat hield het dubbelbesluit van de NAVO in?
3. Waarom zouden de Amerikanen de rebellen in Afghanistan steunen?

Het einde van de Koude Oorlog

Bron 12: BBP van de Sovjet-Unie 1950-1991

“Perestrojka is een woord met vele betekenissen. Maar als we van de vele mogelijke synoniemen de belangrijkste moeten kiezen, die de essentie ervan het meest nauwkeurig weergeeft, kunnen we het als volgt uitdrukken: perestrojka is een revolutie. Een beslissende versnelling van de sociaaleconomische en culturele ontwikkeling van de Sovjetmaatschappij, die radicale veranderingen met zich meebrengt op de weg naar een kwalitatief nieuwe staat, is ongetwijfeld een revolutionaire taak.”

Bron 13: Perestrojka volgens Gorbatsjov

Glasnost betekent openheid. Gorbatsjov meende dat een meer open samenleving cruciaal was om de Sovjet-Unie vooruit te helpen. Als burgers meer vrijheid kregen om mee te denken en mee te doen, zou de economie daarvan profiteren. Hiervoor moest echter wel een en ander veranderen, want de Russische samenleving was lange tijd zwaar gecontroleerd door de communistische partij. In het kader van glasnost moest er bijvoorbeeld meer (pers)vrijheid komen. Daarnaast wilde Gorbatsjov dat de communistische partij transparanter ging communiceren. Met deze nieuwe glasnost-politiek wilde de Sovjet-leider “vrije Russische mannen en vrouwen” winnen voor de perestrojka.

Bron 14: Glasnost (Historiek.net)

Vragen:

1. Welke hervormingen voerde Gorbatsjov door in de Sovjet-Unie?
2. Waarom was dit nodig (bekijk zeker de grafiek)?

Bron 15: Cartoon over het verlaten van de Brezjnev doctrine

Bron 16: de grens tussen Oostenrijk en Hongarije wordt opengeknipt.

April	Oppositiepartij "Solidariteit" in Polen is legaal
Juni	"Solidariteit" wint de Poolse parlementsverkiezingen
Oktober	De Hongaarse socialistische Workers partij (communistisch) wordt opgeheven
November	De Berlijnse muur valt. De Fluwelen revolutie in Tsjechoslowakije: de communistische regering neemt ontslag
December	Roemenen werpen het communistisch régime van Ceausescu omver en executeren hem

Bron 17: strijd voor meer vrijheid in de satellietstaten (1989)

<https://youtu.be/DTBnOoBEJP0>

Bron 18: de val van de Berlijnse muur

Vragen:

1. Hoe veranderde de houding van de Sovjet-Unie tegenover de satellietstaten onder Gorbatsjov?
2. Wat was het gevolg van dit beleid?
3. Hoe viel de Berlijnse muur?

Na dat hij werd verbannen naar een relatief obscure positie in de bouw bureaucratie, begon Jeltsin aan zijn politieke comeback in 1989 door een verkiezing te winnen van het nieuwe gevormde Sovjetparlement met bijna 90% van de stemmen. (...) Hij werd voorzitter en gaf zijn lidmaatschap van de communistische partij op. Met zijn aangroeidend momentum, begon hij het ontslag van Gorbatsjov te eisen. Hij gaf zichzelf ook op voor de verkiezing van Russische president, met 59% van de stemmen won hij in 1991, zijn grootste rivaal haalde 19%.

De status van Jeltsin groeide verder aan in augustus 1991 toen hij op een tank klom om een staatsgreep tegen zijn rivaal Gorbatsjov tegen te houden. De staatsgreep, geleid door conservatieve communisten faalde na drie dagen. Meteen daarna, ontmantelde Jeltsin de communistische partij, en alle 15 Sovjetrepublieken trachtten hun onafhankelijkheid te verzekeren. Gorbatsjov met zijn perestrojka en glasnost hoopte om de Sovjet-Unie te veranderen maar niet te vernietigen. Gij nam ontslag op 25 december 1991. De Sovjet-Unie hield op te bestaan.

Bron 19: het einde van de Sovjet-Unie en de eerste Russische president Boris Jeltsin

Bron 20: Het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in onafhankelijke landen

Vragen:

1. Hoe zorgde Glasnost en Perestrojka uiteindelijk voor het einde van de Sovjet-Unie?
2. Wat betekende dit voor de verschillende Sovjetrepublieken?

Overzichtsvraag

Leg uit: De Koude Oorlog eindigde niet door het vredelijker worden van het conflict tussen Oost en West maar door interne problemen in het Oostblok.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Schema

STUDIE 4: DE DETENTE, CONFRONTATIE EN HET EINDE VAN DE KOUDE OORLOG

1. *De Detente*

Detente = van de Koude Oorlog door

Ontwapeningsverdragen

- Non-proliferatieverdrag (1968): verbod op
naar andere landen en beperking
- SALT-akkoorden: VSA en USSR spreken
.....

Competitie in verband met ruimteverkenning = → eerste satellieten en mensen in de ruimte (.....) en eerste man op de maan (.....)

.....in satellietstaten blijft

- Brezjnev Doctrine: USSR mag als landen afdrijven van het communisme
- Vb. Praagse Lente: hervorming voor
..... → USSR valt → hervormingen teruggedraaid.

2. *Confrontatie*

Toename vijandigheid tussen Oost en West (einde jaren 1970)

- Plaatsing kernraketten in door → Reactie
NAVO =: aandringen op + zelf
..... West-Europa
 - Sovjetinvasie van → Steun aan tegen rebellen (worden gesteund door VSA)
- Toename

3. Het einde van de Koude Oorlog

1985: Mikhail Gorbatsjev hervormt de USSR door

- Glasnost:
- Perestrojka:

→ GEVOLG: komen aan het licht

Einde → satellietstaten krijgen meer → Val na protesten voor meer **vrijheid** om te **reizen** → eenmaking Duitsland (1990)

Sovjet-Unie 1989: vrije verkiezingen → verslaat Gorbatsjov → stemt Russische onafhankelijkheid → 1991:

Opkomend in Sovjetrepublieken → ontstaan (Oekraïne, Baltische Staten, Kaukasus, Centraal-Azië, ...)

Hoofdstuk 5: Problemen in het Midden-Oosten

Inleiding

In dit hoofdstuk bekijken we de problemen in het Midden-Oosten. We staan dit jaar enkel stil bij het **Israëlisch-Palestijns conflict**.

STUDIE 1: Het Israëlisch-Palestijnse conflict

Over welke tijd en ruimte gaat deze studie?

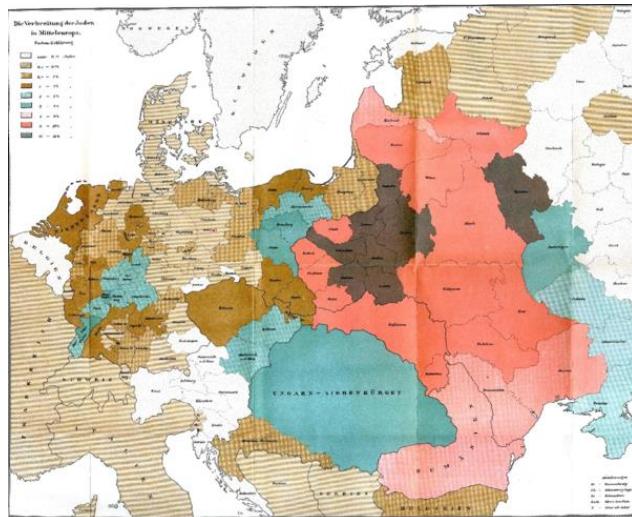
- a) Duid de Palestijnse gebieden en de staat Israël aan.

- a) Duid de oprichting van de Staat Israël/Nakba aan (1948).
b) Duid de zesdaagse oorlog aan (1967).
c) Duid de Oslo-Akkoorden aan (1993).
d) Duid het begin van de Hamas-Israël oorlog aan (2023)

Onderzoek

Het ontstaan van de staat Israël

Bron 1: Joodse bevolking in Europa voor de Tweede Wereldoorlog

"Ik geloof dat een wonderbaarlijke generatie van Joden zal ontstaan. De Makkabeeën zullen weder opstaan. Laat me nogmaals mijn openingswoorden herhalen: de Joden willen een staat en we zullen deze hebben. We zullen weer leven als vrije mannen op ons eigen land, en vredevol sterven in ons eigen huis. De wereld zal bevrijd worden door onze vrijheid, verrijkt worden door onze rijkdom, een versterkt worden door onze grootheid. En wat we hier proberen te bereiken voor ons eigen welzijn, zal sterk reageren en goed zijn voor heel de mensheid. "

Bron 2: Theodore Herzl, concluding words of the Jewish State

Jaar	Moslims	Joden	Christenen	Anderen	Totaal
1922	486 177 (75%)	83 790 (13%)	71 464 (11%)	10 101 (1%)	766 761
1931	493 147 (64%)	174 606 (23%)	125 413 (12%)	12 881 (1%)	1 518 947
1941	906 551 (60%)	474 102 (31%)	145 063 (8%)	15 488 (1%)	1 845 559

Bron 3: Bevolking van Palestina voor en tijdens de Tweede wereldoorlog

Bron 3: Bevolking van Palestina voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog

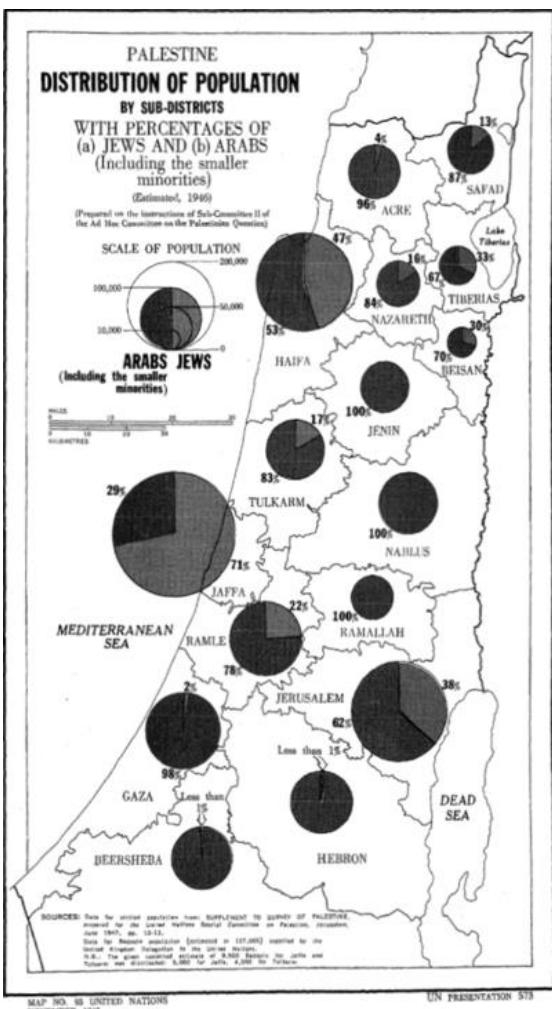
De Russische journalist Theodor Herzl richtte de zogeheten zionistische beweging op, die streefde naar een eigen staat. Op het eerste zionistische wereldcongres in 1897 maakte hij dat verlangen wereldkundig. Palestina was toen nog een deel van het Turkse Rijk. De Turken kwamen sterk verzwakt uit de Eerste Wereldoorlog en Palestina kwam onder Brits bestuur. Dat bood perspectieven voor de zionisten, ware het niet dat in Palestina 98% van de grond Arabisch eigendom was.

De zionistische beweging begon grond aan te kopen in Palestina, maar daartegen rees verzet onder de Arabieren. In 1922, 1929 en 1936 kwam het tot stakingen en bloedige opstanden. De Britten —die aanvankelijk welwillend hadden gestaan tegenover het joodse verlangen— krabbelden terug en stelden grenzen aan de immigratie van joden.

Bron 4: Theodore Herzl, concluding words of the Jewish State

Vragen:

1. Waarom ontstond de Zionistische beweging? Wat houdt het Zionisme in?
 2. Bespreek de evolutie van de Joodse migratie naar Palestina tijdens het Interbellum. Leg ook de rol van de Balfour declaratie die je vorig jaar zag uit.
 3. Wat was het gevolg van deze migratie voor de spanningen tussen Joden en Moslims in Palestina?

Bron 5: bevolkingsverdeling in de verschillende delen van Palestina

Bron 6: verdeling van Palestina volgens VN resolutie 181 (1947). Deze resolutie werd aanvaard door de Joodse bevolking, maar afgewezen door de Arabische bevolking.

Een steeds omvangrijker Joodse immigratie na de Tweede Wereldoorlog, en de luider wordende roep om een Joodse staat, leidden echter tot toenemende spanningen tussen de Joodse immigranten en de Arabische bewoners van het gebied. De Britten zaten na de oorlog behoorlijk met dit vraagstuk in hun maag. Groot-Brittannië gaaf daarop op 7 februari 1947 aan dat het de intentie had het Mandaatgebied Palestina te ontbinden. De VN richtte daarna het United Nations Special Committee on Palestine (UNSCOP) op, dat drie maanden later met een voorstel kwam om Palestina te verdelen in een Joodse en een Palestijnse staat.

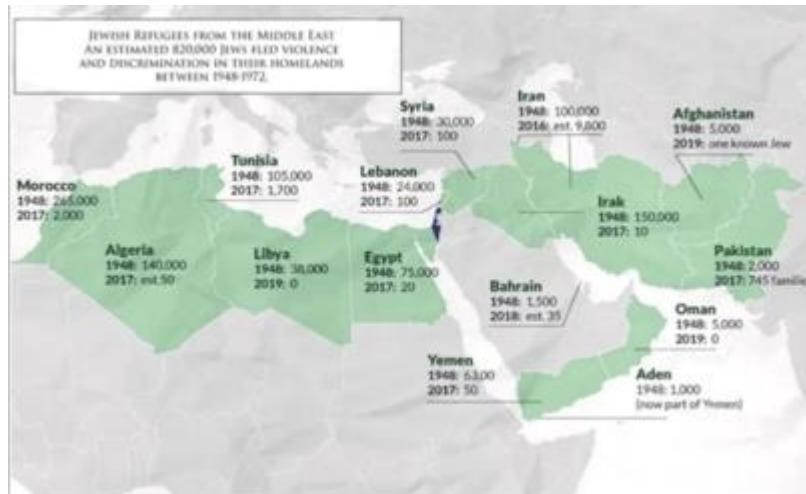
Bron 7: Palestina na de Tweede Wereldoorlog

Vragen:

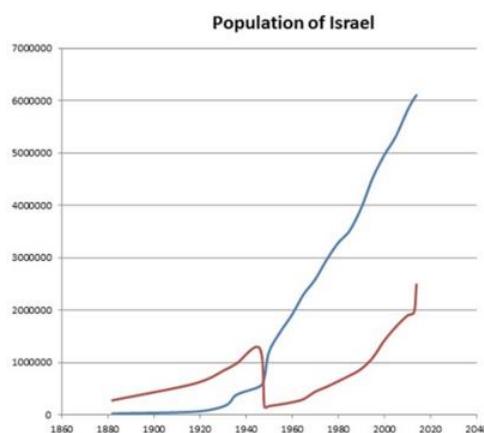
1. Hoe werd Palestina verdeeld nadat de Britten hun mandaatgebied wilde opgeven?
2. Waarom zouden de Arabische groepen dit voorstel geweigerd hebben?

<https://youtu.be/nONovM6v1YM>

Bron 8: De Joods-Palestijnse oorlog en de onafhankelijkheid van de Staat Israël. Volgens PragerU, een conservatief Amerikaans YouTube kanaal. De video dateert van 2024.

Bron 9: Joodse bevolking in Arabische landen in 1947 en 2019. Velen van hen werden uit hun landen gedwongen of moesten vluchten in de jaren na het ontstaan van Israël.

Bron 10: bevolkingsevolutie Israël in de 20ste eeuw.

Bron 11: Palestijns vluchtelingenkamp tijdens de Israëlisch Arabische oorlog. Velen vluchten voor het geweld van beide kanten. Terugkeer was voor verschillende Palestijnen geen optie omdat hun gebieden werden overgenomen door de staat Israël bij het einde van de oorlog.

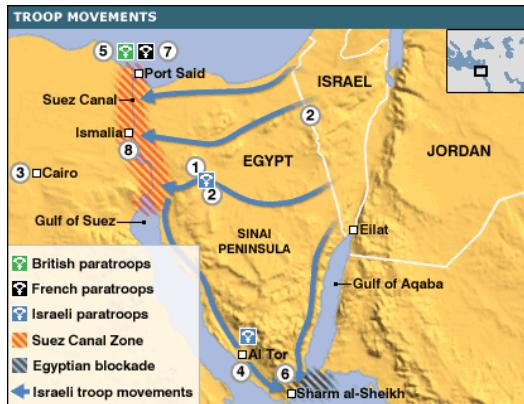
Vragen:

1. Welke feiten over het ontstaan van de Staat Israël en de Israëlische-Arabische oorlog kan je uit deze video afleiden.
2. Leg uit aan de hand van retorische strategieën en beeldvorming hoe dit verhaal duidelijk vanuit een Israëlisch perspectief verteld werd.
3. Verklaar de bevolkingsevolutie van Israël doorheen de 20ste eeuw.

Conflict met Arabische landen

https://youtu.be/0e7LZu_ceZQ

Bron 12: de Suezcrisis

Bron 13: De Suezcrisis op kaart

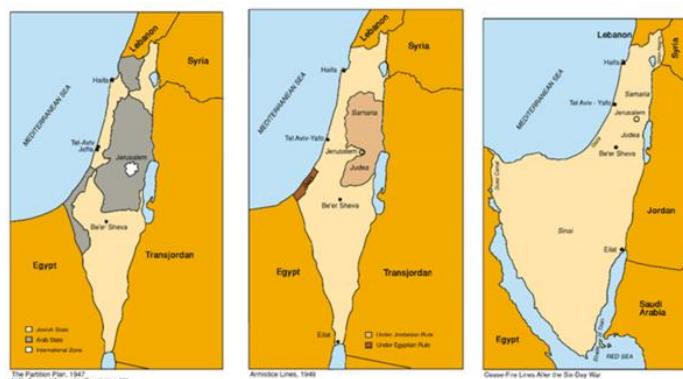
Vragen:

1. Hoe werd de Suezcrisis veroorzaakt?
2. Wat was de rol van Israël in deze oorlog?

Er waren meerdere oorzaken die tot de Zesdaagse Oorlog leidden, waarvan de zogenoemde Wateroorlog (1964-1965) een belangrijke was. De Wateroorlog bestond uit een reeks schermutselingen tussen Israël en enkele buurlanden, die begonnen nadat Arabieren besloten hadden de Jordaan te 'ontwateren' door de toevoerrivieren Hasbani en de Banias af te dammen en het water om te leiden naar Libanon en Jordanië. Met name vanaf begin 1965 begonnen de Israëliërs het project te bestoken met artillerievuur en tanks. Later zette Israël ook luchtaanvallen in. Hierdoor mislukte het 'Syrische waterplan', zoals de auteurs het noemen.

Ook had Israël te kampen met Al-Fatah (officieel opgericht op 10 oktober 1959 in Koeweit), onder Yasser Arafat (1929-2004), dat tot doel had om Israël te bestrijden en Palestina te 'bevrijden van de Joden'. Begin 1965 begon Al-Fatah – dat eind jaren 1960 opging in de in 1964 opgerichte PLO – met het afschieten van raketten op Israël.

Bron 13: Oorzaken van de Zesdaagse oorlog, Al Fatah & PLO, Suezcrisis

Bron 14: verloop van de Zesdaagse oorlog

Vragen:

1. Wat waren de oorzaken van de Zesdaagse Oorlog?
2. Hoe verliep de Zesdaagse oorlog voor Israël? Welke gebieden bezetten ze?

Bron 15: kaart van de Yom Kippur oorlog (oktober 1973)

Jom Kippoer viel op 6 oktober 1973. Die dag waren veel Israëlische soldaten met verlof en zetten Syrië en Egypte de aanval in op Israël. Ze dachten hiermee slim te zijn, maar dat viel wel mee: juist doordat alle militairen thuis zaten, waren ze makkelijk en snel oproepbaar. Zo kon Israël ondanks het verlof toch snel mobiliseren. De dieperliggende hoofdoorzaak van de aanval was het terugveroveren van eerder verloren gebieden. Zo wilde Syrië de Golanhooften terug en Egypte de Sinaï-regio. Tijdens de Zesdaagse Oorlog van 1967 hadden deze landen die gebieden namelijk verloren aan Israël.

De oorlog tussen Syrië en Israël werd gewonnen door Israël. Op het eind van de oorlog hadden de Israëliërs de complete Golanhooften weer in bezit, evenals de berg Hermon en de plaats Tel Shams. Hiermee was de Syrische hoofdstad Damascus binnen het Israëlische schootsveld komen te liggen. Gedurende de Slag om de Golanhooften verloor Syrië 1100 van de ongeveer 1400 tanks die zij had ingezet. Het gevecht tussen Egypte en Israël eindigde op 24 oktober in een staakt-het-vuren. Het Egyptische leger lag toen op tien kilometer op de oostoevers van het Suezkanaal. De Israëliërs hadden 1600 vierkante kilometer grondgebied in Egypte veroverd

Bron 16: verloop van de Jom Kippoer oorlog

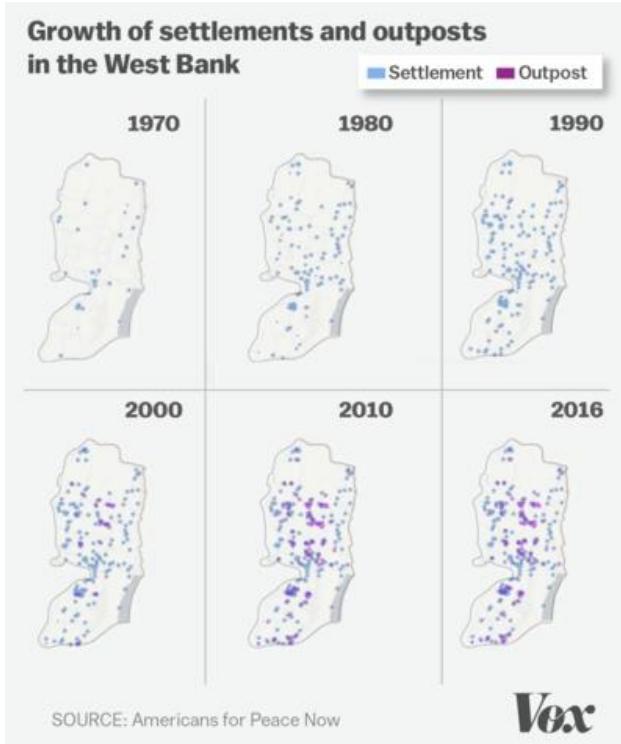
Het uiteindelijke resultaat van deze besprekingen, het “Kader voor vrede in het Midden-Oosten”, bestond uit drie delen: (1) een proces voor Palestijns zelfbestuur op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza, (2) een kader voor het sluiten van een vredesverdrag tussen Egypte en Israël, en (3) een soortgelijk kader voor vredesverdragen tussen Israël en zijn andere buurlanden. De premier en de Israëlische Knesset kwamen overeen dat er een Palestijnse overgangsautoriteit met zelfbestuur moest worden gekozen ter vervanging van de Israëlische politieke en militaire strijdkrachten in de bezette gebieden.

Bron 17: Camp-David Akkoorden in 1979

Vragen:

1. Wie viel wie aan tijdens de Yom Kippur oorlog? Wie won er uiteindelijk?
2. Welke gebieden kwamen onder controle van Israël?
3. Hoe kwamen de vijandigheden tussen Israël en zijn buurlanden aan een einde?
4. Wat werd er afgesproken in verband met de Palestijnse gebieden?

Israëlisch-Palestijnse conflicten

Bron 18: nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever. Kolonisten bouwden Nederzettingen in de bezette Palestijnse gebieden na de 6-daagse oorlog.

<https://youtu.be/cZ16zTbDx2Q>

Bron 19: De Eerste intifada (1987)

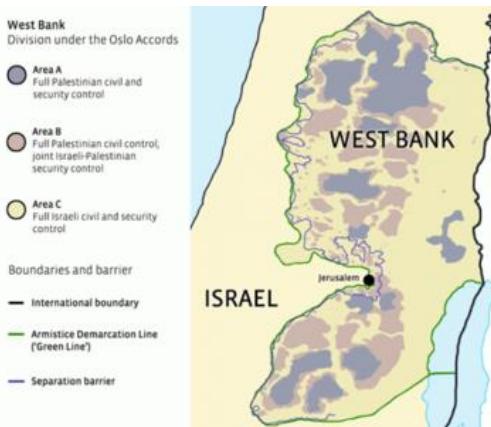
Bron 20: cartoon over het neerslaan van de eerste intifada

Vragen:

1. Werden de beloftes van Israël tijdens de Camp-David akkoorden nagekomen?
2. Wat was de reactie van de Palestijnen hierop?
3. Door wie werd deze georganiseerd?
4. Hoe reageerde Israël op deze intifada.

https://youtu.be/nERZr_d343w

Bron 21: De Oslo-akkoorden (en korte herhaling van het conflict)

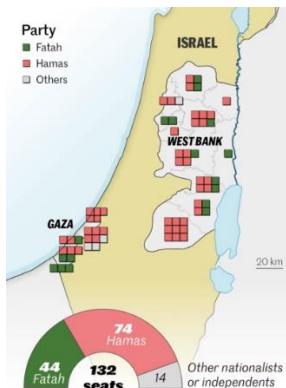

Bron 22: verdeling van de Westelijke Jordaanoever door de Oslo-akkoorden.

Bron 23: Bombardement door Hamas in 1993

Vragen

1. Wat spraken de PLO en Israël af met elkaar?
2. Leg uit hoe de Oslo-verdagen langs Palestijnse en Israëlische kant gedwarsboomd werden.

Bron 25: De laatste verkiezingen in Palestina zorgden voor het verkiezen van Hamas boven de gematigdere Fatah. Er kwam een breuk tussen de twee groepen. Hamas greep de macht in Gaza en Fatah hield de macht op de Westelijke Jordaanoever.

Bron 24: de Tweede Intifada (2000)

Conflict	Arabische slachtoffers	Israëlische slachtoffers	Infrastructuur vernietigd	Ontheemden
Eerste Gaza Oorlog (2008-2009)	1181 burgers 236 strijders	10 soldaten 3 burgers	46.000 huizen. 34 ziekenhuizen. 214 scholen. 52 moskeeën en kerken.	100.000
2012 Gaza Oorlog	103 burgers 55 strijders	2 soldaten 4 burgers	Onbekend aantal huizen. 97 scholen. 15 ziekenhuizen. 49 moskeeën en kerken	350-700 families
2014 Gaza Oorlog	1460 burgers 790 strijders	67 soldaten 6 burgers	205 moskeeën en kerken. 25% van alle huizen in Gaza stad	520.000
2021 Israëlisch-Palestijnse crisis	128 burgers 128 strijders	1 soldaat 14 burgers	15.000 huizen. 58 scholen. 28 ziekenhuizen	113.000

Bron 26: conflicten tussen Israël en Gaza voor 7 oktober 2023

Vragen:

1. Hoe nam de vijandigheid tussen Israël en Palestina toe in de 21st eeuw? Wat was de rol van de verkiezingen van 2006 hierin?

Bron 27: Aanval op 7 oktober door Hamas. Hierbij werden 1195 Israëlische burgers gedood en honderden gegijzeld.

Bron 28: beelden met de klok mee van linksboven: Een raketaanval van Hamas op Ashkelon, Israël. Burgers vluchten voor veiligheid in Gaza. Een Israëlische familie evaceert in Ashkelon. Een militant van Hamas staat op een Israëlische tank nadat troepen de grens hadden doorbroken.

Bron 29: de analyse van Amnesty International over een mogelijke genocide in Gaza als reactie op de aanslagen op 7 oktober.

Vragen:

1. Hoe explodeerde het Israëlisch-Palestijns conflict in 2023?
2. Wat was de reactie van Israël op de aanslag? Welke linken kun je leggen met de stappen van een genocide die we zagen in de les.

Bron 29: De Tweestatenoplossing

Vragen:

1. Wat wordt door de meesten gezien als de oplossing voor het Israëlisch-Palestijns conflict?